നന്ദമയകോശം, കാരണശരീരം, ബാക്കിമൂന്നും സൂക്ഷ്മശരീരം ഇവയിൽനിന്നുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം മോക്ഷം.

പഞ്ചഗവ്യം — ക്ഷീരം ദധിതഥാ ചാജ്യം മൂത്രം ഗോമയമേവ ച.

പഞ്ചഗുണങ്ങൾ — രൂപം, രസം, ഗന്ധം, സ്പർശം, ശബ്ദം.

പഞ്ചഗൌഡം — വിന്ധ്യന്റെ വടക്കുള്ള രാജ്യങ്ങൾ. കന്യാകുബ്ജം, ഗൌഡം, മിഥിലാ, ഉൽകലാ, സാരസ്വതം. പഞ്ചദ്രാവിഡം നോക്കുക.

പഞ്ചചൂഡാ — രംഭാ.

പഞ്ചജനൻ — ഒരു ശംഖിന്റെ രൂപത്തിൽ സമുദ്രത്തിൽ വസിച്ചിരുന്ന ഒരു രാക്ഷസൻ കൃഷ്ണന്റെ ഗുരുവായ സാന്ദീപനിയുടെ മകനെ പിടിക്കകൊണ്ടു കൃഷ്ണൻ അവനെ കൊന്നു കുട്ടിയെ രക്ഷിക്കയും ശംഖ് എടുത്തു തന്റെ കാഹളമായിട്ടു ഉപയോഗിക്കയും ചെയ്തു.

പഞ്ചജനങ്ങൾ — ൧. ദേവകൾ, മനുഷ്യർ, ഗന്ധർവർ, നാഗങ്ങൾ, പിതൃക്കൾ, ൨. ബ്രാഹ്മണർ, ക്ഷത്രിയർ, വൈശ്യർ, ശൂദ്രർ, നിഷാദർ.

പഞ്ചതത്വം — പൃഥ്വി, അപ്പ്, തേജസ്സ്, വായു, ആകാശം.

പഞ്ചതന്ത്രം — വിഷ്ണുശർമ്മാവുണ്ടാക്കിയ ഒരു കഥാപുസ്തകം, ഒരു രാജാവിന്റെ പുത്രന്മാർ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ വിമുഖന്മാരായിരുന്നു. അവരെ രാജ്യതന്ത്രം പഠിപ്പിക്കാൻ ഉണ്ടാക്കിയതു്. മിത്രഭേദം, സുഹൃല്ലാഭം, സന്ധിവിഗ്രഹം, ലബ്ധനാശം, അസംപ്രേക്ഷ്യകാരിത്വം ഇങ്ങനെ അഞ്ചു തന്ത്രങ്ങളായി ഭാഗിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു പഞ്ചതന്ത്രം എന്നു പേർ. അറബി, പാർസി, എബ്രായ ലത്തീൻ മുതലായ പല ഭാഷകളിലും പണ്ടേതന്നെ തർജ്ജമചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ആധുനിക പ്രധാന ഭാഷകളിൽ മിക്കതിലും ഉണ്ടു്. മലയാളത്തിൽ കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരും കല്ലേങ്ങര രാഘവപ്പിഷാരടിയും കിളിപ്പാട്ടായി തർജ്ജമ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ഹിതോപദേശം നോക്കുക.

പഞ്ചതപസ്സ് — വേനൽക്കാലത്തിൽ നാലു അഗ്നികളുടെമദ്ധ്യത്തിൽ തലയ്ക്കു വെയിലുംകൊണ്ടു കൊണ്ടിരുന്നു തപസ്സുചെയ്യുന്നവൻ.

പഞ്ചദേവതകൾ —

ആദിത്യം ഗണനാഥം ച ദേവീം രുദ്രം ച കേശവം।
പഞ്ചദൈവതമിത്യുക്തം സർവ്വകർമ്മസു പൂജയേൽ॥

പഞ്ചദ്രാവിഡം — വിന്ധ്യന്റെ തെക്കുള്ള രാജ്യങ്ങൾ. ദ്രാവിഡം, കർണ്ണാടം, ഗൂർജ്ജരം, മഹാരാഷ്ട്രം, തൈലംഗം. പഞ്ചഗൌഡം നോക്കുക.

പഞ്ചപക്ഷിശാസ്ത്രം — പുള്ള്, ചെമ്പോത്തു (ഉപ്പൻ), കോഴി, കാക്ക, മയിൽ ഇവയെ നോക്കി ലക്ഷണം പറയുന്ന ശാസ്ത്രം.

പഞ്ചപർവ്വങ്ങൾ —

ചതുർദ്ദശ്യഷ്ടമീ ചൈവ അമാവാസ്യാ ച പൂർണ്ണിമാ।
പർവ്വാണ്യേതാനി രാജേന്ദ്ര രവിസംക്രാന്തിരേവ ച॥

പഞ്ചപിതൃക്കൾ —

ജനകശ്ചോപനേതാ ച യശ്ച കന്യാം പ്രയച്ഛതി।
അന്നദാതാ ഭയത്രാതാ പഞ്ചൈതേ പിതരഃ സ്മൃതാഃ॥

പഞ്ചപ്രാണങ്ങൾ — പ്രാണവായു, അപാനവായു, വ്യാനവായു, ഉദാനവായു, സമാനവായു

പഞ്ചബാണങ്ങൾ — (ശരം, ഇഷു), കാമദേവന്റെ

൧. അരവിന്ദമശോകം ച ചൂതം ച നവമല്ലികാ।
നീലോല്പലം ച പഞ്ചൈതേ പഞ്ചബാണസ്യ സായകാഃ॥

൨. സമ്മോഹനോന്മാദനൌ ച ശോഷണസ്താപനസ്തഥാ
സ്തംഭനശ്ചേതി കാമസ്യ പഞ്ചബാണാഃ പ്രകീർത്തിതാഃ॥

പഞ്ചബാഹു — ശിവൻ.

പഞ്ചഭൂതം — പഞ്ചതത്വം നോക്കുക.

പഞ്ചമകാരം (പഞ്ചതത്വം) — തന്ത്രികൾക്കു അവരുടെ പൂജയ്ക്കു ആവശ്യമുള്ളവയും മകാരത്തിൽ തുടങ്ങുന്നവയും ആയ അഞ്ചു വസ്തുക്കൾ മദ്യം മാംസം, മത്സ്യം, മുദ്രാ, മൈഥുനം,

പഞ്ചമഹാപാതകങ്ങൾ —

ബ്രഹ്മഹത്യാ സുരാപാനം സ്തേയം ഗുർവംഗനാഗമഃ
മഹാന്തി പാതകാന്യാഹു സ്തത്സംസർഗ്ഗശ്ച പഞ്ചമഃ

പഞ്ചമഹായജ്ഞങ്ങൾ — മഹായജ്ഞങ്ങൾ നോക്കുക.

പഞ്ചരത്നങ്ങൾ —

൧. നീലകം വജ്രകം ചേതി പത്മരാഗശ്ച മൌക്തികം।
പ്രവാളം ചേതി വിജ്ഞേയം പഞ്ചരത്നം മനീഷിഭിഃ॥

൨. സുവർണ്ണം രജതം മുക്താ രാജാവർത്തം പ്രവാളകം।
രത്നപഞ്ചകമാഖ്യാതം ഋഷിഭിഃ പൂർവ്വദർശിഭിഃ॥

൩. കനകം ഹീരകം നീലം പത്മരാഗശ്ച മൌക്തികം।
പഞ്ചരത്നമിദം പ്രോക്തം ഋഷിഭിഃ പൂർവ്വദർശിഭിഃ॥

൪. മഹാഭാരതത്തിലെ അഞ്ചു പ്രധാനകഥകൾ.

പഞ്ചലക്ഷണങ്ങൾ — പുരാണങ്ങളുടെ.

സർഗ്ഗശ്ച പ്രതിസർഗ്ഗശ്ച വംശോ മന്വന്തരാണി ച।
വംശാനുചരിതം ചൈവ പുരാണം പഞ്ചലക്ഷണം॥

പഞ്ചവടി — ഗോദാവരീതീരത്തിൽ ശ്രീരാമൻ സീതയോടുകൂടി അധികനാൾ വസിച്ചിരുന്ന സ്ഥലം.

പഞ്ചവൃക്ഷങ്ങൾ, സ്വർഗ്ഗത്തിലെ—മന്ദാരം, പാരിജാതകം, സന്താനം, കല്പവൃക്ഷം, ഹരിചന്ദനം.

പഞ്ചശതീ—കാഞ്ചിയിലെ മൂകൻ എന്നൊരു കവി ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു സംസ്കൃതകാവ്യം. ആര്യാ, പാദാരവിന്ദ, സ്തുതി, കടാക്ഷ, മന്ദസ്മിത ശതകങ്ങൾ; ഇങ്ങനെ അഞ്ചു ശതകങ്ങളടങ്ങിയ ദേവീസ്തുതിയാകുന്നു.

പഞ്ചശുദ്ധി—ശൈവരുടെ ശുദ്ധീകരണമാർഗ്ഗങ്ങൾ സ്നാനം, മന്ത്രം, അഭിഷേകം, ലിംഗപൂജ, ജപം.

പഞ്ചസിദ്ധാന്തികാ—അഞ്ചു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തങ്ങളുടെ സംക്ഷേപം. വരാഹമിഹിരൻ ഉണ്ടാക്കിയതു്.

പഞ്ചസുഗന്ധകം—

> കർപ്പൂരകക്കോലലവംഗപുഷ്പ ഗുവാകജാതീഫലപഞ്ചകേന।
> സമാംശഭാഗേന ച യോജിതേന മനോഹരം പഞ്ചസുഗന്ധകം സ്യാൽ ॥

പഞ്ചാക്ഷരം—ശൈവരുടെ മന്ത്രം. നമശ്ശിവായ.

പഞ്ചാഗ്നികൾ—ദക്ഷിണം, ഗാർഹപത്യം, ആഹവനീയം, സഭ്യം, ആവസഥ്യം.

പഞ്ചാംഗം—തിഥി, വാരം, നക്ഷത്രം, യോഗം, കരണം ഇവയടങ്ങിയിട്ടുള്ള പുസ്തകം.

പഞ്ചാപ്സരസ്സ്—മന്ദകർണ്ണിമുനി സൃഷ്ടിച്ച ഒരു തടാകം.

പഞ്ചാമൃതം—ദുഗ്ദ്ധം, ച ശർക്കരാ ചൈവ ഘൃതം ദധി തഥാ മധു.

പഞ്ചായുധം—വിഷ്ണുവിന്റെ അഞ്ചു ആയുധങ്ങൾ. ചക്രം, ധനുസ്സ്, ഖഡ്ഗം, ഗദ, ശംഖ്.

പഞ്ചാവയവങ്ങൾ—തർക്കത്തിൽ പ്രതിജ്ഞ, ഹേതു, ഉദാഹരണം, ഉപനയം, നിഗമനം.

പഞ്ചാനനൻ(ആസ്യൻ, മുഖൻ, വക്ത്രൻ)—ശിവൻ. ശിവന്റെ ഓരോ മുഖത്തിൽനിന്നു ഓരോ ആമ്നായം (ശാസ്ത്രം) പുറപ്പെട്ടു.

പഞ്ചികാ—മനുഷ്യരുടെ പ്രവൃത്തികളെ എഴുതിവയ്ക്കുന്ന യമന്റെ പുസ്തകം.

പടീരൻ—കാമദേവൻ.

പതഞ്ജലി—യോഗം സ്ഥാപിച്ച ഒരു ഋഷി. മഹാഭാഷ്യത്തിന്റെ

കർത്താവ്. പാണിനിയുടെ ഉള്ളങ്കൈയിൽ ഒരു ചെറിയ സർപ്പമായി സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നും വീണതുകൊണ്ട് പതഞ്ജലി എന്നു പേരുവന്നു.

പത്മം—കുബേരന്റെ നവനിധികളിൽ ഒന്ന്.

പത്മൻ—രാമൻ.

പത്മനാഭസ്വാമി—തിരുവിതാംകൂറിൽ വിഷ്ണുവിന്റെ പേരു. തിരുവനന്തപുരത്തു പത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രം.

പത്മാ—ലക്ഷ്മീ, പത്മാലയാ, പത്മകരാ, പത്മഗുണാ, പത്മവാസാ.

പത്മാക്ഷൻ—(കരൻ, ഹസ്തൻ, ഗർഭൻ, നാഭൻ, പാണി, ഹാസൻ) വിഷ്ണു.

പത്മാവതി—൧. ലക്ഷ്മീ ൨. വിന്ധ്യപർവതത്തിലുള്ള ഒരു നഗരം.

പത്മാസനൻ (ഗർഭൻ, ഭാസ്കൻ)—ശിവൻ.

പത്മലാഞ്ഛനൻ—കുബേരൻ.

പത്മലാഞ്ഛനാ—൧. ലക്ഷ്മീ ൨. സരസ്വതീ ൩. താരാ.

പത്മസംഭവാ—൧. ഗംഗാ ൨. ലക്ഷ്മീ. ൩. ദുർഗ്ഗാ.

പത്മകല്പം—ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഒടുവിൽ കഴിഞ്ഞ കല്പവർഷം.

പത്മപുരാണം—പുരാണങ്ങളിൽ രണ്ടാമത്തേതു വൈഷ്ണവം ഇതിൽ വിഷ്ണുവിന്റെ ഗുണങ്ങളെ ശിവൻ പാർവതിയെ വർണ്ണിച്ചുകേൾപ്പിക്കുന്നു.

പപ്പുപിള്ള, കെ. ബി, എ—ഒരു തഹസിൽദാരായിരുന്നു. അനേകം പുസ്തകങ്ങൾ എഴുതിയിട്ടുണ്ട്. പ്രധാനം രത്നാംഗുലീയം എന്ന നോവൽ.

പംപാ—ദണ്ഡകാരണ്യത്തിലെ ഒരു തടാകം. നദി.

പയോഷ്ണീ—വിന്ധ്യാചലത്തിൽനിന്നുത്ഭവിക്കുന്ന ഒരു നദി.

പയ്യന്നൂർപട്ടോല—ഉത്തരകേരളത്തിൽ ഉള്ള ഒരു പഴയ പാട്ടു. നൂറിലധികം ശ്ലോകങ്ങളുണ്ടു. രാമചരിതത്തെക്കാൾ പുരാതനം.

പരം—ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആയുഷ്കാലം. നൂറു ബ്രഹ്മവർഷം.

പരവാണി—കാർത്തികേയന്റെ മയിലു്.

പരഞ്ജനൻ (പരഞ്ജയൻ)—വരുണൻ.

പരഞ്ജം—ഇന്ദ്രന്റെ വാളു്.

പരബ്രഹ്മം—പരാപരവസ്തു. ആത്മാവു പുനർജ്ജന്മം ഇല്ലാതാകുമ്പോൾ പരബ്രഹ്മത്തിൽ ലയിക്കുന്നു. ശങ്കരാചാര്യരുടെ കാലംമുതൽ ശിവന്റെ പേരായി ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്. ആധുനികകാലങ്ങളിൽ ശ്രീരാമനെപ്പററിയും

പരബ്രഹ്മം എന്നു പറയാറുണ്ട്. അപ്പോൾ സീതയ്ക്കു പരാശക്തി എന്നും പേർ പറയും.

പരമഹംസൻ—യോഗത്താൽ ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ജയിച്ചവൻ.

പരമാത്മാവു—വിശ്വത്തിന്റെ ആത്മാവു. പരബ്രഹ്മം, പരാപരവസ്തു നോക്കുക. മനുഷ്യന്റെ ആത്മാവു ജീവാത്മാവു. ഇവ ഒന്നോ രണ്ടോ എന്നുള്ള വാദമാണു ദ്വൈതവും അദ്വൈതവും.

പരമാണു—ഏററവും ചെറിയ അണു. മുപ്പതു പരമാണുക്കൾ സൂര്യരശ്മിയിലെ ഒരു പൊടി.

പരമാൎത്ഥം—ആത്മാവിനെപററിയുള്ള സൂക്ഷ്മജ്ഞാനം. ലോകജ്ഞാനമില്ലാത്ത വിഡ്ഢികൾക്കും പറയും. പരമാൎത്ഥഗുരുകഥ വീരമാമുനിയുടെ ഒരു തമിഴ് പുസ്തകമാണ്.

പരമേശ്വരൻ—൧. വിഷ്ണു. ൨. ശിവൻ. ൩. ഇന്ദ്രൻ. ൪. പരബ്രഹ്മം.

പരമേഷ്ഠി—൧. വിഷ്ണു. ൨. ശിവൻ. ൩. ബ്രഹ്മാവ്. ൪. ഗരുഡൻ. ൫. അഗ്നി.

പരശു—പരശുരാമന്റെ ആയുധം.

പരശുരാമൻ—വിഷ്ണുവിന്റെ ആറാമത്തെ അവതാരം. ത്രേതായുഗത്തിന്റെ ആരംഭത്തിങ്കൽ രേണുകയിൽ ജമദഗ്നിയുടെ പുത്രനായി ജനിച്ചു. ബാല്യത്തിൽ ശിവൻ ആയുധശാസ്ത്രം പഠിപ്പിച്ചു ഒരു പരശു സമ്മാനം കൊടുത്തു. ജമദഗ്നിയുടെ കല്പനപ്രകാരം മാതാവിനെ കൊന്നു. ഒരിക്കൽ കാൎത്തികേയനോടുള്ള മത്സരം നിമിത്തം ക്രൌഞ്ചപൎവ്വതം പിളൎന്നു കളഞ്ഞു. കാൎത്തവീൎയ്യനെ കൊന്നതിനു അവന്റെ മക്കൾ ജമദഗ്നിയെ കൊല്ലുകയും അതുനിമിത്തം പരശുരാമൻ ഇരുപത്തൊന്നു പ്രാവശ്യം ക്ഷത്രിയരെയെല്ലാം ലോകത്തിൽ നിന്നു നശിപ്പിച്ചു അവരുടെ രക്തംകൊണ്ടു സമന്തപഞ്ചകം എന്ന തടാകങ്ങൾ നിറയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. രാമചന്ദ്രൻ ശിവന്റെ വില്ലു മുറിക്കകൊണ്ടു പരശുരാമനും രാമചന്ദ്രനും തമ്മിൽ യുദ്ധം ഉണ്ടാകയും പരശുരാമൻ തോററുപോകയും ചെയ്തു. കേരളം പരശുരാമൻ സമുദ്രത്തിൽ നിന്നു കരയാക്കി എടുത്തതാണെന്നു ഒരു കഥയുണ്ട്. പരശുരാമൻ ഒരു ചിരഞ്ജീവിയാണ്. ഇപ്പോഴും മഹേന്ദ്രഗിരിയിൽ തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കയാണത്രേ. പരശുരാമനു ഖണ്ഡപരശു എന്നും ന്യക്ഷൻ എന്നും പേരുകളുണ്ട്. രേണുക നോക്കുക.

പരശുരാമമാഹാത്മ്യം—പരശുരാമന്റെ ബാല്യംമുതൽക്കുള്ള ചരിത്രം. ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണത്തിൽ ഉള്ളതു. വരുണനോടു, അമ്പു എയ്തു വീണടത്തോളം സ്ഥലം മേടിച്ചതും ഇതിൽ ഉണ്ട്. അവിടെ ബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ടു വന്നു പാൎപ്പിച്ചു. കേരളോല്പത്തിൽ ബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ടുവന്നതു മയൂരവൎമ്മനാണ്.

പരശുരാമശകം—കൊല്ലവൎഷം. തിരുവിതാംകൂറിൽ ചിങ്ങം ൧-ാം

തീയതിയും മലബാറിൽ കന്നി ൧-ാം തീയതിയും ആരംഭം. ക്രിസ്താബ്ദം ൮൨൫-ൽ ആരംഭിച്ചു.

പരശുരാമസൃഷ്ടി—കേരളം. ഗോകർണ്ണം മുതൽ കന്യാകുമാരി വരെ പശ്ചിമഘട്ടത്തിനു പടിഞ്ഞാറുള്ള സ്ഥലം. പരശുരാമൻ നോക്കുക.

പരാപരവസ്തു—പരബ്രഹ്മം—രൂപങ്ങൾ ചിലടത്തേയുള്ളു. ഉള്ളടത്തു ശൈവർ അവരുടെ തത്വങ്ങൾ അനുസരിച്ചും വൈഷ്ണവർ അവരുടെ തത്വങ്ങൾ അനുസരിച്ചും ഉണ്ടാക്കുന്നു ആരാധനക്കു വിഷയമല്ല. തലയിൽ സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ മകുടം. ഇരുവശവും പന്ത്രണ്ടു ലോകങ്ങളുടെ പടമുള്ള വസ്ത്രം കൊണ്ടു മൂടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു ലോകങ്ങൾ നെഞ്ചത്താണ്. മുകളിലത്തേതിൽ ബ്രഹ്മാവും സരസ്വതിയും ദേവേന്ദ്രനും നില്പുണ്ടു. താഴത്തേതിൽ ദേവേന്ദ്രൻ ഇരിക്കുന്നു. അതിനു താഴെ ശരീരത്തിൽ വൈകുണ്ഠം. അവിടെ വിഷ്ണു ലക്ഷ്മിയോടും ഭൂമിദേവിയോടുംകൂടെ ഇരിക്കുന്നു. അതിനുതാഴെ കൈലാസം. അവിടെ ശിവൻ പാർവ്വതിയോടും നന്ദികേശ്വരനോടും കൂടെ ഇരിക്കുന്നു. സുബ്രഹ്മണ്യൻ, ഗണേശൻ മുതലായവരും ഉണ്ടു. ഇതിൽ എല്ലാംകൂടെ മഹാമേരു കടന്നുപോകുന്നു. അതിന്റെ കൊടുമുടിമകുടം കടന്നുനില്ക്കുന്നു. താഴെ പരബ്രഹ്മത്തെ അഷ്ടദിഗ്ഗജങ്ങളും അഷ്ടസർപ്പങ്ങളും വഹിച്ചുകൊണ്ടു കൂർമ്മത്തിന്മേൽ നില്ക്കുന്നു. കൂർമ്മത്തിനു താഴെ പരബ്രഹ്മത്തിന്റെ പാദങ്ങൾ കാണാം. എല്ലാററിനും ആധാരം പരബ്രഹ്മമെന്നു അർത്ഥം.

പരാപരാ—പാർവ്വതി.

പരാശക്തി—പരാപരവസ്തുവിന്റെ ശക്തിയായ സ്ത്രീ.

പരാശരൻ—കപിലന്റെ ശിഷ്യനായ ഒരു ഋഷി. സത്യവതിയിൽ കൃഷ്ണദ്വൈപായനന്റെ (വ്യാസന്റെ) പിതാവ്. കല്മാഷപാദരാജാവ് ശക്തിയെ വഴിയിൽനിന്നു മാറികൊടുക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ടു അടിക്കയും അതുകൊണ്ടു ശക്തി ശപിക്കയാൽ ഒരു രാക്ഷസനായി തീരുകയും ഉടൻതന്നെ ശക്തിയെ ഭക്ഷിച്ചുകളകയും ചെയ്തു. ശക്തിയുടെ മരണശേഷം അവന്റെ ഭാര്യയായ അദൃശ്യന്തി പരാശരനെ പ്രസവിച്ചു പരാശരൻ തന്റെ പിതാവ് മരിച്ച വിവരം കേട്ടാറെ രാക്ഷസന്മാരെ എല്ലാം കൊല്ലുന്നതിനായി ഒരു യാഗം നിശ്ചയിച്ചു. എന്നാൽ വസിഷ്ഠനും മററും കൂടി അവനെ അതിൽനിന്നു വിരമിപ്പിച്ചു.

പരിക്ഷിൽ—ഉത്തരയിൽ അഭിമന്യുവിന്റെ പുത്രൻ. അർജ്ജുനന്റെ പൌത്രൻ ഗർഭത്തിൽവെച്ചുതന്നെ അശ്വത്ഥാമാവു അവനെകൊന്നുകളഞ്ഞതുകൊണ്ടു മൃതനായിജനിച്ചു എന്നാൽ കൃഷ്ണൻ അവനെ ജീവിപ്പിച്ചു. യുധിഷ്ഠിരന്റെശേഷം ഹസ്തിനപുരത്തിൽ രാജാവായി. വിഷംതീണ്ടി മരിച്ചു.

പരിവ്രാജകൻ—നാലാമത്തെ ആശ്രമത്തിൽ പ്രവേശിച്ച ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ.

പരീക്ഷിൽ—പരിക്ഷിൽ.

പർജ്ജന്യൻ—൧. ഇന്ദ്രൻ. (മഴയുടെ ദേവൻ) ൨. വിഷ്ണു.

പർവ്വം—മഹാഭാരതത്തിൽ ഓരോ അദ്ധ്യായത്തിനുപേരു. അദ്ധ്യായ

ത്തിന്നു ഉല്ലാസം സമുദ്രം, ദ്വീപം, സ്തബകം, ഇത്യാദി പല പേരുകൾ ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ട്.

പർശുപാണി — പു. ഗണേശൻ വ. പരശുരാമൻ.

പലവേശം — അക്രമിയും മോഷ്ടാവുമായ ഒരു മറവൻ. ഇപ്പോൾ തിരുനൽവേലിയിലെ ചാന്നാന്മാരുടെ ഒരു "തെയ്യം"

പവണന്തി — നന്നൂലിന്റെ കർത്താവു. ജൈനൻ ആയിരുന്നു.

പവനാത്മജൻ (തനയൻ സുതൻ) — പു. ഹനുമാൻ വ. ഭീമൻ.

പവനവ്യാധി — കൃഷ്ണന്റെ സഖിയും ആലോചനക്കാരനുമായ ഉദ്ധവൻ

പവി: — ഇന്ദ്രന്റെ വജ്രായുധം.

പശുഗായത്രി — ബലി കഴിക്കാൻപോകുന്ന മൃഗത്തിന്റെ ചെവിയിൽ ചൊല്ലിക്കൊടുക്കുന്ന ഒരു മന്ത്രം:

പശുനാഥൻ (പതി) — ശിവൻ.

പശുപതിപാശം — ജീവൻ, ഈശ്വരൻ, മായ ഇവയെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ഒരു സംജ്ഞ.

പഹ്ലവർ, പഹ്ലികർ — മഹാഭാരതപ്രകാരം വസിഷ്ഠന്റെപശുവിന്റെ വാലിൽനിന്നും രാമായണപ്രകാരം അവളുടെ ശ്വാസത്തിൽനിന്നും ഉണ്ടായ ഒരു ജാതി.

പാകശാസനൻ — ഇന്ദ്രൻ.

പാകശാസനി — പു. ജയന്തൻ. വ. വാലി. ന. അർജ്ജുനൻ.

പാഞ്ചജന്യം — കൃഷ്ണന്റെ ശംഖ്. പഞ്ചജനരാക്ഷസനെ കൊന്നെടുത്തത്.

പാഞ്ചരാത്രം — വൈഷ്ണവരുടെ ഒരു പ്രധാനഗ്രന്ഥം ഇതിൽ വാസുദേവനാണ പരബ്രഹ്മം. മോക്ഷപ്രാപ്തിക്കു ഈശ്വരനെ (ശ്രീകൃഷ്ണനെ) ധ്യാനിക്കണമെന്നു ഉപദേശം.

പാഞ്ചാലി — പാഞ്ചാലരാജകുമാരിയായ ദ്രൗപദീ.

പാടലീപുത്രം — നന്ദരാജാക്കന്മാരുടെയും മൌര്യരുടെയും പ്രധാന നഗരം. പുഷ്പപുരം എന്നും കുസുമപുരം എന്നും പേരുകളുണ്ട്.

പാണിനി — സംസ്കൃതഭാഷയുടെ പ്രധാന വ്യാകരണമായ പാണിനീയത്തിന്റെ കർത്താവ്. വ്യാകരണം ശിവനോടുതന്നെയാണത്രെ പഠിച്ചത്. ജനനം ക്രിസ്താബ്ദം നാലാംശതാബ്ദത്തിൽ ഉത്തരഇന്ത്യയിൽ.

പാണ്ഡ്യരാജാക്കൾ — ഒരു തമിഴ്ഗദ്യപുസ്തകം. ഒരു ഭാഗം മധുരയിലെ

തമിഴ്സംഘക്കാരെപ്പററി അത്ഭുതകരകഥകളാണ്. അവർ സംസ്കൃതാക്ഷരങ്ങളുടെ അവതാരങ്ങളായിരുന്നു. അവക്കു ഗർവ്വം വൎദ്ധിക്കയാൽ ശിവൻ തിരുവള്ളുവനായി ജനിച്ചു കുറൾ എന്ന കാവ്യം ഉണ്ടാക്കി അവരെ തോല്പിച്ചു.

പാണ്ഡവർ—പാണ്ഡുവിന്റെ മക്കൾ. യുധിഷ്ഠിരൻ. ഭീമൻ, അൎജ്ജുനൻ, നകുലൻ, സഹദേവൻ.

പാണ്ഡവവിജയം—ഇന്ത്യയിലെ പ്രധാനസ്ഥലങ്ങളുടെ വിവരണങ്ങളും അവയെപ്പററിയുള്ള കഥകളും ഐതിഹ്യങ്ങളും അടങ്ങിയ ഒരു പുസ്തകം. മഹാഭാരതത്തേക്കാൾ വലിയതു്. കൎത്താവാരെന്നു നിശ്ചയമില്ല.

പാണ്ഡവായനൻ—കൃഷ്ണൻ.

പാണ്ഡു—അംബാലികയിൽ വ്യാസന്റെ പുത്രൻ. പാണ്ഡവരുടെ മാതാക്കന്മാരുടെ ഭൎത്താവു്. അംബാലിക വ്യാസനോടു കൂടിയിരിക്കുമ്പോൾ വിരൂപതകണ്ടു മൂണ്ടു പുതച്ചതിനാൽ ഭയപ്പെട്ടു വിളറിപ്പോകകൊണ്ടു പാണ്ഡുവിന്നു ജനിച്ചപ്പോൾ പാണ്ഡുനിറമുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ശാപം നിമിത്തം പാണ്ഡുവിന്നു മക്കളുണ്ടാവാൻ പാടില്ലാഞ്ഞതുകൊണ്ടു ദുൎവ്വാസസ്സുമുനി കുന്തിക്കു കൊടുത്ത വരത്താൽ അവൾക്കും മാദ്രിക്കും അഞ്ചു പുത്രന്മാർ ജനിച്ചു. ഒരുദിവസം ഈ ശാപമുള്ളതു ഓൎക്കാതെ പാണ്ഡു മാദ്രിയെ ആലിംഗനംചെയ്യുകയും ഉടൻതന്നെ വീണു മരിക്കയും ചെയ്തു.

പാതംഗി—൧. ശനി. ൨. യമൻ. ൩. കൎണ്ണൻ. ൪. സുഗ്രീവൻ.

പാതാളം—നാഗങ്ങൾ, ദൈത്യർ, ദാനവർ, യക്ഷർ മുതലായവർ പാൎക്കുന്ന സ്ഥലം. വിഷ്ണുപുരാണപ്രകാരം ഭൂമിക്കു കീഴിൽ അതലം, വിതലം, നിതലം, ഗഭസ്തിമത്, മഹാതലം, സുതലം, പാതാളം ഇങ്ങനെ ഏഴു സ്ഥലങ്ങളുണ്ടു്. പല പുരാണങ്ങളിൽ പല പേരുകൾ ഉണ്ടു്. ശിവപുരാണപ്രകാരം എട്ടുണ്ടു്. ഒന്നിൽ പേരുകൾ അതലം, വിതലം, സുതലം, രസാതലം, തലാതലം, മഹാതലം, പാതാളം എന്നിവയാകുന്നു. നാരദൻ പാതാളം കണ്ടിട്ടുവന്നു ഇന്ദ്രന്റെ സ്വൎഗ്ഗത്തേക്കാൾ വിശേഷമാണെന്നു പറഞ്ഞു

പാദുകസഹസ്രം—വേദാന്തദേശികൻ നോക്കുക.

പാപനാശനൻ—൧. ശിവൻ. ൨. വിഷ്ണു.

പാപപുരുഷൻ—സകല വിധ പാപങ്ങളുടേയും ഒരു മൂൎത്തി. തല ബ്രഹ്മഹത്യ; ഭുജങ്ങൾ ഗോഹത്യ, മൂക്കു് സ്ത്രീഹത്യ ഇത്യാദി അവയവങ്ങൾ ആണുള്ളതു്.

പാരസ്കരൻ—ഗൃഹ്യ സൂത്രങ്ങളുടെ കൎത്താവു്.

പാരാശരപുരാണം—പുരാണം നോക്കുക.

പാരാശരൻ—വ്യാസൻ.

പാരിക്ഷിതൻ—ജനമേജയൻ.

പാരിജാതം—പാലാഴിമഥനത്തിൽ കിട്ടിയ വൃക്ഷം. കൃഷ്ണൻ ഇന്ദ്രനെ കാണുന്നതിനായി സ്വർഗ്ഗത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ സത്യഭാമ അതിനെക്കണ്ടു മോഹിക്കകൊണ്ടു കൃഷ്ണൻ ആ വൃക്ഷത്തെ ഭൂമിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോന്നു. അതിനാൽ കൃഷ്ണനും ഇന്ദ്രനും തമ്മിൽ യുദ്ധം ഉണ്ടാകയും ഇന്ദ്രൻ തോററുപോകയും ചെയ്തു. ദ്വാരകയിൽ കൊണ്ടുവന്ന് സത്യഭാമയുടെ തോട്ടത്തിൽ നട്ടപ്പെട്ട വൃക്ഷം കൃഷ്ണന്റെ മരണാനന്തരം ഇന്ദ്രസ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങിപ്പോയി.

പാരിജാതഹരണം—നാരദൻ ശ്രീകൃഷ്ണനു കൊടുത്ത പാരിജാതപുഷ്പം ശ്രീകൃഷ്ണൻ രുഗ്മിണിക്കു കൊടുത്തു. സത്യഭാമയ്ക്കു ദേഷ്യമായി. അവളെ സമാധാനപ്പെടുത്തുന്നതിനായി കുറെ പുഷ്പങ്ങൾ കൂടെ കൊടുത്തയക്കുന്നതിനു കൃഷ്ണൻ ഇന്ദ്രനോടു ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഇന്ദ്രൻ അയച്ചില്ല. ഇതുനിമിത്തം കൃഷ്ണനും ഇന്ദ്രനും തമ്മിൽ യുദ്ധം ഉണ്ടായി. കൃഷ്ണൻ വൃക്ഷംതന്നെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോന്നു. ഈ വിഷയത്തെപ്പററി ഉമാപതിധരന്റെ ഒരു നാടകം. ഈ വിഷയത്തെപ്പററിത്തന്നെ മലയാളത്തിൽ ചിററൂർ സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രികളുടെ ഒരു ആട്ടക്കഥയുണ്ട്.

പാരിപാത്രം (പാരിയാത്രം)—വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിൽ ഇന്ദ്രനും കൃഷ്ണനും തമ്മിൽ യുദ്ധം ഉണ്ടായ സ്ഥലം.

പാർത്ഥൻ, പൃഥയുടെ (കുന്തിയുടെ) പുത്രൻ—സാധാരണയായി അർജ്ജുനന്റെ പേരായി ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നു.

പാർത്ഥസാരഥി—കൃഷ്ണൻ.

പാർത്ഥിവി—൧. സീതാ. ൨. ലക്ഷ്മി.

പാർവ്വതി—ശിവന്റെ ഭാര്യ; ഹിമാലയപർവ്വതത്തിന്റെ പുത്രി. ദേവി നോക്കുക.

പാർവ്വതീനന്ദനൻ—൧. കാർത്തികേയൻ. ൨. ഗണേശൻ.

പാർവ്വതീപരിണയം—അഞ്ചു അങ്കത്തിൽ ഒരു നാടകം. കാദംബരീകർത്താവായ ബാണൻ ഉണ്ടാക്കിയതെന്നു വിചാരിച്ചുവരുന്നു. പാർവ്വതിയുടെയും ശിവന്റെയും അനുരാഗം വിഷയം. കുമാരസംഭവത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി എഴുതിയതു്.

പാർവ്വതീസ്വയംവരം—ഗോപാലൻ എഴുത്തച്ഛൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു കിളിപ്പാട്ട്.

പാർശ്വപരിവർത്തനം—വിഷ്ണുവിന്റെ ഉറക്കത്തിൽ ഒരു ഭാഗം തിരിഞ്ഞു കിടക്കുന്നതിനെ കൊണ്ടാടുന്ന ഒരു ഉത്സവം.

പാർഷതൻ—൧. ദ്രുപദൻ. ൨. ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ.

പാലാഴിമഥനം—അമൃതം നോക്കുക.

പാലകാപ്യൻ—കരേണുവിന്റെ പുത്രനായ ഒരു ഋഷി. ഒരു വൈദ്യ

പുസ്തകം ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ട്. ധന്വന്തരിയുടെ ഒരു അവതാരമാണെന്നു വിചാരിച്ചുവരുന്നു.

പാലകാവ്യം—ഗജശാസ്ത്രം.

പാവകീ—ഒ. അഗ്നിയുടെ ഭാൎയ്യ. വ. സരസ്വതി.

പാശപാണി (ധരൻ, ഭൃൽ, ഹസ്തൻ)—വരുണൻ.

പാശുപതം—ശൈവരുടെ ഒരു മതവിഭാഗം.

പാശുപതാസ്ത്രം—ശിവനു അൎജ്ജുനൻ കൊടുത്ത അസ്ത്രം.

പിംഗലൻ—ഒ. ഒരു നാഗരാജാവു. വ. ഛന്ദശ്ശാസ്ത്രകൎത്താവു്.

പിടകം—ബുദ്ധമതക്കാരുടെ വേദപുസ്തകത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം. സൂത്രം വിനയം, അഭിധൎമ്മം ഇങ്ങനെ മൂന്നു പിടകങ്ങളുണ്ടു്.

പിതാമഹൻ—ബ്രഹ്മാവു്.

പിതൃക്കൾ—ഒ. പ്രജാപതികൾ. വ. ദേവന്മാരുടെ മക്കൾ. ന. മനുഷ്യരുടെ മരിച്ചുപോയ പൂൎവികന്മാർ.

പിതൃപതി—യമൻ.

പിതൃബന്ധുക്കൾ—

പിതുഃ പിതുഃ സ്വസുഃ പുത്രാഃ പിതുൎമാതുഃ സ്വസുഃസുതാഃ।
പിതുൎമ്മാതുല പുത്രാശ്ച വിജ്ഞേയാഃ പിതൃബാന്ധവാഃ॥

പിനാകം—ശിവന്റെ വില്ലു്.

പിള്ളെയാർ—ഗണപതി.

പിള്ളെത്തമിഴ്—ഒ. മഹാദേവസഹായൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു പുസ്തകം. സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ ശൈശവകാലചരിത്രം. വ. കുമാരഗുരുപരദേശികൻ ഉണ്ടാക്കിയതു്. മീനാക്ഷിയുടെ ശൈശവകാലചരിത്രം.

പിള്ളെത്ത്യാഗർ—ശിവൻ. അറുപത്തുമൂവരായ ശിവഭക്തരിൽ ഒരുത്തന്റെ ഭക്തി പരീക്ഷിക്കാനായി ശിവൻ ഒരു ഭിക്ഷുവായി വന്നു്, അവന്റെ പുത്രനെ കൊന്നു മാംസം പാകംചെയ്തുകൊടുക്കണമെന്നു പറഞ്ഞു. അവൻ അപ്രകാരം ചെയ്തു. ശിവൻ തുഷ്ടനായി പുത്രനെ പുനൎജ്ജീവിപ്പിച്ചു കൊടുത്തു.

പിശാചുക്കൾ—രാക്ഷസരിലും അധമരായ ദുരാത്മാക്കൾ. പുരാണങ്ങൾപ്രകാരം ക്രോധവശയിൽ കശ്യപന്റെ മക്കൾ.

പിശിതാശനർ—നികഷയുടെ മനുഷ്യമാംസഭോജികളായ മക്കൾ.

പീഠസ്ഥാനങ്ങൾ—ശിവൻ സതിയുടെ ശരീരം കഷണങ്ങളാക്കി അങ്ങുമിങ്ങും കൊണ്ടുനടന്നപ്പോൾ കഷണങ്ങൾ വീണ സ്ഥലങ്ങൾ. അമ്പത്തൊന്നുണ്ട്.

പീതാബ്ധി—അഗസ്ത്യൻ.

പീതാംബരൻ—വിഷ്ണു.

പുണ്യകാലം—നക്ഷത്രങ്ങളുടെ സംഗമംമൂലം വിശുദ്ധമായി വിചാരിക്കപ്പെടുന്ന ദിവസം. ഉത്തരായണപുണ്യകാലം, വിഷുപുണ്യകാലം മുതലായവ.

പുണ്യക്ഷേത്രം—(ഭൂ, ഭൂമി) ആര്യാവർത്തം.

പുണ്യപ്രാണി—ദേവകളുടെ വാഹനങ്ങൾ മുതലായ പുണ്യജന്തുക്കൾ. വാഹനം, ധ്വജം, നോക്കുക.

പുണ്യശ്ലോകൻ—൧. കൃഷ്ണൻ. ൨. യുധിഷ്ഠിരൻ. ൩. നളൻ.

പുണ്യശ്ലോകാ—൧. സീതാ, ൨. ദ്രൗപദി.

പുണ്യൗഷധി—ദേവകളുടെ വാസസ്ഥലമായിട്ടും മററും വിചാരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്ന വൃക്ഷങ്ങൾ. അശ്വത്ഥവും (അരയാൽ) വടവും (പേരാൽ) വിഷ്ണുവിൻെറയും; വില്വം ശിവൻെറയും; ഇലഞ്ഞി, തന്നി, തുളസി, നെല്ലി ഇവയും പുണ്യൗഷധികളാണ്.

പുണ്ഡരീകാക്ഷൻ—വിഷ്ണു.

പുനംനമ്പൂരി—ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളുടെ സമകാലീനനായിരുന്ന ഒരു വിശിഷ്ടകവി പ്രധാനപ്പെട്ട ചമ്പുക്കളിൽ അധികവും ഈ കവിയുടേതാണെന്നു വിശ്വസിച്ചുപോരുന്നു.

പുൽ—പുത്രരില്ലാത്തവർ പോകുന്ന നരകം.

പുരരിപു (അരാതി, അരി, ജിൽ, മഥനൻ, ശാസനൻ)—ശിവൻ.

പുരഞ്ജയൻ—സൂര്യകുലത്തിലെ ഒരുരാജാവ്. വികുക്ഷിയുടെ പുത്രൻ. ത്രേതായുഗത്തിൽ ദേവന്മാർ അസുരരാൽ തോല്പിക്കപ്പെടുകകൊണ്ട് ദേവന്മാർ ചെന്നു വിഷ്ണുവിൽ അഭയം പ്രാപിച്ചു. വിഷ്ണു അവരെ പുരഞ്ജയൻെറ സഹായം ചോദിക്കുന്നതിനായി പറഞ്ഞയച്ചു. ഇന്ദ്രൻ ഒരു കാളയുടെ രൂപത്തിൽ വന്നു അതിൻെറ അംസകൂടത്തിന്മേൽ തന്നെ കൊണ്ടുപോകുമെങ്കിൽ സഹായത്തിനു ചെല്ലാമെന്നു പുരഞ്ജയനും പറഞ്ഞു. ഇന്ദ്രൻ അപ്രകാരം ചെയ്കയാൽ പുരഞ്ജയൻ അവൻെറ പുറത്തു കയറിച്ചെന്നു ദേവന്മാരുടെ ശത്രുക്കളെ എല്ലാം തോല്പിച്ചു. ഇതിനാൽ പുരഞ്ജയനു കകുൽസ്ഥൻ എന്നു പേരുണ്ടായി.

പുരന്ദരൻ—൧. ഇന്ദ്രൻ. ൨. ശിവൻ. ൩. അഗ്നി. ൪. വിഷ്ണു.

പുരന്ദരാ—ഗംഗ.

പുരളാ—ദുൎഗ്ഗാ.

പുരാണം—നാലു വേദങ്ങളുടെയും അദ്ധ്യയനം, ശൂദ്രക്കും അവരിൽ താണജാതിക്കാൎക്കും സ്ത്രീകൾക്കും വിരോധിച്ചിരുന്നതിനാൽ അവരുടെ ഉപദേശത്തിനും അദ്ധ്യയനത്തിനുമായി, പുരാണങ്ങൾ രചിക്കപ്പെട്ടു. ഹിന്തുക്കളിൽ ജനസാമാന്യത്തിന്റെ മതവിശ്വാസങ്ങളും ആചാരങ്ങളും അവയിന്മേലാണ് സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നതു. പുരാണങ്ങളെ ജനസാമാന്യത്തിനു വേദങ്ങൾക്കു പകരം ഉണ്ടാക്കിയതാകയാൽ അവയെ അഞ്ചാംവേദമെന്നു വിളിക്കാറുണ്ടു. പുരാണങ്ങളെ സങ്കലനം ചെയ്തതു വേദങ്ങളേയും മഹാഭാരതത്തേയും സങ്കലനംചെയ്തയാളും വേദാന്തസ്ഥാപകനുമായ വ്യാസൻതന്നെയാണെന്നാണ് പറയുന്നതു. എന്നാൽ വ്യാസൻ എന്നുള്ള പദത്തിനു ഗ്രന്ഥങ്ങളെ സങ്കലനം ചെയ്യുന്നവൻ എന്നൎത്ഥമുള്ളതും ഓൎമ്മിക്കേണ്ട ഒരു സംഗതിയാണ്. ഇപ്പോൾ വിദ്വാന്മാർ അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ളവയായി പതിനെട്ടു പുരാണങ്ങളും അവയിൽ എല്ലാംകൂടി ൪൦൦൦൦൦ ശ്ലോകങ്ങളും ഉണ്ടു. ഓരോ പുരാണവും ലോകത്തിന്റെ സൃഷ്ടി (സൎഗ്ഗം)നാശം പുനഃസൃഷ്ടി (പ്രതിസൎഗ്ഗം), ദേവകളുടെ വംശപാരമ്പൎയ്യം, മന്വന്തരങ്ങൾ, രാജാക്കന്മാരുടെ വംശാനുചരിതം ഈ അഞ്ചു വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിക്കേണ്ടതു ആവശ്യമാകയാൽ പുരാണത്തിനു പഞ്ചലക്ഷണം എന്നും പേരുണ്ടു. എന്നാൽ പുരാണങ്ങൾ എന്നു വിളിച്ചുവരുന്ന ചില നൂതന കൃതികളും ഉണ്ടു. പഞ്ചലക്ഷണങ്ങൾ മുഴുവനും ഇല്ലാത്തവയും ഉണ്ടു. പുരാണങ്ങൾ പതിനെട്ടുള്ളവ സത്വഗുണം പ്രധാനമായിട്ടുള്ളവ അല്ലെങ്കിൽ സാത്വികപുരാണങ്ങൾ, തമോഗുണം പ്രധാനമായിട്ടുള്ളവ അല്ലെങ്കിൽ താമസപുരാണങ്ങൾ, രജോഗുണം പ്രധാനമായിട്ടുള്ളവ അല്ലെങ്കിൽ രാജസപുരാണങ്ങൾ, ഇങ്ങനെ മൂന്നായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വൈഷ്ണവ നാരദീയ, ഭാഗവത, ഗാരുഡ, പാത്മ, വാരാഹപുരാണങ്ങൾ, സത്വഗുണം പ്രധാനമായി വിഷ്ണുവിനെ പുകഴ്ത്തുന്നവയും, മത്സ്യ, കൂൎമ്മ, ലിംഗ, ശിവ, സ്കന്ദ, അഗ്നിപുരാണങ്ങൾ തമോഗുണം പ്രധാനമായിട്ടുള്ള ശൈവപുരാണങ്ങളും ബ്രഹ്മ, ബ്രഹ്മാണ്ഡ, ബ്രഹ്മവൈവൎത്ത, മാൎക്കണ്ഡേയ, ഭവിഷ്യ, വാമനപുരാണങ്ങൾ രജോഗുണം പ്രധാനമായിട്ടുള്ളവയും ബ്രഹ്മാവിനെയോ, കൃഷ്ണൻ, കാളി, ഗണേശൻ മുതലായവരെയോ പുകഴ്ത്തുന്നവയും ആകുന്നു. ചിലർ പതിനെട്ടു പുരാണങ്ങളിൽ അഗ്നിപുരാണത്തെ തിരസ്കരിച്ചിട്ട് വായുപുരാണത്തെ ചേൎക്കാറുണ്ടു. പുരാണങ്ങളിൽവെച്ച് ഏറ്റവും പ്രചാരമുള്ളവ ഭാഗവതപുരാണവും വിഷ്ണുപുരാണവും ആകുന്നു. അവയെ മഹാപുരാണങ്ങളെന്നു വിളിച്ചുവരുന്നു. ഭാഗവതത്തിന്റെ ദശമസ്കന്ധം ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ചരിത്രവും സുപ്രസിദ്ധിയുള്ളതും വിഷ്ണുപുരാണം പഞ്ചലക്ഷണങ്ങൾ ശരിയായിട്ടുള്ളതുമാകുന്നു. ശ്രുതിപ്പെട്ട ദേവീമാഹാത്മ്യം മാൎക്കണ്ഡേയപുരാണത്തിന്റെയും അദ്ധ്യാത്മരാമായണം ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണത്തിന്റെയും ഭാഗങ്ങളാകുന്നു. ഈ പുരാണങ്ങൾക്കു പതിനെട്ടു ഉപപുരാണങ്ങളും ഉണ്ടു. അഷ്ടാദശപുരാണങ്ങൾ അഷ്ടാദശോപപുരാണങ്ങൾ നോക്കുക.

സംസ്കൃതം ലത്തീൻ ഗ്രീക്കു ഈ ഭാഷകൾ പുരാതനകാലത്തു ഒന്നായിരുന്നു എന്നു ഭാഷകളുടെ സാമ്യംകൊണ്ടു അനുമാനിക്കുന്നു. അവ സംസാരിച്ചിരുന്നവരും ഒന്നായിരിക്കണം. അവരുടെ ഇടയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന കഥകളും ഒന്നായിരുന്നു എന്നു അവരുടെ ദേവന്മാരുടെയും കഥാപാത്രങ്ങളുടേയും സാമ്യത്തിൽ നിന്നു അനുമാനിക്കാം. ഈ സാമ്യം താഴെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇന്ദ്രൻ—Jupiter
ശിവൻ— Zeus.
പാൎവ്വതി—Juns.
കൃഷ്ണൻ—Apollo
ശ്രീ— Ceres
പൃഥ്വീ— Cybele.
വരുണൻ—Neptune-Uranus.
സരസ്വതി—Mineror.
കാൎത്തികേയൻ—Mars.
യമൻ — Pluto.
കുബേരൻ—Plutus.
വിശ്വകൎമ്മാവു— Vulcan.
കാമദേവൻ— Cupid.
രതി —Venus.
നാരദൻ— Mercury.
ഹനുമാൻ—Pan.
ഉഷസ്സ്— Eos.
അരുണൻ—Aurora
വായു—Aeolus.
ഗണേശൻ —Janus.
അശ്വിനികൾ— Caster and Pollux (Dioscuri).
ബലരാമൻ— Hercules.
ഭീമൻ— Ajax.
പാതാളം—Tartarus.
ഗണ്ഡഭേരുണ്ഡം—Griffui Gryphon.
ദൈത്യർ— Titans.
പുരാണപുരുഷൻ—വിഷ്ണു.

പുരു —ഫ. സ്വൎഗ്ഗം. റ. ഇന്ദ്രൻ കൊന്ന ഒരു രാക്ഷസൻ. ന. ചന്ദ്ര വംശത്തിലെ ആറാമത്തെ രാജാവു്. ശൎമ്മിഷ്ഠയിൽ യയാതിയുടെ പുത്രൻ. കൌരവരുടെയും പാണ്ഡവരുടേയും ഒരു പൂൎവ്വികൻ. തന്റെ യൌവനംകൊടുത്ത്

ട്ട് പിതാവിന്റെ വാദ്ധ്യക്യം വാങ്ങി. ആയിരം വൎഷം കഴിഞ്ഞശേഷം യൌവ്വനം തിരികെ പ്രാപിച്ചു രാജാവായി.

പുരുകുത്സൻ—മാന്ധാതാവിന്റെ പുത്രൻ. മൌനേയരെ നശിപ്പിച്ചു.

പുരുഷൻ—൧. പരമാത്മാവു്. ൨. ബ്രഹ്മാവു്.

പുരുഷവാഹനൻ—൧. ഗരുഡൻ. ൨. കുബേരൻ.

പുരുഷസൂക്തം—ഋഗ്വേദത്തിലെ ഒരു ഗീതം. ഇതിലാണു് നാലു ജാതികളുടെ പേരുകൾ ആദ്യം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. വേദത്തിലെ മറ്റു ഗീതങ്ങളെക്കാൾ വളരെ നൂതനമായിട്ടുള്ളതാണെന്നു ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

പുരുഷകേസരി—നരസിംഹാവതാരത്തിൽ വിഷ്ണു.

പുരുഷവാഹനൻ—കുബേരൻ.

പുരുഷാദ്ര്യൻ—വിഷ്ണു.

പുരുഷാൎത്ഥം—ധൎമ്മം, അൎത്ഥം, കാമം, മോക്ഷം.

പുരുഷാൎത്ഥസാധനങ്ങൾ—കൎമ്മം, ഭക്തി, ജ്ഞാനം.

പുരുഷോത്തമൻ—വിഷ്ണു.

പുരുഹൂതൻ—ഇന്ദ്രൻ.

പുരൂരവസ്—വിക്രമോൎവ്വശീയനാടകത്തിലെ നായകൻ. ആയുസ്സിന്റെ പിതാവു്. മിത്രാവരുണന്മാരുടെ ശാപത്താൽ ഉൎവ്വശി ഭൂമിയിലേക്കു വരികയും അവളും പുരൂരവസ്സും തമ്മിൽ അനുരാഗം ഉണ്ടായി അവൾ കുറേക്കാലം അവന്റെ ഭാൎയ്യയായി ഇരിക്കയും ചെയ്തു. കഥ പലേടത്തും പലവിധമാണുള്ളതു്.

പുരോചനൻ—ദുൎയ്യോധനന്റെ ദൂതൻ. പാണ്ഡവരുടെ ഭവനത്തിനു തീവെപ്പാൻ ശ്രമിച്ചു. ഭീമൻ അവന്റെ ഭവനത്തിനു തീവെക്കയും അവൻ അതിൽ വെന്തുപോകയും ചെയ്തു.

പുളകാംഗം—വരുണന്റെ പാശം.

പുളകാലയൻ—കുബേരൻ.

പുലസ്ത്യൻ—ഒരു പ്രജാപതി. കുബേരന്റെയും രാവണന്റെയും പിതാവായ വിശ്രവസ്സിന്റെ പിതാവു്. രാക്ഷസരെല്ലാം അവന്റെ സന്തതിയാണു്.

പുലഹൻ—൧. ഒരു പ്രജാപതിയുടെ പേരു്. ക്ഷമയുടെ ഭൎത്താവു്. ൨. ഒരു ഗന്ധൎവ്വൻ.

പുലോമാവു്—ഇന്ദ്രന്റെ ഭാൎയ്യയായ ശചിയുടെ പിതാവായ ഒരു ദാനവൻ. മകളെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോകകൊണ്ടു ഇന്ദ്രനെ ശപിക്കയും ഇന്ദ്രൻ അവനെ കൊന്നുകളകയും ചെയ്തു.

പുലോമജാ— ഇന്ദ്രന്റെ ഭാൎയ്യയായ ശചീ.

പുലോമാ— ഭൃഗുവിന്റെ ഭാൎയ്യ. ച്യവനന്റെ മാതാവു്.

പുഷ്കരൻ— ൧. കൃഷ്ണൻ. ൨. ശിവൻ. ൩. നളന്റെ സഹോദരൻ. ൪. ഭരതന്റെ പുത്രനായ ഒരു ഗാന്ധാരരാജാവു്.

പുഷ്കരം— ൧. സപ്തദ്വീപങ്ങളിൽ ഒന്നു. ൨. ചില പുണ്യനദികളിൽ പന്ത്രണ്ടുവൎഷത്തിലൊരിക്കൽ കൊണ്ടാടുന്ന ഉത്സവം.

പുഷ്കരാക്ഷൻ— വിഷ്ണു, പുഷ്കരനാഭൻ.

പുഷ്കലൻ— ൧. ശിവൻ. ൨. മേരുപൎവ്വതം.

പുഷ്പകം— കുബേരനു ബ്രഹ്മാവിൽ നിന്നു ദാനം കിട്ടിയ ഒരു വിശാലമായ വിമാനം. കുബേരന്റെ കൈവശത്തിൽനിന്നു രാവണൻ പിടിച്ചുപറിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. രാവണനെ കൊന്നശേഷം ശ്രീരാമനും സീതയും ലക്ഷ്മണനും സഖികളും അയോദ്ധ്യയിലേക്കു ഇതിൽ പോയി. അതിന്റെശേഷം കുബേരന്റെ അടുക്കൽ തന്നെ അതു തിരികെ പോയി.

പുഷ്പദന്തൻ— ൧. ഒരു ദിഗ്ഗജം. ൨. മഹിമസ്തോത്രത്തിന്റെ കൎത്താവു. ൩. ശിവന്റെ ഒരു പ്രധാന പരിചാരകൻ. ശിവൻ പാൎവ്വതിയോടു സാകൎയ്യം പറഞ്ഞതിനെ ഒളിച്ചുനിന്നുകേട്ടു പ്രസിദ്ധമാക്കിയതിനാൽ ശപിക്കപ്പെട്ടിട്ടു വൈയാകരണനായ കാത്ത്യായനനായി ജനിച്ചു.

പുഷ്പധ്വജൻ (ബാണൻ)— കാമദേവൻ.

പുഷ്പധാരണൻ (ഹാസൻ)— വിഷ്ണു.

പുഷ്പമിത്രൻ— മൌൎയ്യൎക്കശേഷം വന്ന ശുംഗരാജാക്കന്മാരിൽ ഒന്നാമത്തവൻ പാടലീപുത്രത്തിൽ വാണു. ഈ രാജാവിന്റെ കാലത്താണു് പതഞ്ജലി ജീവിച്ചിരുന്നതു്.

പുഷ്പോത്കടാ— മഹാഭാരതപ്രകാരം വിശ്രവസ്സിന്റെ ഭാൎയ്യയും രാവണന്റെയും കുംഭകൎണ്ണന്റെയും അമ്മയും ആയ ഒരു രാക്ഷസി.

പുറയന്നൂർ ഭാസ്കരൻനമ്പൂരിപ്പാട്— മഹാ വിദ്വാനും വേദജ്ഞനുമായ ഒരു കവി. വളരെ കൃതികൾ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നു പറയുന്നുവെങ്കിലും (ഭാഗവതം) ദശമം കിളിപ്പാട്ടു മാത്രമേ കിട്ടിയിട്ടുള്ളു. ഇതു് ഒരു ഉത്തമമായ കൃതിയാണു്. കവി, കൊല്ലം പത്താംശതവൎഷത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു.

പൂജ— ശിവക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ദിനംപ്രതി മൂന്നുപ്രാവശ്യം പൂജ ഉണ്ടു്. ഓരോ പ്രാവശ്യവും അഭിഷേകം, ധൂപം, നിവേദ്യം ഇവ ആവശ്യമാണു്.

പൂത്കാരീ— ൧. സരസ്വതി. ൨. നാഗങ്ങളുടെ പ്രധാനസ്ഥലം.

പൂതനാ— ബലിയുടെ പുത്രിയായ ഒരു രാക്ഷസി; ശിശുവായ കൃഷ്ണനു പാലുകൊടുത്തു കൊല്ലുവാനായി ചെന്നു. എന്നാൽ ശിശു പാലുകുടിച്ചു അവളെ കൊന്നു.

പൂതനാരി (സൂദനൻ, ഹാവു്)—കൃഷ്ണൻ.

പൂന്താനത്തുനമ്പൂരി—ഒരു ഭക്തനായ കവി. മലയാളത്തിൽ ജ്ഞാനപ്പാനയും സന്താനഗോപാലംപാനയും സംസ്കൃതത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണകൎണ്ണാമൃതവും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടു്.

പൂന്തോട്ടത്തുനമ്പൂരി—പ്രസിദ്ധനായ ഒരു ഭാഷാകവി. ധാരാളം ഒററശ്ലോകങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അധികവും ശൃംഗാരശ്ലോകങ്ങളാണു്. "കാലകേയവധം" തുള്ളൽ എന്നൊരു അപൂൎണ്ണഗ്രന്ഥം എഴുതിയിട്ടുണ്ടു്, കൊടുങ്ങല്ലൂർ വിദ്വാൻ ഇളയതമ്പുരാൻ പൂൎത്തിയാക്കി.

പൂൎവ്വമീമാംസ—ഷഡ്ദൎശനങ്ങളിൽ ഒന്നു്. ഇതിനെപ്പററി ജൈമിനിമഹൎഷിയുടെ ജൈമിനിസൂത്രങ്ങളും അവയ്ക്കു ശബരസ്വാമിയും കുമാരിലഭട്ടനും ഉണ്ടാക്കിയ വ്യാഖ്യാനങ്ങളും ഉണ്ടു്. മാധവാചാൎയ്യന്റെ ജൈമിനീയന്യായമാലാവിസ്തരം പൂൎവ്വമീമാംസയുടെ ഒരു സംഗ്രഹമാകുന്നു.

പൂഷാൻ—നാല്ക്കാലികളുടെ ദേവൻ, മന്ത്രവാദികളുടെ ദേവൻ, ഇന്ദ്രന്റെ സഹോദരൻ. സൂൎയ്യൻ, ഒരു ആദിത്യൻ. ഇങ്ങനെ പൂഷാവിനെക്കുറിച്ചു പല അഭിപ്രായങ്ങളുണ്ടു്. പൂഷാവിനു പല്ലില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ബലികൊടുക്കുന്നതു എന്തെങ്കിലും പൊടിച്ചു കഞ്ഞിപോലെ പാകംചെയ്യണം. മഹാഭാരതത്തിൽ ദക്ഷന്റെ യാഗത്തിനു തന്നെ ക്ഷണിക്കാത്തതുകൊണ്ടുള്ള കോപംനിമിത്തം ശിവൻ അവിടെ ചെന്നു് ഭഗന്റെ കണ്ണുകൾ ഇടിച്ചു തെറിപ്പിച്ചുകളകയും ഭക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പൂഷാവിനെ ചവുട്ടി പല്ലുപറിച്ചുകളകയും മററും ചെയ്തു എന്നു കാണുന്നു. യാഗത്തിനു തന്നെ ക്ഷണിക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ശിവൻ ഒരമ്പെടുത്തു ഹവിസ്സിനുനേരെ എയ്തു എന്നും അതിന്റെ ഒരു പങ്കു് പൂഷാവു് തിന്നപ്പോൾ പല്ലുപറിഞ്ഞുപോയി എന്നും തൈത്തിരീയസംഹിതയിൽ കാണുന്നു. വിവാഹക്രിയയിൽ മണവാട്ടിയെ അനുഗ്രഹിക്കുന്നതിനായി പൂഷാവിനോടു ഒരു പ്രാൎത്ഥനയുണ്ടു്. പൂഷാവിനു, ആഘൃണി, ദസ്രൻ, ദസ്മൻ, ദസ്മവൎച്ചസ്, എന്നും പേരുകളുണ്ടു്.

പൃതനാ—൨൪൩ ആനകളും ൨൪൩ രഥങ്ങളും ൭൨൯ കുതിരകളും ൧൨൧൫ കാലാളുകളും ഉള്ള ഒരു സൈന്യം.

പൃഥാ—കുന്തി, പാണ്ഡുവിന്റെ ഒരു ഭാൎയ്യ.

പൃഥാജൻ (തനയൻ, സുതൻ, സൂനു)—പാണ്ഡവൻ, പ്രത്യേകം അൎജ്ജുനൻ.

പൃഥിവീ—ഭൂമി. പൃഥുവിൽനിന്നു ജീവൻ പ്രാപിച്ചതുകൊണ്ടു ഈ പേരുണ്ടായി.

പൃഥു—പു. അഗ്നി. വ. വിഷ്ണു. ന. സൂൎയ്യവംശത്തിലെ ഒരു രാജാവു്.

പൃഥു, പൃഥി, പൃഥിവൈന്യൻ—വേനന്റെ പുത്രൻ. ദുഷ്ടനായ വേനനെ ഋഷിമാർ കശപ്പുല്ലുകൊണ്ടു കൊന്നശേഷം രാജാവില്ലാത്തതുകൊണ്ടു ഭൂമിയിൽ അക്രമം വൎദ്ധിക്കയും അതിനാൽ വേനനു സന്തതിയുണ്ടാവാൻവേണ്ടി ഋഷിമാർ വേനന്റെ തുട മൎദ്ദനംചെയ്കയും അപ്പോൾ വേനനു ദുഷ്ടതയുടെ മൂൎത്തിയായ ഒരു പുത്രൻ ഉണ്ടാകയും ചെയ്തു. പിന്നെ അവർ അവന്റെ

വലംകൈ മർദ്ദനംചെയ്തു അപ്പോൾ അതിൽനിന്നു അഗ്നിയെപോലെ ശോഭിക്കുന്ന പൃഥു ഉണ്ടായി. അവൻ സകലത്തിന്റെയും രാജാവായി അങ്ങനെ ഇരിക്കെ അവന്റെ പ്രജകൾ ഭൂമി അവർക്കാവശ്യമുള്ള ഫലമൂലാദികളെ അവൎക്കു കൊടുക്കാത്തതുകൊണ്ടു വന്നു രാജാവിനോടു ആവലാധിപറഞ്ഞു. രാജാവു ക്രുദ്ധനായി തന്റെ വില്ലെടുത്തപ്പോൾ ഭൂമി ഭയപ്പെട്ടു ഒരു പശുവിന്റെ വേഷമെടുത്തു തന്റെ മുമ്പേ ഓടി. രാജാവു പിന്തുടൎന്നതുകൊണ്ടു പശു തനിക്കൊരു കുട്ടിയെ കൊടുത്താൽ ആവശ്യമുള്ളതൊക്കെയും കൊടുക്കാമെന്നു വാഗ്ദത്തം ചെയ്തു.. അപ്പോൾ പൃഥു സ്വായംഭുവമനുവിനെ ഒരു കിടാവാക്കി ഭൂമിയെ കറന്നു. പാലിൽനിന്നു പലവിധ ധാന്യങ്ങളും സസ്യങ്ങളും ഉണ്ടായി. ഈ ഉദാഹരണത്തിൽനിന്നു ദേവകൾ, മനുഷ്യർ, ഋഷികൾ, അസുരർ, നാഗങ്ങൾ മുതലായവർ പലപ്രാവശ്യം തങ്ങളിൽനിന്നു ഒരാളെ കിടാവാക്കി ഭൂമിയെ കറന്നു തങ്ങൾക്കു ആവശ്യമുള്ളതൊക്കെയും എടുത്തിട്ടുള്ളതായി കാണുന്നു. ഈ കഥ ഭൂമി ഒരു പശുവിനു തുല്യമാകുന്നെന്നുള്ള ഉപമയിൽനിന്നു ഉത്ഭവിച്ചതായിരിക്കും

പൃശ്നി—ഭൂമി; പശു, ദേവകി.

പൃഷതൻ—൧. ദ്രുപദന്റെ പിതാവു. ൨. വായുവിന്റെ വാഹനമായ കൃഷ്ണമൃഗം.

പൃഷദ്ബലൻ—വായുവിന്റെ അശ്വം.

പൃഷധ്രൻ—വൈവസ്വതന്റെ പുത്രൻ ഗുരുവിന്റെ പശുവിനെ കൊല്ലുകയാൽ ശൂദ്രനായിപ്പോയി.

പൃഷ്ടശൃംഗി—ഭീമൻ.

പേയാഴ്വാർ—ആഴ്വാർ നോക്കുക.

പേശലൻ—വിഷ്ണു.

പേശി—ഇന്ദ്രന്റെ വജ്രായുധം.

പൌണ്ഡ്രം, പൌണ്ഡ്രകം—ഭീമന്റെ ശംഖ്.

പൌണ്ഡ്രകൻ—ഒരു വസുദേവന്റെ മകനാകകൊണ്ടു കൃഷ്ണന്റെ പേരും സ്ഥാനവും എടുത്തു കൃഷ്ണനാണെന്നു നടിച്ചതിനാൽ കൃഷ്ണനാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു. കാശിരാജാവു അവനു സഹായിച്ചതുകൊണ്ടു കാശിയും ചുട്ടുകളഞ്ഞു.

പൌരവർ—പൂരുവിന്റെ സന്തതി.

പൌലസ്ത്യൻ—൧. രാവണൻ. ൨. കുബേരൻ. ൩. വിഭീഷണൻ.

പൌലസ്ത്രീ—ശൂർപ്പണഖാ.

പൌലോമൻ—൧. ഇന്ദ്രൻ. ൨. പുലോമയിൽ കശ്യപന്റെ സന്തതിയായ ദാനവർ; അൎജ്ജുനനാൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

പൌലോമീ—ഇന്ദ്രന്റെ ഭാര്യയായ ശചീ.

പ്രകാശകർ—വിഷ്ണുവിന്റെ ദൂതന്മാർ.

പ്രകൃതി—സാംഖ്യദർശനപ്രകാരം ലോകംമുതലായ സ്ഥൂലവസ്തുക്കൾ ഇതിൽനിന്നുണ്ടായി.

പ്രക്രിയാസർവ്വസ്വം—ഒരു സംസ്കൃതവ്യാകരണം. മേൽപത്തൂർ നാരായണൻഭട്ടതിരിപ്പാട ഉണ്ടാക്കിയത്.

പ്രചണ്ഡപാണ്ഡവം—കൌരവർ ദ്രൌപദിയോട്ട കാണിച്ച അവിവേകം വിഷയമായി രാജശേഖരൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു നാടകം.

പ്രചേതസ്സ്—൧. വരുണൻ. ൨. ഒരു പ്രജാപതി.

പ്രജാപതി—ബ്രഹ്മാവ്, വിഷ്ണു, സ്വായംഭുവമനു, ഇന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, സോമൻ, ഹിരണ്യഗർഭൻ ഇത്യാദി ദേവകൾക്കൊക്കെ പ്രജാപതികൾ എന്ന പേരു പറയാറുണ്ട്. എന്നാൽ മരീചി, അത്രി, അംഗിരസ്സ്, പുലസ്ത്യൻ, പുലഹൻ, ക്രതു, വസിഷ്ഠൻ, പ്രചേതസ് (ദക്ഷൻ), ഭൃഗു, നാരദൻ ഈ പത്തു ഋഷികളെയുമാണ് പ്രജാപതികളെന്നു സാധാരണയായി പറയാറ്. ചിലപ്പോൾ ഈ പദം സപ്തർഷികൾക്ക മാത്രമേ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളൂ. മഹാഭാരതപ്രകാരം ൨൧ പ്രജാപതികൾ ഉണ്ട്.

പ്രജാഗരൻ—കൃഷ്ണൻ.

പ്രണവം—ഓം എന്ന ശബ്ദം.

പ്രതർദ്ദനൻ—കാശിരാജാവായ ദിവോദാസന്റെ മകൻ. വീതഹവ്യനെന്ന രാജാവ് ദിവോദാസന്റെ കുടുംബത്തെ അശേഷം നശിപ്പിച്ചുകളകയും അതിന്റെശേഷം ദിവോദാസൻ ഭൃഗുവിനെക്കൊണ്ടു യാഗംചെയ്യിച്ച് പ്രതർദ്ദനൻ എന്നൊരു പുത്രനെ പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു. പ്രതർദ്ദനൻ ഒരു വലിയ യോദ്ധാവായിത്തീർന്നു തന്റെ പിതാവിനോടു വീതഹവ്യൻ ചെയ്ത അനീതിയ്ക്ക പകരം വീട്ടി. വീതഹവ്യൻ ഭൃഗുവിങ്കൽ അഭയം പ്രാപിക്കയും ഭൃഗു അവനെ ഒരു ബ്രഹ്മർഷിയാക്കയും ചെയ്തു.

പ്രതാപരുദ്രയശോഭൂഷണം—അലങ്കാരങ്ങളെപ്പററി വിദ്യാനാഥന്റെ ഒരു സംസ്കൃതഗ്രന്ഥം.

പ്രതിനായകൻ—കാവ്യങ്ങളിൽ നായകന്റെ എതിരാളി. രാമായണത്തിൽ രാവണൻ, മാഘത്തിൽ ശിശുപാലൻ.

പ്രതീപൻ—ഭീഷ്മന്റെ പിതാമഹൻ.

പ്രഥമൈകാദശി—ജ്യേഷ്ഠമാസത്തിൽ ശുക്ലപക്ഷത്തിൽ ഏകാദശിദിവസം വിഷ്ണുവിന്റെ നിദ്ര ആരംഭിച്ച ഒന്നാമത്തെ ഏകാദശി. ശയനഏകാദശി എന്നും പേരുണ്ട്. കാർത്തികമാസത്തിൽ ഉത്ഥാനൈകാദശിദിവസം ഉണരും.

പ്രദോഷം—സമുദ്രമഥനത്തിൽ ഉണ്ടായ വിഷം കുടിച്ചിട്ടു ശിവൻ ബോധരഹിതനായി ശുക്ലപക്ഷം ഏകാദശിമുതൽ പ്രദോഷം (സന്ധ്യ)വരെ ബോധരഹിതനായി കിടന്നു. പ്രദോഷസമയം ചാടിഎഴുനേററു ശൂലംപിടിച്ചുകൊണ്ടു നൃത്തംചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു പ്രദോഷം പുണ്യക്രിയകൾക്ക ഉത്തമം.

പ്രദ്യുമ്നൻ—രുഗ്മിണിയിൽ കൃഷ്ണന്റെ പുത്രൻ. ആറുദിവസം (വയസ്സ്) പ്രായമായപ്പോൾ അവനാൽ തന്റെ മരണം ഉണ്ടാകുമെന്നറിഞ്ഞിട്ടു ശംബരാസുരൻ അവനെ മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി കടലിലെറിഞ്ഞു കളഞ്ഞു. അവിടെ നിന്നു ഒരു മത്സ്യം വിഴുങ്ങിക്കൊണ്ടു പോയി; ഒടുക്കം ആ മത്സ്യത്തെ തന്നെ ശംബരന്റെ ഭാര്യയായ മായാവതി പിടിച്ചു കീറാനിടവന്നപ്പോൾ അതിന്റെ ഉള്ളിൽ അഴകേറിയ ഈ കുഞ്ഞിനെ കണ്ടിട്ടു എടുത്തു വളർത്തി, അവൻ വളർന്നു വലുതായപ്പോൾ അവൻ ആരാണെന്നും ശംബരൻ എങ്ങനെ മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി എന്നും മായാവതി അവനെ അറിയിക്കയും തന്നെ ഭാര്യയാക്കിക്കൊള്ളണമെന്നു അപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തു. പ്രദ്യുമ്നൻ അതറിഞ്ഞു ശംബരനെ യുദ്ധംചെയ്തു കൊന്നിട്ടു മായാവതിയോടു കൂടെ ആകാശത്തിൽകൂടി പോയി തന്റെ പിതാവിന്റെ കൊട്ടാരത്തിനുള്ളിൽ ചെന്നിറങ്ങി. പ്രദ്യുമ്നൻ ആരാണെന്നു നാരദനിൽ നിന്നു അറിഞ്ഞു അവനെയും മായാവതിയെയും രുഗ്മിണി അംഗീകരിച്ചു. പിന്നെ പ്രദ്യുമ്നൻ രുഗ്മിയുടെ പുത്രിയായ കകുദ്മതിയെയും വിവാഹംചെയ്കയും അവളിൽ അനിരുദ്ധൻ എന്നൊരു പുത്രൻ ഉണ്ടാകയുംചെയ്തു. പ്രദ്യുമ്നൻ കൃഷ്ണന്റെ പുത്രനായി ജനിച്ചു എങ്കിലും ശിവന്റെ നോട്ടത്താൽ ദഹിച്ചുപോയ കാമദേവന്റെ ഒരു ജന്മം ആയിരുന്നു, മായാവതി രതിയുമായിരുന്നു. പ്രദ്യുമ്നനു വജ്രനാഭന്റെ പുത്രിയായ പ്രഭാവതി എന്നും ഒരു ഭാര്യയുണ്ടായിരുന്നു. അവൻ അവളെ ആദ്യം കാണ്മാൻ പോയതു് അരയന്നങ്ങൾ കൊണ്ടുപോയ ഒരു പുഷ്പമാലയിൽ ഒരു തേനീച്ചയുടെ രൂപമെടുത്തിരുന്നിട്ടാണു്.

പ്രദ്യുമ്നവിജയം—പ്രദ്യുമ്നൻ വജ്രനാഭദൈത്യനെ ജയിച്ചതിനെ കുറിച്ചു ശങ്കരദീക്ഷിതരുടെ ഒരു നാടകം. വാക്യഭംഗി ഉണ്ടെങ്കിലും കവിതാരസം കുറയും. കഥ ഹരിവംശത്തിൽ നിന്നെടുത്തതു്.

പ്രപന്നപാലൻ—കൃഷ്ണൻ.

പ്രപിതാമഹൻ—൧. കൃഷ്ണൻ. ൨. ബ്രഹ്മാവു്. ൩. പരമാത്മാവു.

പ്രബോധചിന്താമണി—എൺപതു കഥകളടങ്ങിയ ഒരു പുസ്തകം. മേരുതുംഗൻ കർത്താവു് ൧൪-ാം ശതാബ്ദം.

പ്രബഭ്രൻ—ഇന്ദ്രൻ.

പ്രബോധചന്ദ്രോദയം—പന്ത്രണ്ടാം ശതാബ്ദത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു വിചാരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്ന. കൃഷ്ണമിശ്രൻ ഉണ്ടാക്കിയ വേദാന്ത സംബന്ധമായ ഒരു നാടകം ഇതിലെ പാത്രങ്ങൾ വിശ്വാസം, സങ്കല്പം, ധ്യാനം, സ്നേഹം, ഭക്തി, അഹങ്കാരം, കപടഭക്തി, കാമം, ക്രോധം, മോഹം ഇത്യാദികളാകുന്നു. കവി ഒരു സന്ന്യാസി ആയിരുന്നു. തന്റെ ശിഷ്യന്മാരിൽ ഒരുത്തൻ അദ്വൈതതത്വങ്ങൾ പഠിക്കുന്നതിനു മനസ്സില്ലാതെ നാടകത്തിലും ശൃംഗാരത്തിലും രസിച്ചുകണ്ടതിനാൽ അവനെ രസിപ്പിച്ചു അദ്വൈതം പഠിപ്പിക്കാൻ ഈ നാടകം ഉണ്ടാക്കി എന്നു ഐതിഹ്യം. ഈ നാടകം ശൈവമതക്കാരുടേതാണു്. വൈഷ്ണവർക്കു ഇതുപോലെ സങ്കല്പസൂര്യോദയം എന്നൊരു നാടകം ഉണ്ടു്.

പ്രബോധിനി—വിഷ്ണു തന്റെ നാലുമാസത്തെ ഉറക്കത്തിൽ നിന്നു് ഉണരുന്ന ദിവസം. കാർത്തികമാസത്തിൽ.

പ്രഭാ—൧. ദുർഗ്ഗാ. ൨. കുബേരന്റെ നഗരം. ൩. ഒരു അപ്സരസ്ത്രീ.

പ്രഭാവതി — പ്രദ്യുമ്നന്റെ ഭാൎയ്യ.

പ്രഭാസം — ദ്വാരകയ്ക്കു സമീപം ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു പുണ്യസ്ഥലം.

പ്രഭവൻ — വിഷ്ണു.

പ്രഭു — ൧. വിഷ്ണു. ൨. ശിവൻ. ൩. ബ്രഹ്മാവു. ൪. ഇന്ദ്രൻ.

പ്രഭുലിംഗലീല — ഒരു കന്നടകപുസ്തകം. അല്ലമപ്രഭുവിന്റെ കഥകൾ. ലിംഗായത്ത്‌വൎഗ്ഗക്കാരുടേതു. കൎത്താവിന്റെ പേരുവിവരമില്ല.

പ്രമഥർ — ശിവന്റെ പരിചാരകന്മാരായ ഒരുകൂട്ടം ഭൂതങ്ങൾ.

പ്രമഥാധിപൻ (നാഥൻ, പതി) — ശിവൻ.

പ്രമത്തനൻ — വിഷ്ണു.

പ്രമീളാ — സ്ത്രീകൾ മാത്രമുള്ള ഒരു രാജ്യത്തെ രാജ്ഞി. പാണ്ഡവരുടെ അശ്വമേധയാഗത്തിനുള്ള കുതിര ആ രാജ്യത്തിൽ ചെല്ലുകയും അതുനിമിത്തം ഉണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ അൎജ്ജുനൻ അവളെ തോല്പിച്ചു ഭാൎയ്യയാക്കുകയും ചെയ്തു.

പ്രമോദിതൻ — കുബേരൻ.

പ്രമ്ലോചാ — കണ്ഡുമഹൎഷിയുടെ തപസ്സിനു വിഘ്നംവരുത്തുവാനായി ഇന്ദ്രൻ അയച്ച ഒരു അപ്സരസ്ത്രീ. ഋഷി നൂറുവൎഷം അവളോടുകൂടി പരമാനന്ദത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി. പിന്നെ താൻ അകപ്പെട്ട ആപത്തറിഞ്ഞിട്ടു അവളെ തന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നു ഓടിച്ചുകളഞ്ഞു, അവൾ ഓടിപ്പോകുമ്പോൾ അവളുടെ ഗൎഭത്തിലുണ്ടായിരുന്ന കുഞ്ഞു വിയൎപ്പിൻ തുള്ളികളായി വൃക്ഷങ്ങളുടെ ഇലകളിൽ വീഴുകയും അവ തണുത്തു കട്ട പിടിച്ചപ്പോൾ അതിസുന്ദരിയായ മാരിഷാ ആയി തീരുകയും ചെയ്തു.

പ്രയാഗം — ഗംഗയും യമുനയും കൂടിച്ചേരുന്ന സ്ഥലത്തുള്ള ഒരു പുണ്യസ്ഥലം. അലഹബാദിനു സമീപം.

പ്രയാഗൻ (പ്രയാഗഭയൻ) — ഇന്ദ്രൻ.

പ്രലംബൻ — കംസന്റെ ആശ്രിതനായ ഒരു അസുരൻ. ബാലരായ കൃഷ്ണനെയും ബലരാമനെയും കൊല്ലുന്നതിനായി അവരുടെ കളിസ്ഥലത്തുചെന്നു അവരുടെ കളിയിൽ കൂടെ കൂടി; കളിയിൽ തോററാലുള്ള ശിക്ഷ ജയിച്ച ആളെ എടുത്തു തോളിന്മേൽ വെച്ചുകൊണ്ടു പോകയായിരുന്നു. പ്രലംബൻ ബലരാമനാൽ തോല്പിക്കപ്പെടുകകൊണ്ടു ബലരാമനെ എടുത്തുകൊണ്ടു കളിസ്ഥലത്തുനിന്നു പാഞ്ഞുപോകയും പോകുമ്പോൾ തന്റെ സാക്ഷാലുള്ള ഭയങ്കരരൂപത്തെത്തന്നെ ധരിക്കയും ചെയ്തു. ബലരാമൻ ഭയപ്പെട്ടു കൃഷ്ണനെ സഹായത്തിനായി വിളിച്ചാറെ കൃഷ്ണൻ ബലരാമനോടു തന്റെ മനുഷ്യസ്വഭാവത്തെ തൽക്കാലത്തേക്കു വിട്ടുംവെച്ചു ന്യായമായതു പ്രവൎത്തിക്കാൻ ഉപദേശിച്ചു. ബലരാമൻ കാലുകൾകൊണ്ടു പ്രലംബന്റെ കഴുത്തിനു ഞെക്കിയും കൈകൾകൊണ്ടു തലക്കിടിച്ചും അവനെ വധിച്ചു.

പ്രലംബഘ്നൻ (മഥനൻ, ഹാ) — ബലരാമൻ.

പ്രളയം—ഓരോ കല്പാവസാനത്തിൽ ഉള്ള ലോകനാശം.

പ്രവൎഗ്ഗ്യ—വിഷ്ണു.

പ്രവേശകം—ഒരു സംസ്കൃതവ്യാകരണഗ്രന്ഥം. തൃക്കണ്ടിയൂർ അച്യുതപ്പിഷാരടി രചിച്ചതു്.

പ്രസന്നരാഘവം—ജയദേവൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു നാടകം. രാമായണകഥ എന്നാൽ രാമായണത്തിൽ ഇല്ലാത്ത പല സംഗതികളും സങ്കല്പിച്ചു ചേൎത്തിട്ടുണ്ടു്.

പ്രസാദം—വിഗ്രഹത്തിന്റെ മുമ്പാകെ അൎപ്പിച്ച നിവേദ്യം മുതലായ എന്തെങ്കിലും സാധനം.

പ്രസൂതി—മനുവിന്റെ ഒരു പുത്രി. ദക്ഷന്റെ ഭാൎയ്യ.

പ്രസേനൻ—നിമ്നന്റെ പുത്രൻ. സത്രാജിത്തിന്റെ സഹോദരൻ. സ്യമന്തകം കൊണ്ടുപോകുമ്പോൾ ഒരു സിംഹത്താൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു.

പ്രഹസ്തൻ—രാവണന്റെ ഒരു സേനാനായകൻ.

പ്രഹ്ലാദൻ—ഹിരണ്യകശിപുവിന്റെ പുത്രനും ബലിയുടെ പിതാവുമായ ഒരു ദൈത്യൻ. ഹിരണ്യകശിപു ദേവകളോടു യുദ്ധംചെയ്തു ഇന്ദ്രനോടു സ്വൎഗ്ഗം പിടിച്ചടക്കി അവിടെ വാണു; പ്രഹ്ലാദൻ ബാല്യത്തിലെ വിഷ്ണുഭക്തനായിത്തീരുകയാൽ അവനെ കൊന്നുകളവാൻ ഹിരണ്യകശിപു കല്പിച്ചു എന്നാൽ ദൈത്യരുടെ ആയുധങ്ങൾക്കാകട്ടെ സൎപ്പങ്ങൾക്കാകട്ടെ സ്വൎഗ്ഗീയ ഗജങ്ങൾക്കാകട്ടെ അഗ്നിക്കാകട്ടെ അവനെ കൊല്ലുവാൻ കഴിയാഞ്ഞതുകൊണ്ടു അവനെ അവന്റെ ഗുരുവിന്റെ അടുക്കൽ തന്നെ പറഞ്ഞയച്ചു. അവിടെ അവൻ വിഷ്ണുഭക്തിയിൽ വളൎന്നു നിൎവ്വാണം പ്രാപിച്ചു. പ്രഹ്ലാദനെ ഉപദ്രവിച്ചതിനും തന്നെ നിസ്സാരമാക്കിയതിനും വേണ്ടി ഹിരണ്യകശിപുവിനെ ശിക്ഷിപ്പാനാണു് വിഷ്ണു നരസിംഹാവതാരം ചെയ്തതു്. ഹിരണ്യകശിപുവിന്റെ മരണാനന്തരം പ്രഹ്ലാദൻ ദൈത്യരാജാവായി വാണു എന്നൊരു കഥയുണ്ടു്. പത്മപുരാണപ്രകാരം അവൻ മരണത്തോളം ഇന്ദ്രസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്നു. മുൻജന്മത്തിൽ പ്രഹ്ലാദൻ സോമശൎമ്മാവെന്ന ഒരു ബ്രാഹ്മണനായിരുന്നെന്നും വിഷ്ണുവിൽ ലയിക്കുന്നതിനായി തപസ്സുചെയ്തെന്നും തപസ്സിനുമദ്ധ്യേ ദൈത്യരുടെ ഭയധ്വനികൊണ്ടു തപസ്സിനു വിഘ്നംവന്നു എന്നും അതിനാൽ ഒരു ദൈത്യനായി ജനിച്ചു എന്നും അന്നു ദേവകളോടുള്ള യുദ്ധത്തിൽ ദൈത്യരുടെ ഭാഗം നില്ക്കയാൽ വിഷ്ണു തന്റെ ചക്രംകൊണ്ടു അവനെ കൊന്നുവെന്നും അതിന്റെ ശേഷമാണു് ഹിരണ്യകശിപുവിന്റെ പുത്രനായി ജനിച്ചതെന്നും കൂടി ആ പുരാണത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്.

പ്രാകാമ്യം—ശിവന്റെ ഒരു സിദ്ധി.

പ്രാകൃതം—സംസ്കൃതം ദുഷിച്ചുണ്ടായ ഒരു ഭാഷ. സംസ്കൃത നാടകങ്ങളിൽ സ്ത്രീകളും ഹീനപാത്രങ്ങളും ഈ ഭാഷയാണു് സംസാരിക്കുന്നതു്.

പ്രാചേതസൻ—൧. മനു. ൨. ദക്ഷൻ. ൩. വാല്മീകി.

പ്രാണാഭരണം—കാമരൂപരാജാവായ പ്രാണനാരായണന്റെ മാഹാത്മ്യം വൎണ്ണിക്കുന്ന ഒരു കാവ്യം ജഗന്നാഥ പണ്ഡിതരാജൻ കൎത്താവു്.

പ്രാതിശാഖ്യങ്ങൾ—വേദത്തിലെ ശ്ലോകങ്ങളുടെയും പദങ്ങളുടെയും ഉച്ചാരണത്തെപ്പററിയുള്ള പുസ്തകങ്ങൾ. ഋഗ്വേദത്തിനു ശൌനകൻ ഉണ്ടാക്കിയ ശാകല പ്രാതിശാഖ്യവും യജൂർവേദത്തിനു തൈത്തിരീയ പ്രാതിശാഖ്യവും വാജസനേയീ പ്രാതിശാഖ്യവും അഥർവ്വവേദത്തിനു ശൌനകീയ ചതുരദ്ധ്യായികയും ഉണ്ട്. സാമവേദത്തിനു ഒരു പ്രാതിശാഖ്യമുള്ളതായി കാണുന്നില്ല.

പ്രാഭഞ്ജനി—പ്ര. ഹനുമാൻ ദ്വ. ഭീമൻ.

പ്രാൎത്ഥനീയം—ദ്വാപരയുഗം.

പ്രിയകൃൽ (അഘ്നൻ)—വിഷ്ണു.

പ്രിയദൎശനൻ—ഒരു ഗന്ധൎവ്വരാജാവു്.

പ്രിയദൎശികാ—ശ്രീഹർഷദേവന്റെ ഒരു ചെറിയ നാടകം. കഥ രത്നാവലിയെപ്പോലെ അംഗരാജാവു തന്റെ പുത്രി പ്രിയദർശികയെ ഉദയനരാജാവിനു ഭാൎയ്യയായികൊടുക്കാൻ നിശ്ചയിക്കുന്നു. കലിംഗരാജാവു് അവനെ തോല്പിച്ചു തടവിലാക്കുന്നു. പുത്രി രക്ഷപെട്ടു ഉദയനന്റെ അടുക്കൽ എത്തി ആരണ്യക എന്ന പേരോടുകൂടി രാജ്ഞിയുടെ ദാസി ആകുന്നു. ഉദയനൻ അവളെക്കണ്ടു സ്നേഹിക്കുകയാൽ, രാജ്ഞി അവളെ തടവിലാക്കുന്നു. ഒടുവിൽ അവൾ പ്രിയദൎശികയാണെന്നറിഞ്ഞു രാജ്ഞിതന്നെ അവളെ ഉദയനനുദാനം ചെയ്യുന്നു.

പ്രിയധനാവു്—ശിവൻ.

പ്രിയമധു—ബലരാമൻ.

പ്രിയശ്രവസ്—കൃഷ്ണൻ.

പ്രിയംവദൻ—ഗന്ധൎവ്വരാജാവിന്റെ പുത്രനായ ഒരു വിദ്യാധരൻ.

പ്രിയംവദാ—ശകുന്തളയുടെ ഒരു സഖി.

പ്രിയവ്രതൻ—ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഒരു പുത്രൻ. സ്വായംഭുവമനുവിന്റെ ഒരു പുത്രനാണെന്നു ചിലരുടെ അഭിപ്രായം. സൂൎയ്യശോഭയാൽ ഭൂമിയുടെ ഒരു ഭാഗം മാത്രം ഒരേ സമയം പ്രകാശിക്കുന്നതു പോരാ എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടു പ്രിയവ്രതൻ സൂൎയ്യനോടു തുല്യവേഗമുള്ള തന്റെ അഗ്നിരഥത്തിൽ കയറി ഏഴുപ്രാവശ്യം ബ്രഹ്മാവു് വിരോധിച്ചതുവരെ, ഭൂമിയുടെ ചുററും സൂൎയ്യന്റെ പിന്നാലെ പോയി രഥത്തിന്റെ ചക്രംകൊണ്ടുണ്ടായ കുഴികളാണു് ഭൂമിയുടെ ചുററുമുള്ള ഏഴു സമുദ്രങ്ങൾ.

പ്രീതി—രതിയുടെ വിരോധിനിയായ കാമദേവന്റെ ഒരു ഭാൎയ്യ.

പ്രീതിജുഷാ—അനിരുദ്ധന്റെ ഭാൎയ്യ.

പ്രീതിവൎദ്ധനൻ—വിഷ്ണു.

പ്രേതാധിപൻ (ഈശ്വരൻ, പതി, രാജാവു്)—യമൻ.

പ്രേംഖണം—നായകനും സൂത്രധാരനും മററും ഇല്ലാത്ത ഒരങ്കത്തിലുള്ള ഒരു നാടകം. ബാലിവധം ഒരുദാഹരണം.

പ്രൌഢരാജകഥ__പ്രൌഢരാജാവിന്റെ ലിംഗായത്തവർഗ്ഗക്കാരുടെ തത്വങ്ങൾ ശരിയാണെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ പറഞ്ഞ കഥകൾ. കണ്ണടകം. അദക്ഷൻ എന്നൊരാൾ ഉണ്ടാക്കി.

ഫ

ഫണാധരൻ__ശിവൻ.

ഫണീന്ദ്രൻ (ഫണീശ്വരൻ)__൧. ശേഷൻ. ൨. പതഞ്ജലി.

ഫബ്രീസിയസ്__ഒരു യൂറോപ്യൻ പാദ്രി തമിഴിൽ ക്രിസ്തീയവേദപുസ്തകം ഭാഷാന്തരം ചെയ്തു

ഫൽഗുനൻ__൧. ഇന്ദ്രൻ ൨. അർജ്ജുനൻ.

ഫാലൻ__൧. ബലരാമൻ. ൨. ശിവൻ.

ഫാലഗുപ്തൻ__ബലരാമൻ.

ഫേണാശനി__ഇന്ദ്രൻ.

ബ

ബകൻ__൧. കുബേരൻ ൨. കൃഷ്ണൻ കൊന്ന ഒരു അസുരൻ. ൩. ഏകചക്രനഗരത്തിനു സമീപം വസിച്ചിരുന്ന ഒരു അസുരൻ അവനെ ഭയന്നു അവിടത്തെ രാജാവു് ദിനംപ്രതി അവനു വേണ്ടുന്ന ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ കൊടുത്തയച്ചുവന്നു എന്നാൽ ബകൻ ആ സാധനങ്ങൾ മാത്രമല്ല അവയെ കൊണ്ടുചെന്നവരെയും ഭക്ഷിച്ചുകളക പതിവായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ഭീമൻ ഭക്ഷണങ്ങൾ കൊണ്ടുചെന്നു. ബകൻ ഭീമനെ തിന്നാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ അവർ തമ്മിൽ ഘോരമായ യുദ്ധം ഉണ്ടാകയും ഭീമൻ ബകനെ കാലിനുപിടിച്ചു വലിച്ചുകീറിക്കളകയും ചെയ്തു.

ബദരികാശ്രമം__ഹിമാലയത്തിൽ ഗംഗയുടെ ഉത്ഭവത്തിനുസമീപമുള്ള ഒരു വിഷ്ണുക്ഷേത്രം. നരനാരായണന്മാരുടെ ആശ്രമം.

ബഭ്രു__൧. ശിവൻ. ൨. വിഷ്ണു. ൩. ഒരു യാദവൻ.

ബഭ്രുവാഹനൻ__ചിത്രാംഗദയിൽ അർജ്ജുനന്റെ പുത്രൻ. മാതാവിന്റെ ദേശമായ മണിപുരത്തിൽ വാണു. യുധിഷ്ഠിരൻ അശ്വമേധയാഗത്തിനു നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന കുതിര അവിടെ ചെല്ലുകയും അപ്പോൾ അവിടത്തെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ അതിനെ പിടിച്ചുകെട്ടി ബഭ്രുവാഹനന്റെ അടുക്കൽ കൊണ്ടുചെന്നേല്പിക്കയുംചെയ്തു. കുതിരയുടെ നെററിമേൽ ഉണ്ടായിരുന്ന എഴുത്തു കണ്ടിട്ടു അതു് പാണ്ഡവരുടെ കുതിരയാണെന്നും അർജ്ജുനൻകൂടെ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നും അറിഞ്ഞു ബഭ്രുവാഹനൻ വേഗംചെന്നു നമസ്കരിച്ചു കുതിരയോടുകൂടെ തന്റെ രാജ്യവും ധനവും എല്ലാം അർജ്ജുനനു കൊടുക്കുവാൻ താൻ ഒരുക്കമാണെന്നു പറഞ്ഞു. അന്നേരം അർജ്ജുനൻ അവൻ ഭീരുവാണെന്നും അവന്റെ പ്രവൃത്തി തന്റെ പുത്രനായ ഒരു രാജാവിനു യോഗ്യമല്ലെന്നും പറഞ്ഞു് ശകാരിച്ചു് അവ

നെ അടിച്ചു- അതിനാൽ അവർ തമ്മിൽ യുദ്ധം ഉണ്ടായി അൎജ്ജുനനെ ബഭ്രുവാഹനൻ കൊന്നു. അനന്തരം ബഭ്രുവാഹനൻ തന്റെ പ്രവൃത്തിയെക്കുറിച്ചു മനസ്താപപ്പെട്ടു ആത്മഹത്യചെയ്വാൻ വിചാരിച്ചപ്പോൾ ഉലൂപി എന്ന നാഗരാജ്ഞി അവനു ഒരു രത്നംകൊടുക്കയും അതുകൊണ്ടു അൎജ്ജുനനൻ വീണ്ടും ജീവനെ പ്രാപിക്കയുംചെയ്തു.

ബലൻ — ഇന്ദ്രൻ കൊന്ന ഒരു അസുരൻ.

ബലരാമൻ — കൃഷ്ണന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ. കൃഷ്ണൻ സാക്ഷാൽ വിഷ്ണുതന്നെയായിരുന്നെന്നും ബലരാമൻ വിഷ്ണുവിന്റെ എട്ടാമത്തെ അവതാരമായിരുന്നെന്നും വൈഷ്ണവർ പറഞ്ഞുവരുന്നു. ബലരാമൻ. ശേഷസൎപ്പത്തിന്റെ ഒരവതാരമായിരുന്നെന്നും അവൻ മരിച്ചപ്പോൾ ആ സൎപ്പം അവന്റെ വായിൽകൂടി ഇറങ്ങിപ്പോയി എന്നും ഒരു കഥയും ഉണ്ടു്. മഹാഭാരതപ്രകാരം ബലരാമനും കൃഷ്ണനും വിഷ്ണുവിന്റെ രണ്ടു രോമങ്ങളിൽ (ഒന്നു വെളുത്തതും ഒന്നു കറുത്തതും) നിന്നു ദേവകിയുടെ പുത്രരായി ജനിച്ചവരാകകൊണ്ടു സമന്മാരാണു്. ബലരാമൻ ജനിച്ച ഉടനെ കംസൻ കൊന്നുകളയാതിരിപ്പാൻവേണ്ടി ഗോകുലത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി രോഹിണിയുടെ പുത്രനായി നന്ദനാൽ വളൎത്തപ്പെട്ടു. ബലരാമൻ ഒന്നാമതു് ചെയ്ത പരാക്രമപ്രവൃത്തി ഒരു കഴുതയുടെ രൂപമെടുത്തു് തന്നെ കൊല്ലുവാൻ വന്ന ധേനുകാസുരന്റെ വധമായിരുന്നു. അതിന്റെശേഷം അവൻതന്നെ തോളത്തു കയററി കൊണ്ടുപോയി കൊന്നുകളവാൻ വിചാരിച്ചുവന്ന പ്രലംബാസുരനെ അവന്റെ തോളത്തിരുന്നു തന്നെ തലയ്ക്കു ഇടിച്ചുകൊന്നു. പിന്നെ കൃഷ്ണനോടുകൂടെ മധുരയ്ക്കുപോയി കംസനെ വധിപ്പാൻ സഹായിച്ചു. ഒരിക്കൽ ബലരാമൻ മദ്യം സേവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ തനിക്കു കുളിക്കുന്നതിനായി യമുനാനദിയോടു അടുത്തുവരുവാൻ കല്പിക്കയും അതു അനുസരിക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ടു തന്റെ ഹലായുധംകൊണ്ടു അതിലെ ജലത്തെ തന്റെ പിന്നാലെ അങ്ങുമിങ്ങും വലിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കയും പിന്നീടു യമുനാ ഒരു സ്ത്രീരൂപംധരിച്ചുവന്നു് ബലരാമനോടു മാപ്പു ചോദിക്കയും ചെയ്തു. ഇതുകൊണ്ടു ബലരാമനു യമുനാഭിദു് എന്നും കാളിന്ദീകൎഷണൻ എന്നും പേരുകളുണ്ടായി. ദുൎയ്യോധനൻ ശാംബനെ ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ തടവുകാരനായി പാൎപ്പിച്ചിരുന്നപ്പോൾ ബലരാമന്റെ കല്പനപ്രകാരം അവനെ കൌരവർ വിട്ടയയ്ക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ടു ബലരാമൻ തന്റെ ആയുധംകൊണ്ടു നഗരത്തോടുകൂടെ അവരെ തന്റെ അടുക്കലേക്കു വലിച്ചടുക്കയാൽ അവർ ഭയന്നു് ശാംബനെ വിട്ടയച്ചു. ഒടുവിൽ തന്റെ ആയുധങ്ങളെ മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോയ ദ്വിവിദൻ എന്ന വാനരത്തെയും വധിച്ചു. ബലരാമനാണു് ദുൎയ്യോധനനെയും ഭീമനെയും ഗദയുടെ ഉപയോഗം പഠിപ്പിച്ചതു. അവനു കൌരവന്മാരോടു അധികം സ്നേഹം ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും ഭാരതയുദ്ധത്തിൽ ഇരുകക്ഷികൾക്കും സഹായിച്ചില്ല. ഭീമൻ ദുൎയ്യോധനനെ യോദ്ധാക്കൾക്കു അയോഗ്യമായ വിധത്തിൽ അരയ്ക്കുകീഴിൽ അടിച്ചു് ബലഹീനപ്പെടുത്തിയതു കണ്ടപ്പോൾ ബലരാമനുണ്ടായ കോപം കൃഷ്ണൻ പ്രയാസപ്പെട്ടു ശമിപ്പിച്ചില്ലെങ്കിൽ അവൻ പാണ്ഡവരെ എല്ലാവരെയും നശിപ്പിച്ചുകളയുമായിരുന്നു. ബലരാമൻ മദ്യപ്രിയനും കോപശീലനും ആയിരുന്നു. കൃഷ്ണനോടു പോലും ചിലപ്പോൾ കോപിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. അവൻ കൃഷ്ണന്റെ മരണത്തിനു അല്പം മുമ്പായി ദ്വാരകയ്ക്കു പുറത്തു ഒരാലിന്റെ ചുവട്ടിൽവെച്ചു മരിച്ചു. അവനു രൈവത രാജാവിന്റെ പുത്രിയായ രേവതിമാത്രമേ ഭാൎയ്യയായി ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അവളിൽ നിശഠൻ എന്നും ഉൽമുകൻ എന്നും രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായി. അവന്റെ ആയുധങ്ങൾ ഖേടകം അല്ലെങ്കിൽ സൌനന്ദം, ഹലം, മുസലം ഇവയായിരുന്നു.

പേരുകൾ — താലധ്വജൻ, ഗുപ്തചരൻ, കാമപാലൻ, സംവൎത്തകൻ, ലാംഗലി, ഹലഭൃൽ, ഹാലൻ.

ബലഭദ്രഃ പ്രലംബഘ്നോ ബലദേവോഽച്യുതാഗ്രജഃ ।
രേവതീരമണോ രാമഃ കാമപാലോ ഹലായുധഃ ॥
നീലാംബരോ രൗഹിണേയസ്താലാങ്കോ മുസലീഹലീ ॥
സംകർഷണസ്സീരപാണിഃ കാളിന്ദീഭേദനോബലഃ ॥

ബലാഹകൻ—വിഷ്ണുവിന്റെ ഒരു കുതിര.

ബലി—പ്രഹ്ളാദന്റെ പുത്രനായ വിരോചനന്റെ പുത്രനായി ഒരു ധർമ്മശാലിയായ ദൈത്യരാജാവു്. വിന്ധ്യാവലീ അവന്റെ ഭാര്യയായിരുന്നു. തപസ്സുചെയ്തു ഇന്ദ്രനെ തോല്പിച്ചു മൂന്നു ലോകത്തിന്നും നാഥനായി. ദേവകൾ പോയി വിഷ്ണുവിങ്കൽ അഭയംപ്രാപിക്കയാൽ വിഷ്ണു വാമനനായി അവതാരം ചെയ്തു. വിഷ്ണു ഒരു വാമനനായി വന്നു് ബലിയോടു മൂന്നടിസ്ഥലം ചോദിക്കയും ബലി സമ്മതിച്ചപ്പോൾ വിഷ്ണു ശരീരം ദീർഘമാക്കി ഒരടി ഭൂമിയിലും ഒന്നു സ്വർഗ്ഗത്തിലുംവെച്ചു ആ രണ്ടു ലോകങ്ങളും ദേവകൾക്കു തിരികെ കൊടുക്കയും ചെയ്തു. ബലിയുടെ തപസ്സും പിതാമഹനായ പ്രഹ്ളാദന്റെ ഗുണവും ഓൎത്തു് മൂന്നാമത്തെ അടി വെക്കാതെ ബലിക്കു പാതാളം മാത്രം വിട്ടുകൊടുത്തു. ഒരു കഥയിൽ, മൂന്നാമത്തെ അടി ബലിയുടെ തലമേൽവെച്ചു് അവനെയും അവന്റെ കൂട്ടരേയും പാതാളത്തിലേക്കു ഓടിച്ചുകളഞ്ഞു. ബലിക്കു മഹാബലിഎന്നും പേരുണ്ടു്. ബലി ചിരജീവികളിൽ ഒരുവനാണു്. കേരളത്തിൽ തിരുവോണവും മൈസൂരിൽ നവരാത്രി അവസാനദിവസവും ബലിക്കു പ്രധാനം.

ബലിധ്വംസി (ബന്ധനൻ, ദമൻ)—വിഷ്ണു.

ബല്ലവൻ (വലലൻ)—അജ്ഞാതവാസത്തിൽ ഭീമൻ സ്വീകരിച്ച പേരു്.

ബഹുമാർഗ്ഗഗാ—ഗംഗാ.

ബഹുരൂപൻ—ക. ശിവൻ. വ. വിഷ്ണു. ന. ബ്രഹ്മാവു്. ര. കാമദേവൻ.

ബാണൻ—ക. ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട ഗ്രന്ഥകൎത്താവു്. ആറാംശതാബ്ദത്തിന്റെ അവസാനത്തിലോ ഏഴാംശതാബ്ദത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലോ ഹർഷവർദ്ധന രാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചു ജീവിച്ചിരുന്നു. ഹർഷചരിതം, കാദംബരീ, ചണ്ഡികാശതകം മുതലായ പുസ്തകങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി. പാൎവ്വതീപരിണയവും രത്നാവലിയും ബാണന്റെ കൃതികളാണെന്നു ചിലർ വിചാരിക്കുന്നു.

വ. ബലിയുടെ പുത്രനായ ആയിരം കൈകളുള്ള ഒരു ദൈത്യൻ. ശിവന്റെ ഭക്തനും വിഷ്ണുവിന്റെ ശത്രുവും ആയിരുന്നു. അവന്റെ മകൾ ഉഷയ്ക്കു കൃഷ്ണന്റെ പുത്രനായ അനിരുദ്ധനിൽ അനുരാഗം ഉണ്ടായിട്ടു് മന്ത്രശക്തികൊണ്ടു അനിരുദ്ധനെ തന്റെ അടുക്കൽ വരുത്തി. അനിരുദ്ധനെ രക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു പോരുന്നതിന്നായി കൃഷ്ണനും ബലരാമനും പ്രദ്യുമ്നനും അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ ശിവനും സ്കന്ദനും സഖികളായി ബാണൻ അവരെ എതിൎത്തു. ശിവനെ കൃഷ്ണൻ തോല്പിച്ചു. സ്കന്ദനു മുറിവേററു. കൃഷ്ണന്റെ അസ്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടു ബാണന്റെ കൈകളെല്ലാം മുറിഞ്ഞുപോകയുംചെയ്തു. ശിവൻ അപേക്ഷിക്കകൊണ്ടു കൃഷ്ണൻ ബാണനെ കൊന്നില്ല. ബാണനു വൈരോചി എന്നും പേരുണ്ടു്.

ബാണജിൽ (ഹന്താവു)—വിഷ്ണു.

ബാണഗംഗാ—രാവണന്റെ അസ്ത്രംകൊണ്ടുണ്ടായ ഒരു നദി.

ബാണയുദ്ധം—രാമശാസ്ത്രികൾ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു ആട്ടക്കഥ.

ബാദരായണൻ—വേദാന്തസ്ഥാപകനായ വേദവ്യാസൻ.

ബാദരായണി—വ്യാസൻെറ പുത്രനായ ശുകൻ.

ബാർഹദ്രഥൻ (ഥി)—ജരാസന്ധരാജാവു്.

ബാലകൃഷ്ണൻ—ബാലഗോപാലൻ ശിശുവായ കൃഷ്ണൻ അഞ്ചുതലയുള്ള സർപ്പത്തിന്മേൽ കാലിൻെറ തള്ളവിരൽ വായിൽവെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായിട്ടാണു പ്രതിമ.

ബാലഭാരതം—൧൩ പതിമൂന്നാം ശതാബ്ദത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന അമരചന്ദ്രൻ രചിച്ച ഒരു കാവ്യം. ഭാരതകഥ. അമരചന്ദ്രൻെറതായി ഛന്ദോരത്നാവലി എന്നും ജിതേന്ദ്രചരിതം എന്നും വേറെ രണ്ടു കൃതികളും ഉണ്ടു്. ൨. രാജശേഖരൻെറ ഒരു നാടകം. ഭാരതകഥാവിഷയം, കഥ മുഴുവനായിട്ടില്ല. രണ്ടു അങ്കമേ തീർന്നിട്ടുള്ളൂ. അതിൽ ദ്രൗപദിയുടെ സ്വയംവരവും വസ്ത്രാപഹരണവും വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

ബാലരാമായണം—രാജശേഖരൻെറ ഒരു നാടകം. സംസ്കൃതനാടകങ്ങളിൽവെച്ചു ഏററവും വലിയതു്. രാമായണകഥ മുഴുവനും ഉണ്ടു്. സീതാസ്വയംവരത്തിനു രാവണനും പോയിരുന്നു എന്നും ആരംഭംമുതല്ക്കേ ശ്രീരാമൻെറ ശത്രുവാണെന്നും ഇതിൽ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ബാലി—കിഷ്കിന്ധയിലെ വാനരരാജാവു്. ശ്രീരാമൻ അവനെ കൊന്നു അവൻെറ രാജ്യം സുഗ്രീവനു കൊടുത്തു. ഇന്ദ്രൻെറ പുത്രനാണെന്നും അമ്മയുടെ രോമത്തിൽനിന്നു ജനിച്ചു എന്നും ചിലർ പറയുന്നുണ്ടു്. അവൻെറ ഭാര്യയുടെ പേർ താരാ എന്നും പുത്രന്മാരുടെ പേരുകൾ അംഗദൻ, താരൻ എന്നും ആയിരുന്നു.

ബാസവപുരാണം—കല്യാണപുരരാജാവിൻെറ മന്ത്രിയായ ബാസവൻെറ കഥകൾ. കർണ്ണാടകം, ഭീമൻ എന്നൊരാൾ കർത്താവു്.

ബാഹു, ബാഹുകൻ—സൂര്യകുലത്തിലെ ഒരു രാജാവു്. ഹൈഹയരാൽ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാക്കപ്പെട്ടു.

ബാഹുകൻ—നളൻ അയോദ്ധ്യാരാജാവായ ഋതുപർണ്ണൻെറ പരിചാരകനായിരുന്നപ്പോഴത്തെ പേരു്.

ബിന്ദുസാരൻ—ചന്ദ്രഗുപ്തൻെറ പുത്രനും പിൻവാഴിയും.

ബിഭീഷണൻ—വിഭീഷണൻ.

ബില്ഹണൻ—പതിനൊന്നാം ശതാബ്ദത്തിൻെറ ഒടുവിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു ഗ്രന്ഥകർത്താവു്. മഹാകാവ്യമായ വിക്രമാങ്കദേവചരിതവും ചൌരപഞ്ചാശികയും കർണ്ണസുന്ദരി എന്നൊരു നാടകവും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടു്. ശ്രുതിപ്പെട്ട വൈയ്യാകരണൻ ആയിരുന്നു.

ബീജാക്ഷരം—മന്ത്രങ്ങളുടെ ആദ്യാക്ഷരം.

ബീഭത്സു—അർജ്ജുനൻ.

ബുദ്ധൻ—ശുദ്ധോദനന്റെ പുത്രൻ. കപിലവസ്തുവിൽ ജനിച്ചു. സ്വന്തപേരു നിശ്ചയമില്ല കുടുംബപ്പേരു ശാക്യൻ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മതം പ്രബലപ്പെട്ടുവരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഹിന്തുക്കൾ അദ്ദേഹത്തെ വിഷ്ണുവിന്റെ ഒമ്പതാമത്തെ അവതാരമായി സ്വീകരിച്ചു ബുദ്ധമതം പ്രബലപ്പെട്ടു ഹിന്തുക്കൾ ഹിംസ അനുഭവിച്ചപ്പോൾ അവർ അദ്ദേഹത്തിനു പകരം ബലരാമനെ ഒമ്പതാമത്തെ അവതാരമാക്കി. മൈത്രേയൻ എന്നു പേരായി ഒരു ബുദ്ധൻ വരാനുണ്ടെന്നു ബുദ്ധമതക്കാരുടെ വിശ്വാസം. ബുദ്ധമതം ഇപ്പോൾ ചീനത്തും ബൎമ്മയിലും സിലോണിലും പ്രബലപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇന്ത്യയിലെ ജൈനമതം അതിൽനിന്നുണ്ടായതാണു്. ബുദ്ധമതക്കാൎക്കു പത്തുപ്രമാണങ്ങൾ പ്രധാനം. അഞ്ചു സാധാരണമനുഷ്യരായ ഉപാസകന്മാൎക്കു കൊലചെയ്യരുതു്, മോഷ്ടിക്കരുതു്, വ്യഭിചാരം ചെയ്യരുതു്, അസത്യം പറയരുതു്, മദ്യം സേവിക്കരുതു്. അഞ്ചു സന്യാസിമാരായ ശ്രമണന്മാർ അനുസരിക്കേണ്ടു. അവയുടെ ഉദ്ദേശം കൎമ്മഫലം നശിപ്പിച്ചു നിൎവ്വാണം പ്രാപിക്ക. ദാനം, ശീലം, ക്ഷാന്തി, വീൎയ്യം, ധ്യാനം, പ്രജ്ഞ ഇവയും മോക്ഷമാൎഗ്ഗങ്ങൾ. ബുദ്ധമതത്തിൽ ജാതിവ്യത്യാസം ഇല്ല. ബുദ്ധന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ സൂത്രപിടകം, വിനയപിടകം, അഭിധൎമ്മപിടകം. ഇങ്ങനെ മൂന്നു പിടകങ്ങൾ ഉള്ള ത്രിപിടകത്തിൽ ശേഖരിച്ചിരിക്കുന്നു.

സൎവ്വജ്ഞഃ സുഗതോ ബുദ്ധോ ധൎമ്മരാജസ്തഥാഗതഃ।
സമന്തഭദ്രോ ഭഗവാൻ മാരജില്ലോകജിജ്ജിനഃ॥
ഷഡഭിജ്ഞോ ദശബലോഽദ്വയവാദീ വിനായകഃ।
മുനീന്ദ്രഃ ശ്രീഘനഃ ശാസ്താ മുനിഃ ശാക്യമുനിസ്തു യഃ॥
സ ശാക്യസിംഹഃ സൎവ്വാൎത്ഥസിദ്ധഃ ശൌദ്ധോദനിശ്ച സഃ।
ഗൌതമശ്ചാൎക്കബന്ധുശ്ച മായാദേവീസുതശ്ച സഃ॥

ബുദ്ധചരിതം—അശ്വഘോഷൻ രചിച്ച ഒരു മഹാകാവ്യം. വളരെ പുരാതനം. വിഷയം ശ്രീബുദ്ധന്റെ ചരിത്രം

ബുധൻ—ബൃഹസ്പതിയുടെ ഭാൎയ്യയായ താരയിൽ ചന്ദ്രന്റെ പുത്രൻ. ചന്ദ്രൻ താരയെ വശീകരിച്ചുകൊണ്ടു പോകകൊണ്ടു ചന്ദ്രനും ബൃഹസ്പതിയും തമ്മിൽ താരകാമയം എന്ന യുദ്ധം ഉണ്ടായി. ഉശനസ്സ്, രുദ്രൻ, ദൈത്യർ, ദാനവർ ഇവരെല്ലാം ചന്ദ്രന്റെ ഭാഗവും ഇന്ദ്രനും ദേവകളും ബൃഹസ്പതിയുടെ ഭാഗവും യുദ്ധംചെയ്തു അനന്തരം ബ്രഹ്മാവിന്റെ നിൎബന്ധത്താൽ താരയെ സോമൻ വിട്ടുകൊടുത്തു അവൾ ഭൎത്താവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നപ്പോൾ ഗൎഭിണിയായിരുന്നു പിന്നെ അവൾ പ്രസവിച്ച പുത്രൻ അതിസുന്ദരനും മഹാഭാഗ്യനുമായിരുന്നതുകൊണ്ടു അവൻ തന്റെ പുത്രനാണെന്നു ബൃഹസ്പതിയും അങ്ങനെയല്ല തന്റെ പുത്രനാണെന്നു ചന്ദ്രനും വാദിച്ചു. താരാ വസ്തുത ഏതാണെന്നു അറിയിക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ടു തൎക്കം കഠിനമായപ്പോൾ പുത്രൻ ശപിക്കുമെന്നു പറഞ്ഞു ഭയപ്പെടുത്തുകയാലും ബ്രഹ്മാവു കല്പിക്കയാലും അവൻ സോമന്റെ പുത്രനാണെന്നു താര സമ്മതിച്ചു. സോമൻ അവനു ബുധൻ എന്നു പേരിട്ടു ബുധനു രൌഹിണേയൻ എന്നും സൌമ്യൻ എന്നും പേരുകളുണ്ടു്.

ബൃഹതി—൧ നാരദന്റെ വീണയുടെ പേരു്. ൨ വിശ്വാവസുവിന്റെ വീണ.

ബൃഹൽകഥാ—ഗുണാഢ്യന്റെ ഒരു കഥാസംഗ്രഹം. കഥാസരിൽസാഗരത്തിന്റെ മൂലം.

ബൃഹൽകഥാമഞ്ജരി — കഥാസരിൽസാഗരം നോക്കുക.

ബൃഹജ്ജാതകം — വരാഹമിഹിരന്റെ ജ്യോതിഷഗ്രന്ഥം.

ബൃഹദ്ദേവതാ — ഋഗ്വേദത്തിലെ ദേവതകളെക്കുറിച്ചു ശൌനകന്റെ ഒരു പുസ്തകം.

ബൃഹദംബാ, പാൎവ്വതി — പുതുക്കോട്ടരാജാവിന്റെ പേര് ബൃഹദംബാദാസൻ എന്നാണ്.

ബൃഹദാരണ്യകം — ശതപഥബ്രാഹ്മണത്തിന്റെ ഒടുവിലത്തെ ഭാഗമായ ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട പുസ്തകം.

ബൃഹദ്രഥൻ — ൧ ഇന്ദ്രൻ. ൨ മൌൎയ്യകുലത്തിലെ ഒടുവിലത്തെ രാജാവ്.

ബൃഹന്നടൻ (നളൻ) — അജ്ഞാതവാസത്തിൽ അൎജ്ജുനൻ എടുത്ത പേര്.

ബൃഹൽഭട്ടാരികാ — ദുൎഗ്ഗാ.

ബൃഹൽസംഹിതാ — ജ്യോതിശാസ്ത്രസംബന്ധമായി വരാഹമിഹിരന്റെ ശ്രുതിപ്പെട്ട ഒരു പുസ്തകം.

ബൃഹസ്പതി — ദേവകളുടെ പുരോഹിതൻ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാൎയ്യയായ താരയെ സോമൻ വശീകരിച്ചുകൊണ്ടു പോകയാൽ താരകാമയം എന്ന യുദ്ധം ഉണ്ടായി. ബുധൻ നോക്കുക. ബൃഹസ്പതിക്കു ഉചത്ഥ്യന്റെ ഭാൎയ്യയായ മമതയിൽ ഭരദ്വാജൻ എന്നൊരു പുത്രൻ ഉണ്ടായി.

ബൃഹസ്പതിഃ സുരാചാൎയ്യോ ഗീഷ്പതിൎധിഷണോ ഗുരുഃ।
ജീവ ആംഗിരസോ വാചസ്പതിശ്ചിത്രശിഖണ്ഡിജഃ॥

ബെയിലി, റെവറണ്ടുബെഞ്ചമിൻ — കോട്ടയത്തു ചൎച്ച് മിഷ്യൻ പാദ്രി ആയിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂറിൽ ആദ്യമായി ഒരു അച്ചുകൂടം സ്ഥാപിച്ചു. തന്റെ മേലന്വേഷണത്തിൽ ക്രിസ്തീയ വേദപുസ്തകം മുഴുവനും മലയാളത്തിൽ തൎജ്ജമചെയ്യിച്ചു അച്ചടിപ്പിച്ചു. വേദപുസ്തകം നോക്കുക. മലയാളം ഇംഗ്ലീഷ്, ഇംഗ്ലീഷ് മലയാളം നിഘണ്ടുക്കളും വേറേ ചെറിയ ചില പുസ്തകങ്ങളും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടു.

ബെസ്കി — വീരമാമുനി നോക്കുക.

ബോധവാസരം — വിഷ്ണു നാലുമാസത്തെ ഉറക്കം കഴിഞ്ഞു ഉണരുന്ന ദിവസം.

ബോധിവൃക്ഷം — അരയാൽ. അതിന്റെ ചുവട്ടിൽവെച്ചു ഗൌതമൻ ജ്ഞാനം പ്രാപിച്ചു ബുദ്ധനായി.

ബോധിസത്വൻ — ബുദ്ധമതത്തിൽ, ബുദ്ധനാവാൻ ഒരു ജന്മംകൂടെ മതിയാകുന്ന സന്യാസി.

ബൈബിൾ — വേദപുസ്തകം നോക്കുക.

ബ്രഹ്മചര്യം — ബ്രാഹ്മണരുടെ ഒരാശ്രമമായ ശിഷ്യകാലം ആശ്രമം നോക്കുക.

ബ്രഹ്മഗുപ്തൻ — ബ്രഹ്മഗുപ്തസിദ്ധാന്തത്തിന്റെ കർത്താവായ ഒരു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രി ക്രിസ്തുവർഷം ൫൯൮-ൽ ജനിച്ചു.

ബ്രഹ്മപുരാണം — ഒന്നാമത്തെ പുരാണം. ബ്രഹ്മാവു് മരീചിക്കു ഉപദേശിച്ചതു. ഒരുഭാഗം സൂര്യസ്തുതിയാകകൊണ്ടു സൌരപുരാണം എന്നും പേരുണ്ടു്.

ബ്രഹ്മയുഗം — കൃതയുഗം.

ബ്രഹ്മവേദം — അഥർവ്വണവേദം.

ബ്രഹ്മവൈവർത്തപുരാണം — കൃഷ്ണന്റെ മഹിമയെ കുറിച്ചു സാവർണ്ണി നാരദനു ഉപദേശിച്ചതു്.

ബ്രഹ്മസാവർണ്ണി — പത്താമത്തെ മനു.

ബ്രഹ്മസിദ്ധാന്തം — ബ്രഹ്മഗുപ്തന്റെ ഒരു ജ്യോതിഷഗ്രന്ഥം. ഏഴാം ശതാബ്ദം.

ബ്രഹ്മസൂത്രങ്ങൾ — വേദാന്തത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വ്യാസന്റെ സൂത്രങ്ങൾ.

ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണം — ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിന്റെ മഹിമയെക്കുറിച്ചു അദ്ധ്യാത്മരാമായണം ഇതിന്റെ ഒരു ഭാഗമാണു്. ഇതിന്റെ ഒരുഭാഗം കരുണാകരൻ എഴുത്തച്ഛനും അദ്ധ്യാത്മരാമായണം രാമാനുജൻ എഴുത്തച്ഛനും കിളിപ്പാട്ടായി ഭാഷാന്തരം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്.

ബ്രഹ്മാദികം — ബ്രഹ്മാവിന്റെ അവതാരം. ഇങ്ങനെ ഒമ്പതു അവതാരങ്ങൾ ചെയ്തു ഓരോ വംശം സ്ഥാപിച്ചു. അവരിൽനിന്നു മനുഷ്യർ ഉണ്ടായി. പ്രജാപതികളെയും സപ്തർഷികളെയും പറ്റിയും ഇങ്ങനെ പറയാറുണ്ടു്.

ബ്രഹ്മപുരം — മേരുപർവ്വതത്തിന്റെ മുകളിൽ ബ്രഹ്മാവിന്റെ സ്വർഗ്ഗം. ചുറ്റും ഗംഗാനദി ഒഴുകുന്നു

ബ്രഹ്മാവു് — ത്രിമൂർത്തികളിൽവെച്ചു രജോഗുണമൂർത്തിയായ സൃഷ്ടികർത്താവു്. ബ്രഹ്മാവിന്റെ സൃഷ്ടിവേലയെക്കുറിച്ചു പല കഥകൾ ഉണ്ടു്. ഒരു കഥയിൽ ബ്രഹ്മാവു് ആദ്യം വെള്ളത്തെ സൃഷ്ടിച്ചു അതിൽ ഒരു ബീജം ഇട്ടു എന്നും ആ ബീജം ഒരു സ്വർണ്ണമുട്ടയായി തീർന്നു എന്നും അതിൽനിന്നു ബ്രഹ്മാവുതന്നെ ജനിച്ചു എന്നും മുട്ടത്തോടിനെ രണ്ടായി പിളർന്നു ആകാശവും ഭൂമിയും സൃഷ്ടിച്ചു എന്നും അതിന്റെ ശേഷം പത്തു പ്രജാപതികളെയും സൃഷ്ടിച്ചു എന്നും കാണുന്നു. രാമായണത്തിൽ ബ്രഹ്മാവു ആകാശത്തിൽ നിന്നു ജനിച്ചു എന്നും മരീചി ബ്രഹ്മാവിന്റെ പുത്രനും കശ്യപൻ മരീചിയുടെ പുത്രനും ആയിരുന്നെന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു ഇനിയൊരു കഥപ്രകാരം ബ്രഹ്മാവു മുട്ടയിൽ

നിന്നും വിരിഞ്ഞാറെ തന്നത്താൻ സ്ത്രീപുരുഷന്മാരായി വേർപിരികയും അവരിൽനിന്നു വിരാജനും അവനിൽനിന്നു മനുവും ജനിക്കയും ചെയ്തു. ഭാരതത്തിൽ, ബ്രഹ്മാവു് വിഷ്ണുവിന്റെ പൊക്കിളിൽനിന്നു മുളെച്ച താമരയിൽനിന്നു ജനിച്ചു എന്നും, തന്റെ പുത്രിയായ സരസ്വതിയോടു ന്യായരഹിതസംയോഗം ചെയ്തു സർവ്വത്തെയും സൃഷ്ടിച്ചതായും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഒരുദിവസം മനുഷ്യരുടെ ൨,൧൬൦,൦൦൦,൦൦൦ വർഷങ്ങളാകുന്നു. ഓരോ ദിവസാവസാനത്തിൽ ദേവകളും ഋഷികളും പഞ്ചഭൂതങ്ങളും ഒഴികെ ശേഷമുള്ളവയെല്ലാം നശിച്ചുപോകുന്നു. ബ്രഹ്മാവിന്റെ ആയുഷ്കാലം തന്റെ ൧൦൦ വർഷങ്ങളാകുന്നു അതിന്റെ അവസാനത്തിൽ സർവ്വവും നശിച്ചുപോകയും വീണ്ടും ബ്രഹ്മാവു പരബ്രഹ്മത്തിന്റെ അണ്ഡത്തിൽ നിന്നു ജനിച്ചു മുമ്പലത്തെപ്പോലെതന്നെ സകലവും സൃഷ്ടിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഭാരതഖണ്ഡത്തിൽ ഇപ്പോൾ ഒരു ബ്രഹ്മക്ഷേത്രമേയുള്ളൂ. നാരദന്റെയോ ഭൃഗുവിന്റെയോ ശാപത്താൽ മനുഷ്യരുടെ പൂജയ്ക്കു അയോഗ്യനായിത്തീർന്നതാണ കാരണം. ബ്രഹ്മാവിനു അഞ്ചുതലകളുണ്ടായിരുന്നു; ഒന്നു ശിവനെ നിന്ദിക്കയാൽ ശിവൻ തന്റെ മൂന്നാമത്തെ കണ്ണുകൊണ്ടു ഭസ്മീകരിച്ചുകളകയാൽ ഇപ്പോൾ നാലുതലകളേയുള്ളു. ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഭാര്യ സരസ്വതിയും വില്ലു പരിവീതവും, വാഹനം ഹംസവും വാസസ്ഥലം ബ്രഹ്മപുരവുമാകുന്നു.

പേരുകൾ—

ബ്രഹ്മാത്മഭൂഃ സുരജ്യേഷ്ഠഃ പരമേഷ്ഠീപിതാമഹഃ ।
ഹിരണ്യഗർഭോ ലോകേശഃ സ്വയംഭൂശ്ചതുരാനനഃ ॥
ധാതാബ്ജയോനിർദ്രുഹിണോവിരിഞ്ചഃ കമലാസനഃ ।
സ്രഷ്ടാപ്രജാപതിർവേധാ വിധാതാവിശ്വസൃഡ്വിധിഃ ॥
നാഭിജന്മാണ്ഡജഃ പൂർവ്വോനിധനഃ കമലോത്ഭവഃ ।
സദാനന്ദോരജോമൂർത്തിഃ സത്യകോ ഹംസവാഹനഃ ॥

ബ്രഹ്മാവർത്തം—ദിവ്യനദികളായ സരസ്വതിയുടേയും ദൃഷദ്വതിയുടേയും മദ്ധ്യേ ഉള്ള സ്ഥലം.

ബ്രഹ്മം—പരമാത്മാവു. ഇതിനെ ആരും വന്ദിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും ഇതിനെ ധ്യാനിച്ചു ഇതിൽ ലയിക്കുവാനായിട്ടാണ് ഋഷിമാർ തപസ്സുചെയ്യുന്നതു്.

ബ്രാഹ്മണർ—ജാതികളിൽ വെച്ചു ഒന്നാമത്തവർ, ഭൂദേവർ, മനുവിന്റെ നിയമപ്രകാരം ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ ജീവൽകാലം നാലായി വിഭാഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

൧. ബ്രഹ്മചാരി. ഒരു ഗുരുവിന്റെ കീഴിൽ വേദം പഠിക്കുന്ന കാലം.

൨. ഗൃഹസ്ഥൻ. ഒരു ഭാര്യയോടുകൂടി ഗൃഹകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്കയും വേദം പഠിപ്പിക്കയും ബലികൾ കഴിക്കയും ദാനങ്ങൾ കൊടുക്കയും ചെയ്യേണ്ടുന്ന കാലം.

൩. വാനപ്രസ്ഥൻ. ധ്യാനത്തിനായും ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹത്തിനായും വനത്തിൽ പോയി വസിക്കേണ്ടുന്ന കാലം.

൪. സന്യാസി. ജഡമോഹങ്ങളേയും ദുഃഖസന്തോഷങ്ങളേയും ത്യജിച്ചു പരമാത്മാവിൽ ലയിക്കുവാനുള്ള ആശമാത്രം ഉള്ളവനായി ഭിക്ഷയാൽ ഉപജീവിക്കേണ്ടുന്ന കാലം

ബ്രാഹ്മണരുടെ പേരുകൾ, ദ്വിജാതി, അഗ്രജന്മാ, ഭൂദേവൻ, ബാഡവൻ, വിപ്രൻ.

ബ്രാഹ്മണർ രണ്ടുശാഖകളുണ്ട്. വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിനു വടക്കുള്ളവരും അതിന്നു തെക്കുള്ളവരും ഇവ ഓരോന്നും അഞ്ചായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

മഹാരാഷ്ട്രാന്ധ്രദ്രാവിഡാഃ കർണ്ണാടാശ്ചൈവ ഗുർജ്ജരാഃ।
ദ്രാവിഡാഃ പഞ്ചധാ പ്രോക്താ വിന്ധ്യദക്ഷിണവാസിനഃ॥
സാരസ്വതാഃ കാന്യകുബ്ജാ ഗൌഡാശ്ചോത്കലമൈഥിലാഃ
ഗൌഡാഃ പഞ്ചവിധാഃ പ്രോക്താ വിന്ധ്യോത്തരവാസിനഃ।

ബ്രാഹ്മണങ്ങൾ — മന്ത്രങ്ങളോളം പുരാതനങ്ങൾ അല്ല. അവ ഗദ്യത്തിൽ എഴുതീട്ടുള്ളവയും ആചാരക്രമങ്ങളും വ്യാഖ്യാനങ്ങളും കഥകളും അടങ്ങിയവയും ആകുന്നു. ഋഗ്വേദത്തിന് ഐതരേയം അല്ലെങ്കിൽ ആശ്വലായന ബ്രാഹ്മണം, കൌഷീതകി അല്ലെങ്കിൽ സാംഖ്യായന ബ്രാഹ്മണം എന്നു രണ്ടും, യജുർവേദത്തിനു തൈത്തരീയം, ശതപഥം ഇങ്ങനെ രണ്ടും, സാമവേദത്തിനു പഞ്ചവിംശം, ഷഡ്വിംശം, താണ്ഡ്യം മുതലായി എട്ടും അഥർവ്വവേദത്തിനു ഗോപഥം എന്നു ഒന്നും ബ്രാഹ്മണങ്ങൾ ഉണ്ട്. മന്ത്രങ്ങളെപ്പോലെതന്നെ ബ്രാഹ്മണങ്ങളുടെയും ഗ്രന്ഥകാരന്മാർ ആരെന്നു നിശ്ചയിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ചിലതു ഓരോ ഋഷിമാരുടെ പേരുകളോടു യോജിപ്പിച്ചു കാണുന്നതിൽനിന്നു ആ ഋഷിമാർ അവയെ സംഗ്രഹിച്ചു എന്നോ രചിച്ചു എന്നോ അനുമാനിക്കാനേ പാടുള്ളൂ. ഐതരേയബ്രാഹ്മണത്തിലാണ് നരബലിയെപ്പററി ആദ്യം പ്രസ്താവനയുള്ളതു്.

ബ്രാഹ്മണജീവികാ — ബ്രാഹ്മണർക്കു ഉപജീവനത്തിനു ന്യായമായ തൊഴിലുകൾ.

അദ്ധ്യാപനഞ്ചാദ്ധ്യയനം യജനം യാജനം തഥാ।
ദാനം പ്രതിഗ്രഹശ്ചൈവ ഷട്കർമ്മാണ്യഗ്രജന്മനഃ॥
ഷണ്ണാം തു കർമ്മണാമസ്യ ത്രീണി കർമ്മാണി ജീവികാ।
യാജനാദ്ധ്യാപനേ ചൈവ വിശുദ്ധശ്ച പ്രതിഗ്രഹഃ॥

ബ്രാഹ്മണിപ്പാട്ടു — ഭദ്രകാളിസേവയ്ക്കും കല്യാണത്തിനും ഉപയോഗിക്കുന്ന പഴയ മലയാളപ്പാട്ടുകൾ. സീതാസ്വയംവരം, പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം സുഭദ്രാഹരണം മുതലായവയാണ് വിഷയം. വേദസ്വരത്തിൽ ബ്രാഹ്മണിയെക്കൊണ്ടു പാടിക്കുന്നതിനാൽ ഈ പേരുണ്ടായി.

ഭ

ഭൻ — ശുക്രൻ.

ഭക്തവത്സലൻ — ൧. വിഷ്ണു. ൨. ശിവൻ.

ഭക്തിരസായനം — ശൈവമതതത്വങ്ങൾ പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഒരു കർണ്ണാടകകാവ്യം. സഹജാനന്ദൻ കർത്താവു്.

ഭഗൻ — വേദത്തിലെ ഒരു ദേവത. ധനം ദാനംചെയ്യുകയും വിവാഹങ്ങളെ ക്രമപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഭഗം—ശിവന്റെ ഒരു സിദ്ധി.

ഭഗഘ്നൻ (ഭഗനേത്രഘ്നൻ)—ദക്ഷയാഗത്തിങ്കൽ ഭഗന്റെ കണ്ണു ഇടിച്ചു തെറിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞതുകൊണ്ടു ശിവന്റെ ഒരു പേര്.

ഭഗവതി—൧. ദുർഗ്ഗാ. ൨. ലക്ഷ്മി.

ഭഗവൽഗീതാ—കൃഷ്ണനും അർജ്ജുനനും തമ്മിൽ ആത്മികവിഷയങ്ങളെപ്പററിയുണ്ടായ സംഭാഷണം. മഹാഭാരതത്തിന്റെ ഏററവും ശ്രുതിപ്പെട്ട ഭാഗം. കഥയോടു പറയത്തക്ക ബന്ധം ഇല്ല. മഹാഭാരതത്തേക്കാൾ നൂതന കൃതിയെന്നു പാശ്ചാത്യപണ്ഡിതന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഗ്രന്ഥകർത്താവു ആരെന്നു നിശ്ചയമില്ല. ആത്മികവിഷയമായ സംഭാഷണരൂപേണ ഭക്തിയെ പ്രധാനമാക്കി എല്ലാ ദർശനങ്ങളിൽനിന്നും ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു നല്ലതായും ശരിയായും തോന്നിയതെല്ലാം എടുത്തു സംഗ്രഹിച്ചു എഴുതിയതു്. ഇതിനെ അനുകരിച്ചു ഗാണപത്യർ എന്നൊരു വർഗ്ഗക്കാർ കൃഷ്ണനു പകരം ഗണേശനെ ചേർത്തു ഗണേശഗീത എന്നൊരു പുസ്തകം ചമച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഭഗവൽഗീത മലയാളത്തിൽ അന്നന്നോടു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുള്ളതിനുപുറമെ നെയ്യൂർ ഹരിപിള്ള, തെക്കമ്മാർവീട്ടിൽ അനന്തൻനായർ മുതലായവർ ഭാഷാന്തരംചെയ്തിട്ടുമുണ്ടു്.

ഭഗവാൻ—൧. വിഷ്ണു. ൨. ശിവൻ. ൩. ബുദ്ധൻ.

ഭഗീരഥൻ—സൂര്യകുലത്തിലെ ഒരു രാജാവു്. സഗരന്റെ പുത്രന്റെ പൌത്രൻ വളരെ പ്രയത്നവും തപസ്സും ചെയ്തു കപിലൻ ഭസ്മീകരിച്ചുകളഞ്ഞ സഗരന്റെ ൬൦,൦൦൦ പുത്രന്മാരെ ശുദ്ധീകരിച്ചു മോക്ഷത്തിനു യോഗ്യരാക്കേണ്ടുന്നതിനായി, ഗംഗയെ സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നും ഭൂമിയിലേക്കു കൊണ്ടുവന്നു. ഇതിൽനിന്നു ഏതെങ്കിലും അസാധാരണപ്രയത്നത്തിനു ഭഗീരഥപ്രയത്നം എന്നു പേരുവന്നു.

ഭട്ടികാവ്യം—രാമചരിതം വിഷയമായി ഭട്ടികവി ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു കാവ്യം; രാവണവധം എന്നും പേരുണ്ടു്. അതിന്റെ മുഖ്യഉദ്ദേശം അലങ്കാരശാസ്ത്രവും വ്യാകരണസൂത്രങ്ങളും ഉദാഹരിക്കുവാനാണ്. ഭട്ടികവി ക്രിസ്ത്വബ്ദം ആറാം നൂററാണ്ടിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. ഭട്ടികാവ്യം ഭർത്തൃഹരി ഉണ്ടാക്കിയതാണെന്നും ഒരഭിപ്രായം ഉണ്ടു്.

ഭദ്രൻ—ശിവൻ.

ഭദ്രം—മേരുപർവ്വതം.

ഭദ്രകാളി—ദ്രാവിഡരുടെ ഒരു ഗ്രാമദേവത. ഇപ്പോൾ ദുർഗ്ഗാദേവിയായി ആര്യന്മാർ വിചാരിച്ചുവരുന്നു. ഭദ്രകാളി ശിവന്റെ ഭാര്യ ആയിരുന്നു, അഹങ്കാരംനിമിത്തം ഭൂമിയിലേക്കു തള്ളപ്പെട്ടിട്ടു ഭൂതങ്ങളുടെ രാജ്ഞിയായി. ഭദ്രകാളിക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ദിനംപ്രതി പൂജയുണ്ടു്. അതു ബ്രാഹ്മണർ കഴിക്കും, പുറമെ വെച്ചു ബലികഴിക്കുന്നതു ശൂദ്രരോ പണ്ടാരന്മാരോ ആയിരിക്കും. ക്ഷുദ്രപ്രയോഗത്തിലും ഭദ്രകാളിയെ സേവയുണ്ടു്. ആര്യ, ഭൈരവി, കാളി, ചാമുണ്ഡി, കങ്കാളി, മധുപതി, മാലിനി, മന്ത്രാ, മാതംഗി, രക്കണ്ണി, ശൂലി, ശൂരി, വീരി, വേതാളി, എണ്ണതാളി എന്നും പേരുകളുണ്ടു്. കാളിക്കോവിലുകൾ നരബലികഴിച്ചാണ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു ഐതിഹ്യം. ദേവി നോക്കുക.

ഭദ്രകാളിപ്പാട്ട്—ഭദ്രകാളിക്ഷേത്രങ്ങളിൽ അതതു പരദേവതയെ പുകഴ്ത്തിപ്പാടുന്ന ചില പഴയ പാട്ടുകൾ.

ഭദ്രചാരു—കൃഷ്ണന്റെയും രുഗ്മിണിയുടേയും പുത്രൻ.

ഭദ്രദീപം—തിരുവനന്തപുരത്തു ഒരു ഉത്സവം, പാണ്ടിയിൽ പൊങ്കലിനു സമം. കർക്കടകം ൧-ാനു-യും മകരം ൧-ാനു-യും സൂര്യന്റെ അയനമാററത്തിൽ, തെററുകൾ വന്നുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ തീരുന്നതിനു ആറുകൊല്ലത്തിലൊരിക്കൽ മുറജപം, മുറജപാവസാനത്തിൽ ലക്ഷദീപം. മുറജപം നോക്കുക.

ഭദ്രബലനൻ, ഭദ്രാംഗൻ—ബലരാമൻ.

ഭദ്രരേണു—ഇന്ദ്രന്റെ ആന.

ഭദ്രശാഖൻ—കാർത്തികേയൻ.

ഭദ്രസോമാ—ഗംഗാ.

ഭദ്ര—൧. കൃഷ്ണന്റെ സഹോദരിയായ സുഭദ്രാ. ൨. ഉതത്ഥ്യന്റെ ഭാര്യ.

ഭദ്രാശ്വം—൧. ഒരു ദ്വീപു. ൨. ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട കുതിര, ഉച്ചൈശ്ശ്രവസ്സിന്റെ പുത്രൻ.

ഭയാപഹൻ (ഭയകൃൽ, ഭയനാശനൻ)—വിഷ്ണു.

ഭരണി—മീനമാസത്തിൽ ഭരണിനാൾ കൊടുങ്ങല്ലൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രത്തിൽ ഉത്സവം അന്നു കോഴിബലി പ്രധാനം. ബംഗാളത്തിലെ ഹോളി ഉത്സവത്തിനും തമിഴരുടെ കാമൻ പണ്ടികയ്ക്കും സമം.

ഭരണിദീപം—കാർത്തികമാസം ഭരണിനാളിൽ വിഷ്ണുസേവയ്ക്കായി ഒരു ദീപകാഴ്ച.

ഭരതൻ—൧. പ്രഥമമന്വന്തരത്തിലെ ഒരു രാജാവു. വിഷ്ണുവിനെ ഭജിക്കുന്നതിനായി രാജ്യം ഉപേക്ഷിച്ചുംവെച്ചു വനത്തിൽ പോയിപാർത്തു. ഒരു ദിവസം കുളിക്കുന്നതിനായി ആശ്രമത്തിൽനിന്നു നദിയിൽ ചെന്നപ്പോൾ ഒരു ഗർഭിണിയായ മാൻപേട ഒരു സിംഹത്തെക്കണ്ടു ഭയപ്പെടുകയും ഭയംനിമിത്തം ഉടൻതന്നെ പ്രസവിക്കയും കുട്ടി വെള്ളത്തിൽ വീണുപോകയും ചെയ്തു. ഭരതൻ കുട്ടിയെ എടുത്തു ആശ്രമത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു വളർത്തി എന്നാൽ അതിനെ അധികം സ്നേഹിക്കയാൽ അതു ഭരതന്റെ തപസ്സിനു ഒരു വിഘ്നമായിത്തീർന്നു. മാൻകുട്ടിയും ഭരതനെ തന്റെ പിതാവെന്നപോലെ സ്നേഹിച്ചു. ഇങ്ങനെ ഭരതൻ മരിച്ചപ്പോൾ ആ മാൻകുട്ടിയെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു മരിച്ചു. അതുകൊണ്ടു ഭരതൻ പിന്നെ ഒരു മാനായിട്ടു ജനിക്കയും താൻ മുമ്പുചെയ്ത തെററിനു വേണ്ടുന്ന പ്രതിശാന്തി ചെയ്കയുംചെയ്തു. പിന്നത്തെ ജന്മത്തിൽ ഭരതൻ വിപ്രനും ദാസവൃത്തിക്കാരനും ആയ ഒരു ബ്രാഹ്മണനായി ജനിച്ചു. ഈ പ്രാവശ്യം വിഷ്ണുവിന്റെ ശക്തിയെക്കുറിച്ചുള്ള ജ്ഞാനം വരികയാൽ മുക്തിയെ പ്രാപിച്ചു.

൨. ശ്രീരാമന്റെ സഹോദരൻ. കൈകേയിയിൽ ദശരഥന്റെ പുത്രൻ. മാണ്ഡവിയുടെ ഭർത്താവു. ദശരഥന്റെ ശേഷക്രിയകൾ ചെയ്തതിന്നു ഉടനെ തനി

ക്കവേണ്ടി രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കപ്പെട്ട രാമന്റെ പിന്നാലെ ഭരതൻ വനത്തിലേക്കു പോയി, തിരിച്ചുവന്നു രാജ്യഭാരം ഏറ്റുകൊള്ളുവാൻ രാമനെ നിർബന്ധിച്ചു. അവധിക്കു മുമ്പായി താൻ തിരിച്ചുവരികയില്ലെന്നു രാമൻ പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ഭരതൻ രാജ്യത്തിലേക്കു മടങ്ങിവന്നു രാമന്റെ നാമത്തിൽ രാജ്യം ഭരിച്ചു. ഭരതൻ മൂന്നുകോടി ഗന്ധർവന്മാരെ കൊന്നു അവരുടെ രാജ്യവും പിടിച്ചടക്കി.

൩. ശകുന്തളയിൽ ദുഷ്യന്തരാജാവിന്റെ പുത്രൻ. കൗരവരുടെയും പാണ്ഡവരുടെയും ഒരു പൂർവികൻ. ഈ രാജാവിൽ നിന്നു ഇന്ത്യയ്ക്കു ഭാരതഖണ്ഡം എന്നും ഭാരതവർഷം എന്നും പേരുകളുണ്ടായി.

൪. നാടകശാസ്ത്രത്തെ നിർമ്മിച്ച ഒരു ഋഷി.

ഭരതവാക്യം—എല്ലാ നാടകത്തിന്റേയും ഒടുവിലത്തെ ആശീർവാദവാക്യങ്ങളായ ശ്ലോകം. ഭരതന്റെ യശസ്സിനെ ഉദ്ദേശിച്ചു ചേർക്കുന്നതാണത്രേ.

ഭരദ്വാജൻ—ബൃഹസ്പതിയുടെ പുത്രൻ. പാണ്ഡവരുടെ ഗുരുവായ ദ്രോണന്റെ പിതാവ്. ഉചഥ്യന്റെ ഭാര്യ തന്റെ ഭർത്താവിനാലും ബൃഹസ്പതിയാലും ഗർഭിണിയായിരുന്നു. ഭർത്താവിനാൽ ഉല്പാദിതനായ ദീർഘതമസ്സ് അവധിക്കുമുമ്പായി ബൃഹസ്പതിയുടെ പുത്രനെ ചവിട്ടി ഗർഭപാത്രത്തിൽനിന്നു പുറത്താക്കി; അപ്പോൾ കുഞ്ഞിന്റെ അമ്മയോടു ബൃഹസ്പതി "ഭരദ്വാജം" എന്നു പറകകൊണ്ടു കുഞ്ഞിനു ഭരദ്വാജൻ എന്നു പേരുവന്നു.

ഭവ—൧. ശിവൻ ൨. വിഷ്ണു.

ഭർഗ്ഗൻ—൧. ശിവൻ ൨. ബ്രഹ്മാവ്.

ഭർത്തൃഹരി—ഒരു കവി. ശൃംഗാരശതകം, നീതിശതകം, വൈരാഗ്യശതകം, ഇങ്ങനെ മൂന്നു ശതകങ്ങളും വാക്യപദീയം എന്നൊരു വ്യാകരണവും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടു. ക്രിസ്താബ്ദം ആറാംനൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാനത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു വിചാരിപ്പാൻ സംഗതിയുണ്ടു. ഭട്ടികാവ്യം ഈ കവിയുടേതാണെന്നു ചിലരുടെ അഭിപ്രായം. ശതകങ്ങളാണു പ്രധാനം. മൂന്നുശതകങ്ങളും ദാമോദരൻകർത്താവു മലയാളത്തിൽ തർജ്ജമചെയ്തിട്ടുണ്ടു.

ഭല്ലടശതകം—ഭർത്തൃഹരിയുടെ നീതിശതകത്തെ അനുകരിച്ചു കാശ്മീരകവി ഭല്ലടൻ ഉണ്ടാക്കിയതു.

ഭവൻ—ശിവൻ

ഭവഭൂതി—ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട കവി. മഹാവീരചരിതം, ഉത്തരരാമചരിതം, മാലതീമാധവം എന്ന മൂന്നു വിശേഷപ്പെട്ട നാടകങ്ങളുടെ കർത്താവ്. ക്രിസ്താബ്ദം ഏഴാംനൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാനത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു.

ഭവാനീശങ്കരൻ—പാർവതിയും ശിവനും അർദ്ധനാരി.

ഭവാനീ—പാർവതീ.

ഭവാനീഗുരു—ഹിമാലയപർവതം.

ഭവാനീപതി—ശിവൻ.

ഭവിഷ്യപുരാണം — പേരുകൊണ്ടു ഒരു പ്രവാചക പുസ്തകമാണെങ്കിലും സൂക്ഷ്മത്തിൽ ചില കർമ്മങ്ങളും ആചാരങ്ങളും മാത്രം വിവരിക്കുന്ന ഒരു ശൈവപുരാണം. പഞ്ചലക്ഷണങ്ങൾ എല്ലാം ഇല്ല.

ഭസ്മപ്രിയൻ, ഭസ്മശായി — ശിവൻ.

ഭാഗവതപുരാണം — പുരാണങ്ങളിൽവെച്ചു ഏററവും മുഖ്യമായിട്ടുള്ളതു. വൈഷ്ണവം. ഇതിന്റെ പത്താമദ്ധ്യായം ആയ കൃഷ്ണചരിതം ഏററവും വിശേഷപ്പെട്ടതായി വിചാരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. ദേവഗിരിരാജാവായ ഹേമാദ്രിയുടെ സഭയിലുണ്ടായിരുന്ന വൈയാകരണനായ വോപദേവൻ ഉണ്ടാക്കിയതു. രാമാനുജൻ എഴുത്തച്ഛൻ കിളിപ്പാട്ടായി മലയാളത്തിലും മാതുവിട്ടലനാഥൻ എന്നൊരു കവി കർണ്ണാടകത്തിലും തർജ്ജമചെയ്തിട്ടുണ്ടു. എഴുപത്തുനാണക്കുട്ടിമേനോൻ ഭാഗവതസംഗ്രഹം എന്ന പേരായി ദശമംവരെയുള്ള കഥ കിളിപ്പാട്ടായി ചുരുക്കി എഴുതീട്ടുണ്ടു. ഏകാദശം കിളിപ്പാട്ടായി തർജ്ജമയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു.

ഭാഗീരഥി — സഗരന്റെ പുത്രന്മാരുടെ ഭസ്മം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നതിനായി ഭഗീരഥൻ വളരെ പ്രയത്നപ്പെട്ടിട്ടു സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ഭൂമിയിലേക്കു കൊണ്ടുവന്നതുകൊണ്ടു ഗംഗയ്ക്കു ഭാഗീരഥി എന്ന പേരുണ്ടായി.

ഭാനുമതി — ദുര്യോധനന്റെ ഭാര്യ.

ഭാമതി — ബ്രഹ്മസൂത്രങ്ങൾക്കു വാചസ്പതിമിശ്രന്റെ ഒരു വ്യാഖ്യാനം.

ഭാമാ — സത്യഭാമയുടെ ഒരു പേരു്.

ഭാമിനീവിലാസം — ജഗന്നാഥപണ്ഡിതരുണ്ടാക്കിയ ഒരു കാവ്യം സ്ത്രീകളുടെ പ്രേമവർണ്ണനയാണു്.

ഭാരതൻ — ഭരതന്റെ പുത്രൻ.

ഭാരതം — ൧. മഹാഭാരതം നോക്കുക. ൨. നാടകശാസ്ത്രം.

ഭാരതചമ്പു — ഗദ്യവും പദ്യവുമായി ഭാരതകഥ: അനന്തഭട്ടർ കൎത്താവു.

ഭാരതതാല്പര്യനിർണ്ണയം — പദ്യത്തിൽ ഭാരതകഥാസംക്ഷേപം. തന്റെ മതങ്ങളെ പ്രചരിപ്പിക്കുവാൻ അനന്തതീൎത്ഥൻ എഴുതിയതു.

ഭാരതമഞ്ജരി — മഹാഭാരതകഥയുടെ സംക്ഷേപം. കാശ്മീരദേശത്തിലെ കവിക്ഷേമേന്ദ്രൻ ഉണ്ടാക്കിയതു.

ഭാരതവൎഷം — ഉത്തരഇന്ത്യ, ഭരതന്റെ രാജ്യം, ഒൻപതുവൎഷങ്ങളായി വിഭജിച്ചിരുന്നു. വിന്ധ്യപൎവ്വതത്തിനു തെക്കോട്ടുള്ള സ്ഥലം ഉൾപ്പെടുകയില്ല.

ഭാരതീ — സരസ്വതി.

ഭരദ്വാജൻ — ൧. ദ്രോണർ. ൨. അഗസ്ത്യൻ. ൩. ഒരു വൈയാകരണൻ.

ഭാരവി— കിരാതാൎജ്ജുനീയത്തിന്റെ കൎത്താവു്. കാളിദാസന്റെ കാലത്തുതന്നെ ജീവിച്ചിരുന്നെന്നു തോന്നുന്നു.

ഭാൎഗ്ഗവൻ—(ഭൃഗുവിന്റെ സന്തതി) ൧. ജമദഗ്നി. ൨. പരശുരാമൻ. ൩. ശുക്രൻ. ൪. ശിവൻ. ൫. മാൎക്കണ്ഡേയൻ.

ഭാൎഗ്ഗവി—൧. ലക്ഷ്മി. ൨. പാൎവ്വതി. ൩. ദേവയാനി.

ഭാഷ— മനുഷ്യൎക്കു പതിനെട്ടു ഭാഷകളേ ദൈവത്തിൽനിന്നു ലഭിച്ചിട്ടുള്ളൂ എന്നു ദ്രാവിഡന്മാരുടെ വിശ്വാസം. അംഗം (ബെങ്കാളം,) അരുണം (ആന്ധ്രം), കലിംഗം (തെലുങ്കു), കാംബോജം (ഉത്തരേന്ത്യ), ചീനം (ചീനദേശം), കൊങ്കണം (കൊങ്കണദേശം), കോസലം (അയോദ്ധ്യ), കൌശികം (കച്ഛ്), ദ്രാവിഡം (തമിഴ്), മാഗധം (മഗധദേശം), മരാടം (മഹാരാഷ്ട്രം), പപ്പരം (ഗുജരാത്തി), ശാവകം (ജാവാ), സിംഹളം (സിങ്കാളി), സിന്ധു (സിന്ധുദേശം), യോനകം (ഹിന്തുസ്ഥാനി), തുളുവം (തുളുരാജ്യം), വങ്കം (കിഴക്കൻ ബെങ്കാളം).

ഭാഷാനൈഷധചമ്പു—മലയാളത്തിലെ ഒരു ഉൽകൃഷ്ടഗ്രന്ഥം. ഗദ്യവും പദ്യവും. നളചരിതം വിഷയം, മഴമംഗലം നമ്പൂതിരി ഉണ്ടാക്കിയതു്.

ഭാഷ്യം— പാണിനിസൂത്രങ്ങളുടെ വ്യാഖ്യാനം. പതഞ്ജലി ഉണ്ടാക്കിയതു്.

ഭാസൻ—ക്രിസ്താബ്ദം ഏഴാംനൂററാണ്ടിനു മുമ്പു ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു മഹാകവി. ഈ കവി ഇരുപത്തിനാലു രൂപകങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി എന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നെങ്കിലും എല്ലാം നഷ്ടമായിപ്പോയി എന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നു. ധാവകനും ഘടകപ്പരനും ഭാസൻതന്നെയാണെന്നു ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇയ്യിടെ ചിലതു കണ്ടുകിട്ടി, അനന്തശയനസംസ്കൃതഗ്രന്ഥാവലിയിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. അഭിഷേകനാടകം, അവിമാരകം, സ്വപ്നവാസവദത്തം, പഞ്ചരാത്രം, ബാലചരിതം, പ്രതിജ്ഞായൌഗന്ധരായണം, ചാരുദത്തം, പ്രതിമാനാടകം, മുതലായവ ഭാസന്റേതെന്നു വിചാരിച്ചുവരുന്നു.

ഭാസ്കരൻ—൧. സൂൎയ്യൻ. ൨. ശിവൻ.

ഭാസ്കരാചാൎയ്യൻ—ബീജഗണിതം, ലീലാവതി, സിദ്ധാന്തശിരോമണി ഇവയുടെ കൎത്താവായ ഒരു ഗണിതശാസ്ത്രജ്ഞൻ. പതിനൊന്നാംനൂററാണ്ടേപ്പിലു ജീവിച്ചിരുന്നു

ഭിക്ഷു—നാലാമത്തെ ആശ്രമത്തിൽ പ്രവേശിച്ച ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ.

ഭിദകം— ഇന്ദ്രന്റെ വജ്രായുധം.

ഭീമൻ—൧. ശിവൻ. ൨. പരമാത്മാവു. ൩. നളന്റെ ഭാൎയ്യയായ ദമയന്തിയുടെ പിതാവു്.

ഭീമൻ, ഭീമസേനൻ—പഞ്ചപാണ്ഡവരിൽ രണ്ടാമത്തവൻ. കുന്തിയിൽ വായുവിന്റെ പുത്രൻ. അസാധാരണ വലിപ്പവും വലിപ്പത്തിനു തക്ക ശക്തിയും ധൈൎയ്യവും ഉണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ സഹോദരന്മാരും അമ്മയുംകൂ

ടി ഭക്ഷിക്കുന്നെടത്തോളം ഭക്ഷണം ഭീമനുതന്നെ വേണ്ടിവന്നു. ഭക്ഷണപ്രിയനാകകൊണ്ട ഭീമനു വൃകോദരനെന്നു പേരുണ്ടായിരുന്നു. ഭീമന്റെ ആയുധം ഒരു ഗദയും അതിന്റെ ഉപയോഗം പഠിപ്പിച്ചതു ദ്രോണനും ബലരാമനും ആയിരുന്നു. ഗദയുടെ പ്രയോഗത്തിൽ ഭീമന്റെ വിദഗ്ദ്ധത കണ്ടിട്ട ദുര്യോധനനു അവനോട മത്സരം ഉണ്ടായി ഒരിക്കൽ അവനു വിഷംകൊടുത്തു ശരീരം ഗംഗയിൽ എറിഞ്ഞുകളഞ്ഞു. ശരീരം മുങ്ങി നാഗലോകത്തിൽ ചെല്ലുകയും അവിടെനിന്നു ശക്തിയും ആരോഗ്യവും പ്രാപിച്ചു ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്ക തിരികെ വരികയുംചെയ്തു. പിന്നെ പാണ്ഡവർ വാരണാവതത്തിൽ വസിക്കുമ്പോൾ അവരെ ദഹിപ്പിച്ചുകളവാൻ ദുര്യോധനൻ എടുത്ത ഉപായം നിറവേറുവാൻ ഭരമേററിരുന്ന പുരോചനന്റെ ഭവനത്തിനു കാവൽനിന്ന ഭീമൻ അവനെ ഭവനത്തോടുകൂടി ചുട്ടുകളഞ്ഞു. ഇതിന്റെശേഷം ഭീമൻ ഹിഡിംബാസുരനെ കൊന്നു അവന്റെ സഹോദരിയായ ഹിഡിംബിയെ ഭാൎയ്യയാക്കി. ബകനെ കാലിനുപിടിച്ചു വലിച്ചു കീറിക്കളഞ്ഞു. കിൎമ്മീരനെയും മററു അസുരരെയും തോല്പിച്ചു അവർ മനുഷ്യരെ പിന്നെ ഉപദ്രവിക്കയില്ലെന്നു ഉടമ്പടി ചെയ്യിച്ചു. പാണ്ഡവർ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിൽ രാജ്യഭാരം സ്ഥാപിച്ചശേഷം ഭീമൻ ജരാസന്ധനോടു യുദ്ധം ചെയ്തു അവനെ കൊന്നു. വായുവിന്റെ പുത്രനും അതിനാൽ ഹനുമാന്റെ സഹോദരനുമായ ഭീമനു തീവ്രവേഗതയോടെ പറക്കാമായിരുന്നു. അങ്ങനെ ഒരിക്കൽ പറന്നുചെന്നു കുബേരനെ കണ്ടിട്ടുവന്നു. ദ്രൌപദിയെ അപഹരിച്ചു കൊണ്ടുപോവാൻ ശ്രമിച്ച ജയദ്രഥനെ രഥത്തിൽ നിന്നു വലിച്ചിട്ടു ചവിട്ടി അപമാനിച്ചയച്ചു. പാണ്ഡവർ വിരാടരാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചു പാൎക്കുമ്പോൾ ഭീമൻ പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട മല്ലനായ ജീമൂതനെ കൊന്നു കീൎത്തി സമ്പാദിച്ചു ദ്രൌപദിയെ അപമാനിപ്പാൻ വിചാരിച്ച കീചകനെ വധിച്ചു. ദ്രൌപദി കീചകന്റെ ചിതയിൽ കയറി മരിക്കണമെന്നുണ്ടായ വിധി ഭീമൻ വേഷംമാറിചെന്നു ദ്രൌപദിയെ രക്ഷിച്ചു നിഷ്പ്രയോജനപ്പെടുത്തി. അതിൽ പിന്നെ വിരാടരാജാവിനെ തോല്പിച്ചു തടവുകാരനാക്കി കൊണ്ടുപോയ ത്രിഗൎത്തരാജാവായ സുശൎമ്മാവിനെ പിന്തുടൎന്നു തോല്പിച്ചു വിരാടരാജാവിനു സ്വാതന്ത്ര്യംകൊടുക്കയും സുശൎമ്മാവിനെ അവന്റെ അടിമയാക്കുകയും ചെയ്തു. കൌരവരും പാണ്ഡവരും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധത്തിൽ ഭീമൻ വളരെ ധീരപ്രവൃത്തികൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട. ഒന്നാംദിവസം ഭീഷ്മരോട യുദ്ധംചെയ്തു. രണ്ടാം ദിവസം മഗധരാജാവിനെയും അവന്റെ രണ്ടു പുത്രന്മാരെയും കൊന്നു. പതിന്നാലാം ദിവസം രാത്രിമുതൽ ഉദയംവരെ ദ്രോണനോടു യുദ്ധംചെയ്തു. എന്നാൽ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനാൽ ആണ് ദ്രോണൻ കൊല്ലപ്പെട്ടതു. പതിനേഴാം ദിവസം ഭീമൻ ദുശ്ശാസനനെ കൊന്നു അവന്റെ രക്തം കുടിച്ചു തന്റെ ഒരു ശപഥത്തെ നിവൃത്തിയാക്കി. പതിനെട്ടാംദിവസം യുദ്ധക്കളത്തിൽ നിന്നോടിപ്പോയ ദുര്യോധനനുമായി യുദ്ധംചെയ്തു ദ്രൌപദിക്കുവേണ്ടി ശപഥംചെയ്ത പ്രകാരം ദുര്യോധനന്റെ തുടതല്ലിത്തകൎത്തു അവൻ വീണപ്പോൾ കോപം സഹിയാഞ്ഞു അവന്റെ തലയ്ക്ക ചവിട്ടി. ഈ അയോഗ്യപ്രവൃത്തി നിമിത്തം യുധിഷ്ഠിരൻ ഭീമന്റെ കന്നത്തടിക്കയും ബലരാമൻ പാണ്ഡവരുടെ വിരോധിയായി തീരുകയും ചെയ്തു ബലരാമൻ അന്നു ഭീമനു ജിഹ്മയോധി എന്നു പേരിട്ടു. യുദ്ധം അവസാനിച്ചശേഷം ധൃതരാഷ്ട്രൻ ഭീമനെ തന്റെ അടുക്കൽ കൊണ്ടുവരണമെന്നു പറകയും കൃഷ്ണനു കാരണം മനസ്സിലായതുകൊണ്ട അവന്റെ അടുക്കൽ ഒരു ഇരുമ്പുബിംബത്തെ കൊണ്ടുചെല്ലുകയും അവൻ അതിനെ പിടിച്ചു ഞെക്കി പൊടിച്ചുകളകയുംചെയ്തു ഭീമന്റെ നിന്ദ സഹിയാഞ്ഞിട്ടാണ ധൃതരാഷ്ട്രൻ ഒരുവേഗം രാജ്യം വിട്ടു വനത്തിൽ പൊയ്ക്കളഞ്ഞതു. ഭീമനു ദ്രൌപദിയിൽ ശ്രുതസോമനെന്നും ഹിഡിംബിയിൽ ഘടോൽകചനെന്നും കാശിരാജാവിന്റെ പുത്രിയായ ബലന്ധരയിൽ സൎവ്വഗനെന്നും പുത്രന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. അവ

ന ഭീമസേനൻ, ബാഹുശാലി, ജരാസന്ധജിത്തു എന്നും മറ്റും പേരുകളുണ്ടായിരുന്നു.

ഭീമരഥി—ഒരു മനുഷ്യന്റെ ൭൭-ാം വയസ്സിൽ ൭-ാം മാസം ൭-ാംദിവസം രാത്രി. അവനു ആപൽകരമായ സമയം

സപ്തസപ്തതിമേവർഷേ സപ്തമേമാസി സപ്തമീ।
രാത്രിർഭീമരഥീനാമ നരാണാമതിദുസ്തരാ॥

സ്വാഭാവിക ജീവിതകാലം അന്നവസാനിക്കയാൽ പിന്നീട ആചാരങ്ങൾ ഒന്നും അനുഷ്ഠിക്കണമെന്നില്ല. ഈ സമയത്തിനു ഭീമരാത്രി എന്നും പറയും.

ഭീഷണൻ, ഭീഷ്മൻ—ശിവൻ.

ഭീഷ്മൻ—ഗംഗയിൽ ശന്തനുരാജാവിന്റെ പുത്രൻ. അതുകൊണ്ടു ശാന്തനവൻ, ഗാംഗേയൻ, നദീജൻ എന്നു പേരുകൾ സിദ്ധിച്ചു. തന്റെ വാൎദ്ധക്യത്തിൽ ശന്തനുരാജാവു ഒരു യുവതിയെ വിവാഹംചെയ്വാൻ ആഗ്രഹിക്കയും അതുപ്രകാരം ഭീഷ്മൻ തന്റെ പിതാവിനു സുന്ദരിയായ ഒരു യുവതിയെ തിരഞ്ഞെടുക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ രാജ്യത്തിനു അവകാശി ഭീഷ്മനാകകൊണ്ടു സത്യവതിയുടെ മാതാപിതാക്കന്മാൎക്ക മനസ്സില്ലാതിരിക്കയും ഭീഷ്മൻ തന്റെ പിതാവിന്റെ ആഗ്രഹനിവൃത്തിക്കായി താൻ രാജപട്ടം ഏല്ക്കയോ വിവാഹം ചെയ്കയോ, മക്കളെ ജനിപ്പിക്കയോ ചെയ്കയില്ലെന്നു വാഗ്ദത്തംചെയ്തു അവരെ സമ്മതിപ്പിക്കയും ചെയ്തു. ശന്തനു സത്യവതിയെ വിവാഹംചെയ്തിട്ടു രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായി. ശന്തനുവിന്റെ മരണശേഷം ഭീഷ്മൻ അവരിൽ മൂത്തവനെ രാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്തു. എന്നാൽ അവൻ ബാല്യത്തിൽ തന്നെ ഒരു യുദ്ധത്തിൽ മരിച്ചുപോകകൊണ്ടു ഭീഷ്മൻ ഇളയപുത്രനായ വിചിത്രവീൎയ്യനെ രാജാവാക്കി കാശിരാജാവിന്റെ രണ്ടു പുത്രിമാരെ അവനെകൊണ്ടു വിവാഹംചെയ്യിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ വിചിത്രവീൎയ്യനും മക്കളില്ലാതെ മരിച്ചു. അതുകൊണ്ടു അവന്റെ വിധവമാരെ ഭീഷ്മൻ രക്ഷിക്കയും ഭീഷ്മന്റെ ആലോചനപ്രകാരം പരാശരമഹൎഷിയാൽ സത്യവതിയുടെ പുത്രനായ വ്യാസൻ അവരെ പരിഗ്രഹിക്കയും അവൎക്ക പാണ്ഡു എന്നും ധൃതരാഷ്ട്രൻ എന്നും രണ്ടുപുത്രന്മാരുണ്ടാകയുംചെയ്തു. എന്നാറെ ഭീഷ്മൻ അവരെ വളൎത്തി അവൎക്കവേണ്ടി ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ രാജ്യഭാരം ചെയ്തു. അവരുടെ പുത്രരായ പാണ്ഡവരുടെയും കൌരവരുടെയും വിദ്യാഭ്യാസവും ഭീഷ്മന്റെ ആലോചനപ്രകാരം തന്നെ ചെയ്തുവന്നു. യുദ്ധമുണ്ടായപ്പോൾ ഭീഷ്മൻ കൌരവരുടെ ഭാഗം നിന്നു. അൎജ്ജുനനോടു യുദ്ധംചെയ്വാൻ താനൊട്ടു ആവശ്യപ്പെടുകയില്ലെന്നുള്ള വാഗ്ദത്തത്തിന്മേൽ അവരുടെ സേനാനായകനായി എന്നാൽ യുദ്ധത്തിന്റെ പത്താംദിവസം ദുൎയ്യോധനന്റെ ഉത്സാഹവും പരിഹാസവും നിമിത്തം അൎജ്ജുനനോടെതിൎത്തു. അപ്പോൾ ശിഖണ്ഡി അവനെ യോദ്ധാക്കൾക്ക അയോഗ്യമായ വിധത്തിൽ മുറിവേല്പിക്കയും അവൻ അൎജ്ജുനൻ എയ്തുണ്ടായ അസംഖ്യം അമ്പുകൾ ഏറ്റു വീഴുകയുംചെയ്തു. ദേഹത്തിന്മേൽ കൊണ്ടിരുന്ന അമ്പുകൾ നിമിത്തം ശരീരം നിലംതൊടാതെ കിടന്നു. തന്റെ മരണസമയം നിശ്ചയിപ്പാനുള്ള ശക്തി തനിക്കുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു ഭീഷ്മൻ അമ്പത്തെട്ടു ദിവസങ്ങൾക്കൂടി ജീവിച്ചിരിക്കയും ആ സമയം അനേകം ഉപദേശങ്ങൾ കൊടുക്കയും പ്രസംഗങ്ങൾ കഴിക്കയും ചെയ്തു. ആദ്യം മുതൽ അവസാനംവരെ ഭീഷ്മൻ നീതിമാനും സുകൃതവാനും ഭക്തിമാനും വിശ്വസ്തനും ആയിരുന്നു. അവനു തള്ളണേച്ചു എന്നും താലകേതു എന്നും കൂടി പേരുകളുണ്ടു.

ഭീഷ്മഏകാദശി—മാഘമാസത്തിൽ ഏകാദശിദി സം. അന്നക്രിയകൾക്ക എള്ള പ്രധാനം.

ഭീഷ്മകൻ—൧. ശിവൻ. ൨. ഗംഗയിൽ ശന്തനുവിന്റെ ഒരു പുത്രൻ. ൩. രുഗ്മിണിയുടെപിതാവായ വിദർഭരാജാവ്.

ഭുജംഗേശൻ—൧. വാസുകി. ൨. ശേഷൻ. ൩. പതഞ്ജലി. ൪. പിംഗലമഹർഷി.

ഭുവനേശ്വരം—നശിച്ചുകിടക്കുന്ന അനേകം ശിവക്ഷേത്രങ്ങളുള്ള ഒറിസ്സായിലെ ഒരു നഗരം. ഏകാമ്രകാനനം എന്നു പേരുണ്ടായിരുന്നു.

ഭൂഗർഭൻ—൧. വിഷ്ണു. ൨. ഭവഭൂതി.

ഭൂഗോളശാസ്ത്രം—കീഴിൽ ഏഴ്, മീതെ ഏഴ്, ഇങ്ങനെ പതിനാലു ലോകങ്ങൾ ഉണ്ട്. ലോകം നോക്കുക. ഇവയെ എട്ടു ഗജങ്ങളും എട്ടു സർപ്പങ്ങളും വഹിക്കുന്നു. ഗജങ്ങൾ ഐരാവതം, പുണ്ഡരീകൻ, വാമനൻ, കുമുദൻ, അഞ്ജനൻ, പുഷ്പദന്തൻ, സാർവ്വഭൗമൻ, സുപ്രതീകൻ, ഇവരാണ്. സർപ്പങ്ങൾ, അനന്തൻ, കാർക്കോടകൻ, ഗുളികൻ, പത്മൻ, മഹാപത്മൻ, ശംഖൻ, തക്ഷകൻ, വാസുകി ഇവരെല്ലാം കൂടി ൧൦൦൦ തലയുള്ള ശേഷസർപ്പമാണെന്നു ചിലരുടെ മതം. മദ്ധ്യത്തിൽ മഹാമേരു, (മേരു നോക്കുക.) ഭൂലോകം ഏഴുസമുദ്രങ്ങളാൽ ചുററപ്പെട്ടു ഏഴു ദ്വീപുകളായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. (ദ്വീപുകൾ നോക്കുക) ഈ ദ്വീപുകളെയും സമുദ്രങ്ങളെയും ചുററി വൃത്താകാരത്തിൽ ചക്രവാളഗിരി കിടക്കുന്നു. അതിനു കിഴക്ക ഉദയഗിരി. ജംബുദ്വീപത്തിന്റെ അതിരുകൾ ഉദയഗിരി, അസ്തഗിരി, ഹിമാലയം, ദക്ഷിണസമുദ്രവും ഇവയെപ്പററിയുള്ള വിവരങ്ങൾ പുരാണങ്ങളിൽ, പ്രത്യേകം വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ ഭുവനകോശം എന്ന ഭാഗത്തു കാണാം.

ഭൂധരൻ—൧. ശിവൻ. ൨. കൃഷ്ണൻ.

ഭൂപതി—൧. ശിവൻ. ൨. ഇന്ദ്രൻ.

ഭൂപുത്രൻ(സുതൻ)—നരകാസുരൻ.* ഭൂമിജൻ.

ഭൂപുത്രി (സുതാ)—സീതാ. ഭൂമിജാ.

ഭൂതചാരി (നാഥൻ, പതി, ഭർത്താവു, മഹേശ്വരൻ, വാഹനൻ) ശിവൻ.

ഭൂതേശൻ, ഭൂതേശ്വരൻ—സർവ്വസൃഷ്ടിയുടേയും ഈശ്വരൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തിൽ വിഷ്ണുവിനും ബ്രഹ്മാവിനും ഭൂതങ്ങളുടെ ഈശ്വരൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തിൽ ശിവനും ഉള്ള പേരു്.

ഭൂപരിക്രമണം—പുരാണങ്ങളിലെ ഭൂമിശാസ്ത്രം അനുസരിച്ചു അംഗദേശം തുടങ്ങി അമ്പത്താറു രാജ്യങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്ന ഒരു പുസ്തകം. വിദ്യാപതി എന്നൊരാൾ കർത്താവു്.

ഭൂമിദേവി—വിഷ്ണുവിന്റെ ഒരു ഭാര്യ. അവൾക്കു ക്ഷേത്രങ്ങളോ പൂജയോ ഇല്ല.

ഭൂരി—൧. വിഷ്ണു ൨. ബ്രഹ്മാവു്. ൩. ശിവൻ. ൪. ഇന്ദ്രൻ.

ഭൂരിശ്രവസ്സ്—കൌരവരുടെ ഒരു സഹായ്യ്. ഭാരതയുദ്ധത്തിൽ സാത്യകിയാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു.

ഭൂഷണൻ—വിഷ്ണു.

ഭൃഗു—ഒരു പ്രജാപതിയും മഹർഷിയും, ജമദഗ്നിയുടെയും പരശുരാമന്റെയും ഭാർഗ്ഗവകുലം സ്ഥാപിച്ചു. ദക്ഷയാഗത്തിൽ പുരോഹിതനായിരുന്നു അന്നു ശിവൻ അവന്റെ മീശ വലിച്ചുപിഴുതുകളഞ്ഞു. നഹുഷൻ തന്റെ രഥം വഹിച്ചുകൊണ്ടുപോയ അഗസ്ത്യമഹർഷിയെ ചവിട്ടിയപ്പോൾ ആ മഹർഷിയുടെ ജടയിൽ ഒളിച്ചിരുന്ന ഭൃഗു നഹുഷനെ ശപിച്ചു ഒരു സർപ്പമാക്കിയെന്നു ഭാരതത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പത്മപുരാണത്തിൽ താഴെ പറയുന്ന കഥ കാണുന്നു. ഒരിക്കൽ ഒരു യാഗത്തിനു കൂടിവന്നിരുന്ന ഋഷികൾ തമ്മിൽ ത്രിമൂർത്തികളിൽവെച്ചു ആരാണു പൂജായോഗ്യനെന്നു ഒരു വാദം ഉണ്ടായിട്ടു. അതു പരീക്ഷിച്ചു തീർച്ചപ്പെടുത്തേണ്ടതാണെന്നുവെച്ചു ഭൃഗുവിനെ നിയമിച്ചയച്ചു. ഭൃഗു ശിവന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നപ്പോൾ ശിവൻ പത്നീസഹിതം ഇരിക്കയാൽ കാണ്മാൻ നേരമില്ലെന്നു പറഞ്ഞയച്ചതുകൊണ്ടു ഭൃഗു ശിവനെ ലിംഗരൂപനായി പോകട്ടെ എന്നും നല്ലവർ ആരും അവനെ വന്ദിക്കരുതെന്നും ശപിച്ചിട്ടു മടങ്ങി. അവിടെനിന്നും ഭൃഗു ബ്രഹ്മാവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു അപ്പോൾ ബ്രഹ്മാവ് അനേകം ഋഷിമാരുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ വലിയ പ്രതാപത്തോടുകൂടിയിരിക്കയായിരുന്നതുകൊണ്ടു ഭൃഗുവിനെ അത്ര സാരമാക്കിയില്ല. ബ്രഹ്മാവു് ഇങ്ങനെ അഹംഭാവം ഉള്ളവനാകകൊണ്ടു ബ്രാഹ്മണരുടെ പൂജയ്ക്കു യോഗ്യനല്ലെന്നു പ്രത്യക്ഷമായി. അവിടെനിന്നു ഭൃഗു വിഷ്ണുവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു ചെന്നസമയം വിഷ്ണു ഉറങ്ങിക്കിടക്കയായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ മടിയനായി കിടക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടു ഭൃഗു കോപിച്ചു ഇടത്തെ കാലുകൊണ്ടു വിഷ്ണുവിന്റെ നെഞ്ഞത്തു ചവിട്ടി ഉണർത്തി. വിഷ്ണു ഉണർന്നു കോപിക്കുന്നതിനു പകരം ബ്രാഹ്മണന്റെ കാലു തന്റെ ശരീരത്തിന്മേൽ കൊണ്ടല്ലോ എന്നുവെച്ചു സന്തോഷിക്കയും ഭൃഗുവിന്റെ കാലുതടവി വേദനയായോ എന്നു ചോദിക്കയുംചെയ്തു. ഭൃഗു വിഷ്ണുവിന്റെ താഴ്മ കണ്ടു സന്തോഷിച്ചു ശാന്തികൊണ്ടും കരുണകൊണ്ടും കൃപകൊണ്ടും ജയിക്കുന്ന സൽഗുണമൂർത്തിയായ വിഷ്ണുവാണു് സാക്ഷാൽ ദൈവവും പൂജായോഗ്യനും എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു ലോകത്തിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോന്നു. മറ്റേ ഋഷിമാരും ഭൃഗുവിന്റെ അഭിപ്രായത്തെ സ്വീകരിച്ചു.

ഭൃഗുനന്ദനൻ (ഉദ്വഹൻ, പതി, സത്തമൻ, ശാർദ്ദൂലൻ, ശ്രേഷ്ഠൻ, സുതൻ, സൂനു)—പരശുരാമൻ. (ഇവയിൽ ചിലതു ശുക്രന്റെയും പേരുകളാണു്.)

ഭൃംഗി, ഭൃംഗിരിടി—ശിവന്റെ ഒരു വിരൂപനായ ദാസൻ.

ഭൈമി—ദമയന്തി.

ഭൈരവൻ—ഭയങ്കരരൂപത്തിൽ ശിവൻ. എട്ടു രൂപങ്ങൾ ഉണ്ടു്. അസിതാംഗൻ, കാളൻ, ചന്ദ്രചൂഡൻ, ക്രോധൻ, മഹാൻ, രുരു, സംഹാരകൻ, താമ്രചൂഡൻ, ഈ രൂപങ്ങളിൽ ശ്വാവു വാഹനം. അതിനാൽ ശ്വാശ്വൻ എന്നും പേരു്.

ഭൈരവി—ഭദ്രകാളി.

ഭോഗവതി__൧. പാതാളഗംഗാ. ൨. നാകലോകത്തിലെ പ്രധാന സ്ഥലം; പുൽകാരി എന്നും പേരുണ്ടു്.

ഭോഗപഞ്ചിക__സൂര്യോത്സവം. മാർകഴിമാസം അവസാനദിവസം. മതസംബന്ധആചാരങ്ങൾ ഇല്ല.

ഭോജൻ__൧. ഒരു ഗ്രന്ഥകൎത്താവും ഗ്രന്ഥകൎത്താക്കന്മാരുടെ സഖാവും സഹായിയും ആയിരുന്ന ഒരു രാജാവു്. പത്താംശതാബ്ദത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. സരസ്വതീകണ്ഠാഭരണം മുതലായ പുസ്തകങ്ങളുടെ കൎത്താവാണെന്നു വിചാരിച്ചുവരുന്നു. ഈ രാജാവിനെ കുറിച്ചു അനേകം കഥകൾ ഭോജപ്രബന്ധം എന്ന പുസ്തകത്തിൽ ഉണ്ടു്.

ഭോജൻ__വിദൎഭരാജാവു്.

ഭോജപ്രബന്ധം__ഭോജരാജാവിന്റെ ചരിത്രത്തെ വിവരിച്ചു ബെല്ലാലൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു പുസ്തകം.

ഭോജാധിപൻ__൧. കംസൻ. ൨. കൃഷ്ണൻ.

ഭോജനൻ__൧. ശിവൻ. ൨. വിഷ്ണു.

ഭൌത്യൻ__പതിന്നാലാമത്തെ മനു.

ഭൌമൻ__ഭൂമിയുടെ പുത്രൻ. നരകാസുരൻ. ൨. അത്രി.

ഭ്രമരസന്ദേശം__പ്രണയവിഷയമായി മേഘസന്ദേശത്തെ അനുകരിച്ചു വാസുദേവൻ എന്നൊരു ബ്രാഹ്മണൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു കാവ്യം.

ഭ്രാജിഷ്ണു__൧. ശിവൻ. ൨. വിഷ്ണു.

മ

മൻ—൧. ബ്രഹ്മാവു്. ൨. വിഷ്ണു. ൩. ശിവൻ. ൪. യമൻ.

മകരം__വരുണന്റെ വാഹനം. കാമദേവന്റെ ധ്വജം. കുബേരന്റെ നവനിധികളിൽ ഒന്നു്.

മകരധ്വജൻ (കേതനൻ, കേതു, അംകൻ)__കാമദേവൻ.

മകരീപത്രം (ലേഖാ)__ലക്ഷ്മിയുടെ മുഖത്തുള്ള ഒരു അടയാളം.

മകാരങ്ങൾ__തന്ത്രികളുടെ ശക്തിപൂജയ്ക്കു അവശ്യമുള്ള മദ്യം, മാംസം, മത്സ്യം, മുദ്രം, മൈഥുനം. തന്ത്രം നോക്കുക.

മഘം__കന്നിമാസത്തിൽ ഓണംപോലെ ഘോഷിക്കുന്ന ഒരു ഉത്സവം. ഭദ്രകാളിസേവ. മഹാമഘം നോക്കുക.

മംഗലൻ__കാൎത്തികനക്ഷത്രം. ശിവന്റെയും ഭൂമിയുടെയും പുത്രൻ.

അംഗാരകൻ, കുജൻ, ഭൌമൻ, ലോഹിതാംഗൻ, മഹീസുതൻ, ഭൂമിപുത്രൻ, ശിവഘർമ്മജൻ നവാർച്ചി, ഋണാന്തകൻ എന്നും പേരുകളുണ്ട്.

മംഗലാ, മംഗല്യാ—ദുർഗ്ഗാ.

മംഗലാദേവി—ലക്ഷ്മി.

മഞ്ജുനാശി—൧. ദുർഗ്ഗ. ൨. ശചി.

മണികർണ്ണികാ—കാശിയിലെ ഒരു ശുദ്ധിയുള്ള കുളം.

മണിദ്വീപം—൧. അനന്തസർപ്പത്തിന്റെ പത്തി. ൨. അമൃതസമുദ്രത്തിലെ ഒരു ദ്വീപ്.

മണിപുഷ്പകം—സഹദേവന്റെ ശംഖ്.

മണിപൂരം—ബഭ്രുവാഹനന്റെ നഗരം.

മണിഭിത്തി—(മണ്ഡപം) ശേഷസർപ്പത്തിന്റെ വാസസ്ഥലം.

മണിമാൻ—ഭീമൻ കൊന്ന ഒരു രാക്ഷസൻ.

മതംഗൻ—ഒരു ബ്രാഹ്മണനായി വളർത്തപ്പെട്ട ചണ്ഡാളൻ. ഒരിക്കൽ മതംഗൻ ഒരു കഴുതക്കുട്ടിയോടു വളരെ ക്രൂരത കാണിച്ചപ്പോൾ അതിന്റെ അമ്മ മതംഗൻ ചണ്ഡാളനാകകൊണ്ടു അവനിൽ ഇങ്ങനെയുള്ള പ്രവൃത്തികൾ മാത്രമേ കാണ്മാൻ പാടുള്ളു എന്നുപറഞ്ഞു. ഇതുകേട്ട് മതംഗൻ അതെങ്ങനെയാണെന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ, അവന്റെ അമ്മ മദ്യംസേവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു ക്ഷുരകനോടു സംസർഗ്ഗംചെയ്തുണ്ടായ പുത്രനാണെ, അവനെന്നു കഴുത മറുപടി പറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു മതംഗൻ ഒരു ബ്രാഹ്മണനാവാൻവേണ്ടി ഘോരതപസ്സുചെയ്വാൻ തുടങ്ങി. ദേവകൾക്കൊക്കെയും ഭീതിപിടിച്ചു എന്നാലും ഇന്ദ്രൻ അവനെ ബ്രാഹ്മണനായി സ്വീകരിച്ചില്ല. അതിന്റെശേഷം മതംഗൻ തള്ളവിരലിന്മേൽ നിന്നു ൧൦൦ വർഷം തപസ്സുചെയ്തു ശരീരം ക്ഷയിച്ചു വീഴാറായപ്പോൾ ഇന്ദ്രൻ ചെന്നു താങ്ങിയുംകൊണ്ടു ബ്രാഹ്മണനാകുന്ന കാര്യം അസാദ്ധ്യമാകയാൽ പക്ഷിയെപ്പോലെ യഥേഷ്ടം സഞ്ചരിക്കുന്നതിനും ഇഷ്ടംപോലെ രൂപം മാറുന്നതിനും ഉള്ള ശക്തി കൊടുത്തു. രാമനും സീതയും അവരുടെ സഞ്ചാരത്തിൽ ഒരിക്കൽ ഋശ്യമൂകപർവ്വതത്തിൽ മതംഗന്റെ ആശ്രമത്തിൽ ചെന്നിരുന്നു.

മത്സ്യാവതാരം—അവതാരം നോക്കുക.

മത്സ്യഘ്ലാ, (നാരി, ഉദരി)—സത്യവതി.

മത്സ്യപുരാണം—പതിനെട്ടു പുരാണങ്ങളിൽ ഒന്ന്. മത്സ്യാവതാരത്തിൽ വിഷ്ണു മനുവിനു ഉപദേശിച്ചതു്. മിക്കവാറും ശൈവം.

മഥനാചലം (പർവ്വതം)—സമുദ്രമഥനത്തിനുപയോഗിച്ച മന്ദരപർവ്വതം.

മഥുരാ—യമുനാനദിയുടെ വലത്തേ തീരത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരു നഗ

രം. കൃഷ്ണന്റെ ജന്മസ്ഥലം. പുണ്യസ്ഥലങ്ങളായ സപ്തനഗരങ്ങളിൽ ഒന്നു. ശത്രുഘ്നൻ സ്ഥാപിച്ചതു്.

മദനൻ—കാമദേവൻ.

മദനഗോപാലൻ (മോഹനൻ)—കൃഷ്ണൻ.

മദനാന്തകൻ (അരി, ദമനൻ, ദഹനൻ, നാശനൻ, രിപു—) ശിവൻ.

മദയന്തി—കല്മാഷപാദരാജാവിന്റെ പത്നി. ഭർത്താവിന്റെ സമ്മതത്തോടുകൂടി വസിഷ്ഠനോടു സംസർഗ്ഗംചെയ്തു ഒരു പുത്രനുണ്ടായി.

മദ്ധ്യദേശം—ഹിമവാന്റെയും വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിന്റെയും മദ്ധ്യേയുള്ള സ്ഥലം:

മധു—വിഷ്ണു കൊന്ന ഒരു രാക്ഷസൻ. ഈ രാക്ഷസനെയോ ഈ പേരുള്ള വേറൊരു രാക്ഷസനെയോ ശത്രുഘ്നനും കൊന്നിട്ടുണ്ടു്.

മധുകശാ—ആദിത്യരുടെ അമ്മ. വസുക്കളുടെ പുത്രി. സർവ്വജന്തുക്കളുടെയും ജീവൻ.

മധുകാനനം (വനം)—മധുവിന്റെ വാസസ്ഥലം. അവനെക്കൊന്നശേഷം ശത്രുഘ്നൻ അവിടെ മധുരാപുരി സ്ഥാപിച്ചു.

മധുജിൽ (ദ്വിഷൻ, നിഷൂദനൻ, മഥനൻ, രിപു, ശത്രു, സൂദനൻ)—വിഷ്ണു.

മധുപതി—ഭദ്രകാളി.

മധുപർക്കം—അതിഥിസൽക്കാരത്തിനു പ്രധാനമായ ഒരു ഭക്ഷണവിശേഷം. ദധി സർപ്പിർജലം ക്ഷൌദ്രം സിതാ ചൈതൈശ്ചപഞ്ചഭിഃ പ്രോച്യതേ മധുപർക്കഃ

മധുരാസംഘം—മധുരയിൽ വംശശേഖരപാണ്ഡ്യൻ സ്ഥാപിച്ച കവികളുടെ ഒരു സംഘം. നല്ല കവിതയെന്നു അവർ വിചാരിക്കുന്ന കാവ്യങ്ങളുടെ കർത്താക്കന്മാർക്കു മാത്രം അവരുടെ കൂടെ ഇരിപ്പാൻ ഒക്കും. ൪൯ കവികൾ ഈ സംഘത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. തിരുവള്ളുവരുടെ കുറൾ അവർ നല്ലതായി ഗണിച്ചില്ല- ആ പുസ്തകംതന്നെ വിസ്തീർണ്ണമായി അവരെ പീഠങ്ങളിൽനിന്നു തള്ളിയിട്ടുകളഞ്ഞു. ഇങ്ങനെ വിസ്മയകരമാംവിധത്തിൽ അവർ പരാജിതരായതിനാൽ അവർ കുളത്തിൽചാടി മരിച്ചു. അങ്ങനെ സംഘവും അവസാനിച്ചു. അവർ നല്ലതെന്നു വിധിച്ചഗ്രന്ഥങ്ങളെല്ലാം ജൈനന്മാരുടേതാണു്.

മധുരാനിരുദ്ധം—ശയനി ചന്ദ്രശേഖരൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു സംസ്കൃതനാടകം അനിരുദ്ധന്റേയും ബാണന്റെ പുത്രി ഉഷയുടെയും പ്രേമവും ബാണന്റെ വധവും അവരുടെ വിവാഹവും വിഷയം.

മദ്ധ്യദേശം—ഹിമാലയത്തിനു തെക്കും വിന്ധ്യനു വടക്കും പ്രയാഗസ്സു കിഴക്കും വിനാശനത്തിനു പടിഞ്ഞാറും ഉള്ള പ്രദേശം.

മധ്യാഷ്ടമി — ഭാദ്രപദമാസം കൃഷ്ണപക്ഷത്തിൽ അഷ്ടമിദിവസം. അന്നു ശ്രാദ്ധം കഴിച്ചാൽ ആ പക്ഷത്തിൽ എല്ലാ ദിവസവും കഴിച്ച ഫലം.

മധ്വാചാരി — ഒരു വൈഷ്ണവൻ. പരമാത്മാവും ജീവാത്മാവും വേറെ വേറെയാണെന്നുള്ള ദ്വൈതം ഉപദേശിച്ചു പന്ത്രണ്ടാം ശതാബ്ദം. ആനന്ദതീർത്ഥൻ എന്നും പേരുണ്ട്. മധ്വാചാര്യൻ എന്നല്ല

മനസാ, മനസാദേവി — ശേഷസർപ്പത്തിന്റെ സഹോദരി. ജരൽകാരുവിന്റെ ഭാര്യ. കശ്യപന്റെ പുത്രി. ജഗൽഗൌരി, നിത്യാ, പദ്മാവതി എന്നും വിഷം ഇറക്കാനുള്ള ശക്തിയുള്ളതുകൊണ്ടു വിഷഹരാ എന്നും പേരുകളുണ്ട്.

മനസിജൻ (ശയൻ) — കാമദേവൻ.

മനസ്താലൻ — ദേവിയുടെ വാഹനമായ സിംഹം.

മനസ്വിനി — ൧. ദുർഗ്ഗ. ൨. ചന്ദ്രന്റെ അമ്മ.

മനു — ഈ പേരു പതിന്നാലുപേർക്കുണ്ട്. അവരുടെ പേരുകൾ. ൧. സ്വായംഭുവൻ. ൨. സ്വാരോചിഷൻ. ൩. ഔത്തമി ൪ താമസൻ. ൫. രൈവതൻ. ൬. ചാക്ഷുഷൻ ൭. വൈവസ്വതൻ ൮. സാവർണ്ണി ൯. ദക്ഷസാവർണ്ണി ൧൦. ബ്രഹ്മസാവർണ്ണി ൧൧. ധർമ്മസാവർണ്ണി ൧൨. രുദ്രസാവർണ്ണി ൧൩. രൗച്യസാവർണ്ണി ൧൪. ഇന്ദ്രസാവർണ്ണി, (ഭൌത്യൻ) ഇവയാകുന്നു. ഓരോമനുവിനും ഒരു മന്വന്തരകാലമായ ൩൦൬൭൨൦൦൦൦ മനുഷ്യവർഷത്തേക്കു അധികാരമുണ്ട്. ഇങ്ങനെ ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഒരു ദിവസത്തിൽ പതിന്നാലുമന്വന്തരങ്ങൾ ഉണ്ടു. ഒന്നാമത്തെ മനു സ്വയംഭൂവിൽനിന്നു തന്റെ പുത്രിയായ ശതരൂപയിൽ ജനിച്ച സ്വായംഭുവനാണ്. ഇദ്ദേഹം പത്തു പ്രജാപതികളുടെ പിതാവുമാണ്. ബ്രഹ്മാവു് സ്ത്രീപുരുഷന്മാരായി തന്നെത്തന്നെ ഭാഗംചെയ്തു എന്നും അവരിൽ നിന്നു സ്വായംഭുവമനു ജനിച്ചു എന്നും ഒരു കഥയുണ്ട്. ഇപ്പോഴത്തെ മനു സൂര്യന്റെ പുത്രനും സൂര്യകുലസ്ഥാപകനുമായ വൈവസ്വതൻ അല്ലെങ്കിൽ സത്യവ്രതൻ ആകുന്നു. ജലപ്രളയവും മത്സ്യാവതാരവും ഈ മനുവിന്റെ കാലത്തുണ്ടായി.

മനുസ്മൃതി, മനുസംഹിതാ — സ്മൃതികളിൽ ഏററവും പ്രധാനവും പുരാതനവുമായതു മനുസ്മൃതി ആകുന്നു. മനുസ്മൃതി ബ്രഹ്മാവിൽനിന്നു മനു പഠിച്ചിട്ടു ഭൃഗുമഹർഷിക്കുപദേശിക്കയും ഭൃഗു മററുള്ള ഋഷിമാരെ പഠിപ്പിക്കയും ചെയ്തതായിട്ടാണു അതുകൊണ്ടു കാണുന്നത്. മനുസ്മൃതി അതിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ രൂപത്തിൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതു് ക്രിസ്ത്വബ്ദത്തിനു അഞ്ഞൂറുവർഷം മുമ്പാണെന്നു വിദ്വാന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അതിലെ പ്രധാനവിഷയങ്ങൾ വേദം, ആത്മവിദ്യ, ആചാരം, വ്യവഹാരം, പ്രായശ്ചിത്തം കർമ്മഫലം ഇവയാകുന്നു. കല്ലുകഭട്ടന്റെ മന്വർത്ഥമുക്താവലി മനുസ്മൃതിയുടെ ഒരു വ്യാഖ്യാനമാണ് വേറെയും വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ ഉണ്ട്.

മനോദ്ധതികാവ്യം — വ്രജനാഥൻ എന്നൊരു കവി രചിച്ച ഒരു സംസ്കൃതസന്ദേശകാവ്യം. ദുര്യോധനസഭയിൽവെച്ചു ദുശ്ശാസനൻ ദ്രൌപദിയുടെ വസ്ത്രം ഉരിവാൻ ശ്രമിച്ചപ്പോൾ ദ്രൌപദി മനസ്സുമുഖാന്തിരം ശ്രീകൃഷ്ണനു ദൂതയച്ചതും (ധ്യാനിച്ചതും) അവളുടെ വസ്ത്രം ഉരിയുന്തോറും വേറെ വസ്ത്രങ്ങൾ

ഉണ്ടായിവന്നതും വിഷയം. ഈ കാവ്യം കാളിദാസന്റെ മേഘസന്ദേശത്തെ അനുകരിക്കുന്നെങ്കിലും മന്ദാക്രാന്താവൃത്തത്തിലല്ല.

മന്ത്രം — വേദത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം പദ്യത്തിൽ സ്തുതികളും പ്രാൎത്ഥനകളും ആകുന്നു. മന്ത്രങ്ങളിൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുകയൊ പ്രാൎത്ഥിക്കപ്പെടുകയൊ ചെയ്യുന്ന പ്രധാനദേവതകൾ ഇന്ദ്രൻ, വരുണൻ, വായു, അഗ്നി, സൂൎയ്യൻ, ഉഷസ്സ്, കാലം, രാത്രി ഇവരാകുന്നു. മന്ത്രങ്ങളിൽ ത്രിമൂൎത്തികളുടേയും ഗണപതി, സുബ്രഹ്മണ്യൻ ഇവരുടേയും മറ്റും പേരുകളില്ലാത്തതിനാൽ അവരിലുള്ള വിശ്വാസം പുരാണങ്ങളുടെ കാലത്തു മാത്രമെ പ്രബലമായി തീൎന്നുള്ളു. എന്ന് ഊഹിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

മന്ത്രമൂൎത്തി — ശിവൻ.

മന്ഥരാ — രാമചന്ദ്രനെ വനത്തിൽ അയച്ചിട്ടു ഭരതനെ അഭിഷേകം ചെയ്യിപ്പാൻ കൈകേയിയോടു ഉപദേശിച്ചവിരൂപയായ ഒരു ദാസി.

മന്ദകൎണ്ണി — ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ വസിച്ചു ഒരു ഋഷി. ൬൦,000 വൎഷം ഒന്നും ഭക്ഷിക്കാതെ വെള്ളത്തിൽനിന്നു തപസ്സുചെയ്വാൻ ആരംഭിച്ചു. ദേവകൾ ഭയപ്പെട്ടു അവനെ വശീകരിപ്പാനായി അഞ്ചു അപ്സരസ്ത്രീകളെ അയച്ചു. അവർ കുറേക്കാലം അവന്റെ ഭാൎയ്യമാരായി ഒരു തടാകത്തിൽ ഒരു ഭവനത്തിൽ പാൎത്തു. ആ തടാകത്തിനു അന്നുമുതൽ പഞ്ചാപ്സരസ് എന്നു പേരുണ്ടായി.

മന്ദപാലൻ — പുത്രരില്ലാത്ത ഒരു സന്യാസി വളരെക്കാലം തപസ്സുചെയ്തശേഷം മരിച്ചു യമാലയത്തിലേക്കു പോയി. നരകത്തിൽനിന്നുതന്നെ രക്ഷിപ്പാൻ പുത്രനില്ലാഞ്ഞതുകൊണ്ടു ശാൎങ്ഗികാ എന്ന പക്ഷിയുടെ രൂപമെടുത്തു അതിന്റെ സ്ത്രീയായ ജരിതയിൽ നാലു പുത്രന്മാരുടെ പിതാവായി,

മന്ദരപൎവ്വതം — സമുദ്രം മഥനം ചെയ്യുന്നതിനു ഉപയോഗിച്ച പൎവ്വതം അമൃതം, അവതാരം, നോക്കുക.

മന്ദാകിനി — ഗംഗാ.

മന്ദാരം — സ്വൎഗ്ഗത്തിലെ ഒരു വൃക്ഷം.

മന്ദേഹാസന്മാർ — സൂൎയ്യനെ വിഴുങ്ങിക്കളവാൻ യത്നിച്ച ഒരു കൂട്ടം ഭയങ്കരരാക്ഷസന്മാർ.

മന്ദോദരി — രാവണന്റെ പ്രധാന ഭാൎയ്യ. ഇന്ദ്രജിത്തിന്റെ മാതാവ്. അഹല്യയെപ്പോലെ പാതിവ്രത്യമുള്ള ഒരു സ്ത്രീ. സീതയെ വിട്ടയയ്ക്കുന്നതിന്നായ് രാവണനോടു വളരെ ഗുണദോഷം പറഞ്ഞു എന്നാൽ അവൻ സമ്മതിച്ചില്ല.

മന്മഥൻ — കാമദേവൻ.

മന്മഥാ — ദാക്ഷായണി.

മന്യു — ൧. ശിവൻ ൨. അഗ്നി.

മനന്തരം — ഒരു മനുവിന്റെ ജീവിതകാലം ൪൩൨൦൦൦൦ വൎഷം. യുഗം നോക്കുക.

മമ്മടൻ—കാവ്യപ്രകാശം എന്ന പുസ്തകത്തിന്റെ കർത്താവ്.

മയൻ—അസുരന്മാരുടെ ശില്പാചാരി. വിപ്രചിത്തിയുടെ പുത്രൻ. മണ്ഡോദരിയുടെയും പിതാവ്. ത്രിപുരം പാണ്ഡവൎക്കു ഒരു വിശേഷപ്പെട്ട കൊട്ടാരവും പണ്ണിതു.

മയിൽവാഹനൻ—സുബ്രഹ്മണ്യൻ.

മയൂരൻ—ഒരു കവി ബാണന്റെ ശ്വശുരനും സഹജീവിയും തന്റെ കുഷ്ഠരോഗം പൊറുക്കുന്നതിനായി സൂൎയ്യശതകം ഉണ്ടാക്കി.

മരീചി—ഫ. കശ്യപന്റെ പിതാവായ ഒരു പ്രജാപതി. വ. ഒരു ന്യായദാതാവ്. ന. കൃഷ്ണൻ

മരുത്തൻ—വൈവസ്വതമനുവിന്റെ സന്തതിയായി സൂൎയ്യകുലത്തിലെ ഒരു രാജാവ്. ഇദ്ദേഹം കഴിച്ചമാതിരി വിശേഷപ്പെട്ട യാഗം ലോകത്തിൽ വേറെ ആരും കഴിച്ചിട്ടില്ലത്രെ- യാഗത്തിനു പരിചാരകന്മാർ ദേവന്മാർ ആയിരുന്നു. യാഗം അവസാനിച്ച ഉടനെ മരുത്തനെയും ബന്ധുക്കളെയും പുരോഹിതനായ സംവൎത്തൻ സ്വൎഗ്ഗത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി.

മരുത്തുൾ—ഇന്ദ്രന്റെ ഇഷ്ടന്മാർ. അവരുടെ ഉത്ഭവം പല പുസ്തകങ്ങളിൽ പലവിധം കാണുന്നു. ദിതി നോക്കുക. മിന്നലും ഇടിയും അവരുടെ ആയുധങ്ങളാണ്. അവരുടെ ലോകമായ മാരുതം വൈശ്യരുടെ സ്വൎഗ്ഗവുമാണ്.

മരുത്തനയൻ (പുത്രൻ, സുതൻ, സൂനു)—ഫ. ഹനുമാൻ. വ. ഭീമൻ.

മരുത്വാൻ—ഫ. ഇന്ദ്രൻ. വ. ഹനുമാൻ.

മരുദ്വാഹൻ—ഫ. ഇന്ദ്രൻ വ. അഗ്നി.

മൎത്ത്യമുഖൻ—മനുഷ്യന്റെ മുഖവും മൃഗത്തിന്റെ ശരീരവും ഉള്ള കുബേരന്റെ ദാസനായ കിന്നരൻ.

മല്ലികാമാരുതം—ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രിയുടെ ഒരു പ്രകരണം. പത്തങ്കമുണ്ട്. കഥ മാലതീമാധവത്തെ അനുകരിച്ചുണ്ടാക്കിയതു, കവി വേണീസംഹാരത്തിൽനിന്നും വിക്രമോൎവ്വശീയത്തിൽനിന്നും ചില സന്ദൎഭങ്ങൾ എടുത്തിട്ടുണ്ട്.

മല്ലികാൎജ്ജുനൻ—ശിവൻ. വ. ഒരു തെലുങ്കജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രി.

മല്ലിനാഥൻ—ഒരു പണ്ഡിതൻ. രഘുവംശം മുതലായ അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങളെ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

മഹതി—നാരദന്റെ വീണ.

മഹൎല്ലോകം—ഭൂമിയിൽനിന്നു മേലോട്ടു നാലാമത്തെ ലോകം.

മഹർഷി—ഋഷികൾ നോക്കുക.

മഹാകവികൾ—കാളിദാസൻ, ഭവഭൂതി, ബാണൻ, ഭാരവി മുതലായവർ.

മഹാകാവ്യങ്ങൾ—സാധാരണയായി അഞ്ചു കാവ്യങ്ങളെ മാത്രം മഹാകാവ്യങ്ങളായി വിചാരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. ഏവയെന്നാൽ രഘുവംശം, കുമാരസംഭവം, കിരാതാർജ്ജുനീയം, ശിശുപാലവധം, നൈഷധചരിതം. ഇവയോടുകൂടി മേഘദൂതവും ചിലർ കൂട്ടാറുണ്ട്. എന്നാൽ ഭട്ടികാവ്യം, വിക്രമാങ്കദേവചരിതം, ഹരവിജയം മുതലായ ചില കാവ്യങ്ങളും മഹാകാവ്യങ്ങളെന്നു വിളിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യതയുള്ളവയാണ്.

മഹാക്ഷൻ(അംഗൻ, അന്തകൻ, അംബകൻ, അർണ്ണവൻ, ആചാര്യൻ, ആയുധൻ, ഈശൻ, ഉരസ്കൻ, ഓഷ്ഠൻ, കംബു, കാന്തൻ, കായൻ, കേതു, കേശൻ, ക്രോധൻ, ഗീതൻ, ഗർഭൻ, ഗാത്രൻ, ഗ്രീവൻ, ജടൻ, ജത്രു, ജിഹ്വൻ, ജ്വാലൻ, ത്യാഗൻ, ദന്തൻ, ദംഭൻ, ദേവൻ, ധാതു, നടൻ, നാദൻ, നാസൻ, നേത്രൻ, പഥൻ, പാദൻ, പ്രഭ, മണി, മായൻ, മൂർദ്ധാ, മേധൻ, മോഗി, രുദ്രൻ, രൂപൻ, ലിംഗൻ, വിഭൂതി, ശക്തി, ഹസ്തൻ) — ശിവൻ.

മഹാഗുരുക്കൾ—പിതാവ്, മാതാവ്, ആചാര്യൻ.

മഹാജടാ—ശിവന്റെ ജടാ.

മഹാദേവൻ—ശിവൻ.

മഹാദേവി—കാളി, ദുർഗ്ഗ.

മഹാനവമി—നവരാത്രി നോക്കുക.

മഹാനാടകം—ഹനുമന്നാടകം.

മഹാപഞ്ചവിഷം—

ശൃംഗീ ച കാളകൂടശ്ച മുസ്തകോ വത്സനാഭകഃ।
ശംഖകർണ്ണീതി യോഗോയം മഹാപഞ്ചവിഷാഭിധഃ॥

മഹാപത്മം—കുബേരന്റെ നവനിധികളിൽ ഒന്നു.

മഹാപത്മൻ—൧ നാരദൻ. ൨ ഒരു ദിഗ്ഗജം. ൩ നന്ദൻ. ൪ കുബേരന്റെ ആശ്രിതനായ ഒരു കിന്നരൻ.

മഹാപാതകം—പഞ്ചമഹാപാതകം നോക്കുക.

മഹാപുരാണങ്ങൾ—വിഷ്ണുപുരാണവും ഭാഗവതപുരാണവും.

മഹാപ്രളയം—ഒരു കല്പാവസാനത്തിൽ ലോകങ്ങൾ, മനുഷ്യർ, ദേ

വകൾ, ബ്രഹ്മാവ് ഇങ്ങനെ എല്ലാവരും നശിച്ചുപോകുന്ന കാലം, ജഹാനകം, കനിതി, സംഹാരം എന്നും പേരുകളുണ്ട്.

മഹാഭാഗവതം—പതിനെട്ടു പുരാണങ്ങളിൽ ഒന്നു. ഭാഗവതം നോക്കുക.

മഹാഭാരതം—ലോകത്തിലെ കാവ്യങ്ങളിൽവെച്ച് ഏററവും വലിയതാകുന്നു. അതു രാമായണം ഉണ്ടായതിനു ഒരു ശതവർഷത്തിനുശേഷം ഉണ്ടായതാണെന്നു വിചാരിച്ചുവരുന്നു. ഇതിൻെറ കർത്താവു കൃഷ്ണദ്വൈപായനൻ (വ്യാസൻ) ആണെന്നു പറയപ്പെടുന്നു എന്നാൽ അദ്ദേഹം മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന അനേകം കഥകളെ ഒന്നായി കൂട്ടിച്ചേർക്കമാത്രമേ ചെയ്തിട്ടുള്ളു എന്നു വിചാരിപ്പാൻ സംഗതിയുണ്ട്. വ്യാസൻ എന്ന പദത്തിനു സങ്കലനം ചെയ്യുന്നവൻ എന്നർത്ഥമുള്ളതുകൊണ്ടു വ്യാസൻ ഒരു പ്രത്യേക പുരുഷനാണോ എന്നും സംശയിപ്പാൻ സംഗതിയുണ്ട് മഹാഭാരതത്തെ വ്യാസൻ തൻെറ ശിഷ്യനായ വൈശമ്പായനനെ പഠിപ്പിക്കയും, അവൻ ഒരുത്സവദിവസം ജനമേജയരാജാവിൻെറ മുമ്പാകെ ആഖ്യാനം ചെയ്കയും ചെയ്തു. അതിലെ മുഖ്യവിഷയം കൌരവരും പാണ്ഡവരും തമ്മിലുണ്ടായ മഹായുദ്ധം ആണ്. എന്നാൽ നളചരിതം, രാമചരിതം മുതലായ അനേകം കഥകളും ഭഗവൽഗീതയും ഹരിവംശം മുതലായ കാവ്യങ്ങളും അതിൽ അടങ്ങീട്ടുണ്ട്. പുസ്തകത്തിൻെറ ഏകദേശം മുക്കാൽഭാഗവും ഈ വിധം കഥകളും തത്വശാസ്ത്രനിരൂപണങ്ങളുമാണ്. ൧൦൦൦൦൦ ശ്ലോകങ്ങളിൽ ൨൦൦൦൦ മാത്രമെ ഭാരതയുദ്ധം സംബന്ധിച്ചുള്ളു. ഓരോ പർവ്വങ്ങളുടെ സാരം മാത്രം ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു.

൧. **ആദിപർവ്വം**—ധൃതരാഷ്ട്രൻെറയും പാണ്ഡുവിൻെറയും വംശപാരമ്പര്യം, ജനനം, വിവാഹം; ധൃതരാഷ്ട്രനു നൂറും പാണ്ഡുവിൻെറ ഭാര്യമാൎക്കു അഞ്ചും പുത്രന്മാർ ജനിക്കുന്നു. അവർ തമ്മിലുള്ള മത്സരവും ശത്രുതയും; ദ്രൌപദിയുടെ സ്വയംവരത്തിൽ അവൾ അൎജ്ജുനനെ വരിക്കയും പാണ്ഡവർ അഞ്ചുപേരുടേയും ഭാൎയ്യയായിത്തീരുകയും ചെയ്യുന്നു.

൨. **സഭാപർവ്വം**—ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ കൂടിയ രാജസഭ യുധിഷ്ഠിരൻെറ രാജ്യം ശത്രുവിൻെറ ഉപായത്താൽ അവനു നഷ്ടമാകയും പാണ്ഡവർ രാജ്യത്തിൽ നിന്നു ഭ്രഷ്ടരാക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.

൩. **വനപർവ്വം**—കാമ്യകവനത്തിൽ പാണ്ഡവരുടെ വാസം. അതിദീർഘമായ ഈ പർവ്വത്തിൽ നളചരിതം, രാമായണം മുതലായ അനേകം കഥകൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

൪. **വിരാടപർവ്വം**—പാണ്ഡവരുടെ അജ്ഞാതവാസം. അവർ വിരാടരാജാവിൻെറ പണിയിൽ യുധിഷ്ഠിരൻ ഒരു സാമർത്ഥ്യമുള്ള ധൂർത്തനായും, ഭീമൻ പാചകനായും, അൎജ്ജുനൻ സംഗീതവും നൃത്തവും പഠിപ്പിക്കുന്ന ഒരു നപുംസകനായും, നകുലൻ ഒരു അശ്വവിനേതാവായും, സഹദേവൻ ഒരു ഗോരക്ഷകനായും ദ്രൌപദി രാജ്ഞിയുടെ ദാസിയായും പ്രവേശിക്കുന്നു.

൫. **ഉദ്യോഗപർവ്വം**—ഇരുഭാഗക്കാരും യുദ്ധത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യുന്നു.

൬ **ഭീഷ്മപർവ്വം**—കൌരവരുടെ നായകനായി ഭീഷ്മൻെറ യുദ്ധങ്ങൾ. ഭീഷ്മൻ അൎജ്ജുനനാൽ മുറിവേററു വീഴുന്നു.

൭. ദ്രോണപൎവ്വം—ദ്രോണൻ കൌരവസൈന്യത്തിന്റെ അധിപനായി യുദ്ധം ചെയ്യുന്നു. ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ അവനെ വധിക്കുന്നു.

൮. കൎണ്ണപൎവ്വം—കൎണ്ണന്റെ സേനാനായകത്വവും അൎജ്ജുനനാൽ മരണവും.

൯. ശല്യപൎവ്വം—ശല്യന്റെ സേനാനായകത്വം. ദുൎയ്യോധനൻ ഭീമനാൽ മുറിവേല്ക്കുന്നു. യുദ്ധം ചെയ്യാൻ ഇനിയും പ്രാപ്തിയുള്ളവരായി കൌരവരിൽ മൂന്നുപേർ മാത്രം ശേഷിക്കുന്നു.

൧൦. സൌപ്തികപൎവ്വം—മേല്പടി മൂന്നുപേരുംകൂടി രാത്രിയിൽ പാണ്ഡവവാസസ്ഥലങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു അവരുടെ സൈന്യത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നു.

൧൧. സ്ത്രീപൎവ്വം—ഗാന്ധാരിയും മറ്റു സ്ത്രീകളും യുദ്ധത്തിൽ വീണുപോയവരെപ്പറ്റി വിലപിക്കുന്നു.

൧൨. ശാന്തിപൎവ്വം—യുധിഷ്ഠിരൻ രാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെടുന്നു, അവനെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നതിനായി ഭീഷ്മൻ രാജധൎമ്മം ആപദ്ധൎമ്മം, മോക്ഷധൎമ്മം ഇവയെപ്പറ്റി പ്രസംഗിക്കുന്നു.

൧൩. അനുശാസനപൎവ്വം—ഭീഷ്മന്റെ പ്രസംഗം തുടൎച്ച: അവന്റെ മരണം.

൧൪. അശ്വമേധികപൎവ്വം—യുധിഷ്ഠിരൻ അശ്വമേധയാഗം കഴിക്കുന്നു.

൧൫. ആശ്രമവാസപൎവ്വം—ധൃതരാഷ്ട്രർ, ഗാന്ധാരി, കുന്തി മുതലായവർ വനവാസം ചെയ്വാൻ പോകുന്നു. കാട്ടുതീയിൽ മരിക്കുന്നു.

൧൬. മൌസലപൎവ്വം—കൃഷ്ണന്റെയും ബലരാമന്റെയും മരണം. ദ്വാരക സമുദ്രം കയറി നശിക്കുന്നു. യാദവർ മുസലം കൊണ്ടു യുദ്ധംചെയ്തു അന്യോന്യം നശിപ്പിക്കുന്നു.

൧൭. മഹാപ്രസ്ഥാനികപൎവ്വം യുധിഷ്ഠിരൻ സിംഹാസനത്യാഗം ചെയ്തിട്ടു സഹോദരന്മാരോടുകൂടെ ഇന്ദ്രസ്വൎഗ്ഗത്തിലേക്കു യാത്രപോകുന്നു.

൧൮. സ്വൎഗ്ഗാരോഹണപൎവ്വം—യുധിഷ്ഠിരനും സഹോദരന്മാരും ദ്രൌപദിയും സ്വൎഗ്ഗാരോഹണം ചെയ്യുന്നു.

കൃഷ്ണന്റെ വംശം, ജനനം, ലീലകൾ മുതലായ ജീവചരിത്രം. അടങ്ങിയ ഹരിവംശം എന്ന കാവ്യം മഹാഭാരതത്തിന്റെ അനുബന്ധമായി വിചാരിച്ചുവരുന്നു. എന്നാൽ മഹാഭാരതത്തെക്കാൾ ഒരു നൂതനകൃതിയാണെന്നു പണ്ഡിതന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

മഹാഭാരതത്തിനു സൎവ്വജ്ഞനാരായണൻ, അൎജ്ജുനമിശ്രൻ, നീലകണ്ഠൻ ഇങ്ങനെ മൂന്നുപേർ വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ എഴുതീട്ടുണ്ടു്. രാമായണത്തിലെപ്പോലെ തന്നെ മഹാഭാരതത്തിലെ കഥകളെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയും അനേകം കാവ്യങ്ങളും രൂപകങ്ങളും രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. മഹാഭാരതം അനുപദമായി കൊടുങ്ങല്ലൂർ

കുഞ്ഞിക്കുട്ടൻതമ്പുരാനും ചുരുക്കി കിളിപ്പാട്ടായി എഴുത്തച്ഛനും മലയാളത്തിൽ ഭാഷാന്തരപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു്.

ഒടുവിലത്തെ രണ്ടു പർവ്വങ്ങളുടെയും കഥമാത്രം ഏറ്റവും ചുരുക്കത്തിൽ ഇവിടെ ചേൎക്കുന്നു.

യുദ്ധം അവസാനിച്ചശേഷം ഇരുകക്ഷികളും തമ്മിൽ ഉള്ള വിരോധം ശമിക്കയും യുധിഷ്ഠിരൻ ഹസ്തിനാപുരത്തിൽവെച്ചു് അഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെടുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ തന്റെ ശത്രുക്കളോടു താൻ രമ്യതപ്പെട്ടു എങ്കിലും ധൃതരാഷ്ട്രൻ തന്റെമക്കളുടെ—പ്രത്യേകം ദുര്യോധനന്റെ—നാശംസഹിയാഞ്ഞിട്ടു തന്റെ ഭാൎയ്യയായ ഗാന്ധാരിയോടും പാണ്ഡവരുടെ അമ്മയായ കുന്തിയോടും തന്റെ മന്ത്രികളിൽ ചിലരോടുംകൂടെ നാടു ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു വനത്തിൽ പോയി പാൎക്കയും അവിടെ രണ്ടുവർഷം പാൎത്തശേഷം വനത്തിനു പിടിച്ചതീയിൽ എല്ലാവരും വെന്തുപോകയും ചെയ്തു. ഇതിനാൽ പാണ്ഡവൎക്കു കഠിനവ്യസനവും അനുതാപവും ഉണ്ടായി. യുധിഷ്ഠിരൻ തന്റെ അധികാരത്തെ ത്യജിച്ചുംവെച്ചു് സഹോദരന്മാരോടും ദ്രൌപദിയോടുംകൂടെ ഇന്ദ്രസ്വർഗ്ഗത്തിൽ പോകേണ്ടതിനായി ഹിമാലയത്തിലേക്കു യാത്രപുറപ്പെട്ടു. ഹസ്തിനാപുരത്തിൽനിന്നു ഒരു നായും അവരുടെ കൂടെ പോയി. പാപങ്ങളും പോരായ്മകളും നിമിത്തം യാത്രക്കാരുടെ എണ്ണം ദിനംപ്രതി കുറഞ്ഞുപോയി. ഒന്നാമതായി അൎജ്ജുനനോടുള്ള അമിതമായ സ്നേഹംനിമിത്തം ദ്രൌപദി മരിച്ചുവീണു. പിന്നെ തനിക്കു തുല്യരാരുമില്ലെന്നു വിചാരിച്ച സഹദേവൻ മരിച്ചു. പിന്നെ തന്നോളം അഴകുള്ളവരില്ലെന്നു വിചാരിച്ച നകുലനും പിന്നെ തന്റെ ശത്രുക്കളെയെല്ലാം ഒരു ദിവസംകൊണ്ടു സംഹരിച്ചുകളയുമെന്നു വമ്പു പറഞ്ഞ അൎജ്ജുനനും പിന്നെ ശത്രുക്കളെ കണ്ടപ്പോൾ ശപിക്കയും അയോഗ്യമായി ജയിക്കയും ചെയ്ത ഭീമനും വീണു. സത്യവാനായ യുധിഷ്ഠിരൻ മാത്രം തങ്ങളോടുകൂടെ വന്ന നായോടുകൂടെ യാത്രചെയ്തു് സ്വൎഗ്ഗവാതുക്കൽ എത്തി. ഇന്ദ്രൻ വന്നു ശരീരത്തോടുകൂടെ സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചുകൊൾവാൻ യുധിഷ്ഠിരനെ ക്ഷണിച്ചു. എന്നാൽ തന്റെ സഹോദരന്മാരെയും ദ്രൌപദിയെയും കൂടാതെ താൻ ഒരുനാളും പ്രവേശിക്കയില്ലെന്നു യുധിഷ്ഠിരൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. അവർ അവനെക്കാൾ മുമ്പായിത്തന്നെ സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ വന്നിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു യുധിഷ്ഠിരനെ ഇന്ദ്രൻ പിന്നെയും ക്ഷണിച്ചു. യുധിഷ്ഠിരൻ അപ്പോൾ തന്റെ നായെക്കൂടി കയറ്റേണമെന്നു ഇന്ദ്രനോടപേക്ഷിച്ചു. ഇതു അസാദ്ധ്യമാണെന്നു ഇന്ദ്രൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ യുധിഷ്ഠിരൻ തന്നെ ഇത്രത്തോളം വിശ്വസ്തതയോടെ പിന്തുടൎന്ന നായെ താൻ എന്തു ദുഃഖംതന്നെ നേരിട്ടാലും ഉപേക്ഷിക്കയില്ലെന്നു ശപഥം ചെയ്തുകൊണ്ടു മടങ്ങിപ്പോവാൻ ഭാവിച്ചു. ഒടുവിൽ ഇന്ദ്രൻ സമ്മതിച്ചിട്ടു യുധിഷ്ഠിരൻ നായോടുകൂടി തന്നെ സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ കയറി. എന്നാൽ അയ്യോ കഷ്ടം! തന്റെ പ്രാണവൈരികളായ ദുര്യോധനാദികളല്ലാതെ താൻ കാണുന്നതിനായി എത്രയോ ആശിച്ചുവന്ന തന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട സഹോദരന്മാരും ദ്രൌപദിയും അവിടെ ഇല്ലായിരുന്നു. യുധിഷ്ഠിരൻ അവരെ കൂടാതെ സ്വൎഗ്ഗത്തിൽപോലും പാൎക്കയില്ല അതുകൊണ്ടു അവിടെനിന്നു അവരെ അന്വേഷിച്ചു നരകത്തിലേക്കു പോയി. അവിടെ അവൻ ഭയങ്കര കാഴ്ചകൾ കാണുകയും അസഹ്യമായ വിലാപങ്ങളും നിലവിളികളും കേൾക്കയും ചെയ്തു. ഈ അരിഷ്ടാവസ്ഥയെ കാണാതിരിപ്പാനായി യുധിഷ്ഠിരൻ തിരിച്ചു പോരുവാൻ ഭാവിച്ചു. എന്നാൽ അപ്പോൾ തന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവരുടെ ശബ്ദം സഹായത്തിനായി വിളിക്കുന്നതും വേദന കുറയ്ക്കുന്നതിനായി യാചിക്കുന്നതും കേട്ടു. യുധിഷ്ഠിരൻ ശത്രുക്കളോടുകൂടി സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ വാഴുന്നതിനെക്കാൾ താൻ സ്നേഹിക്കുന്നവരോടുകൂടി നരകത്തിൽ കഷ്ടമനുഭവിക്കുന്നതു നല്ലതെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. ഈ

നിശ്ചയത്താൽ യുധിഷ്ഠിരൻ തന്റെ ഭയങ്കരപരീക്ഷയെ ജയിച്ച ഉടനെ താൻ കണ്ടതെല്ലാം മായയുടെ ലീലകൾ മാത്രമാണെന്നു അവനു ബോധംവന്നു അവനും അവന്റെ സഹോദരന്മാരും ദ്രൗപദിയും ഇന്ദ്രനോടു കൂടെ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ പരമാനന്ദത്തിൽ വാഴുവാൻ തുടങ്ങി.

കൃഷ്ണൻ, യുധിഷ്ഠിരൻ, ഭീമൻ, അർജ്ജുനൻ, ദ്രൗപദി, ധൃതരാഷ്ടർ, പാണ്ഡു, അഭിമന്യു, ബലരാമൻ, ദുര്യോധനൻ, ഭീഷ്മർ, കർണ്ണൻ, ദ്രോണർ, ശല്യർ. നോക്കുക.

മഹാഭാരതവും യവനഭാഷയിലുള്ള ഇലിയഡ് (Iliad) എന്ന മഹാകാവ്യവും തമ്മിൽ വളരെ സാമ്യമുണ്ട് — താഴെകാണുന്ന പ്രധാന പാത്രങ്ങൾ സമഗുണങ്ങളുള്ളവരാണ.

ധൃതരാഷ്ടർ—(Priam)

ദുര്യോധനൻ—(Paris)

ദ്രൗപദി—(Helen)

യുധിഷ്ഠിരൻ—(Menelans)

കൃഷ്ണൻ—(Achilles)

ഭീമൻ—(Ajax)

സഹദേവൻ—(Diomedes)

മഹാഭാരതം പല ഭാഷകളിലും ഭാഷാന്തരം ചെയ്തിട്ടുണ്ട് — ജാവാദ്വീപിൽ അവിടത്തെ ഭാഷയിൽ ബ്രതായുദ്ധാ (ഭാരതകഥാ) എന്ന പേരിൽ ഭാരതകഥയുണ്ട്. യുദ്ധവും മറ്റും ജാവാദ്വീപിൽതന്നെ പകലോങ്കം എന്ന സ്ഥലത്തു നടന്നതായിട്ടാണ വിവരണം.

മഹാഭാഷ്യം — പാണിനിസൂത്രങ്ങൾക്ക പതഞ്ജലി ഉണ്ടാക്കിയ വ്യാഖ്യാനം

മഹാമഘം — ദുഷിച്ചപേരു മാമാങ്കം. പന്ത്രണ്ടുവർഷത്തിലൊരിക്കൽ മാശി (കുംഭ)മാസത്തിൽ സ്നാനത്തിനു പ്രധാനം. കുംഭകോണത്തു പ്രസിദ്ധിപ്പെട്ടു. കേരളത്തിൽ തിരുനാവായ എന്ന സ്ഥലത്തും മാമാങ്കം ഉണ്ടായിരുന്നു. മഘം നോക്കുക.

മഹാമുനി — ൧. വ്യാസൻ. ൨. ബുദ്ധൻ. ൩. അഗസ്ത്യൻ.

മഹായജ്ഞം — ഒരു ഗൃഹസ്ഥൻ ദിനംപ്രതി ചെയ്യേണ്ടുന്ന അഞ്ചു ഭക്തിവിഷയക പ്രവൃത്തികൾ.

അദ്ധ്യാപനം ബ്രഹ്മയജ്ഞഃ പിതൃയജ്ഞസ്തു തർപ്പണം।
ഹോമോ ദൈവോ ബലിർഭൗതോ നൃയജ്ഞോതിഥിപൂജനം॥

മഹായുഗം — ൪൩൨൦൦൦൦ വർഷങ്ങളുള്ള ഒരു യുഗം.

മാണിക്കവാചകൻ — ഒരു ശിവഭക്തനും കവിയും. അരിമർദ്ദനപാണ്ഡിയന്റെ മന്ത്രിയായിരുന്നു. കുതിരകളെ വാങ്ങുവാൻ കൊടുത്ത പണംകൊണ്ടു തിരുപെരുന്തുറ എന്ന സ്ഥലത്തു ശിവക്ഷേത്രം പണിയിച്ചു അതിനു തടവിലാക്കപ്പെട്ടു എങ്കിലും ആ സമയം വൈഗയാററിൽ വെള്ളപ്പൊക്കം ഉണ്ടായതിനാൽ മോചിക്കപ്പെട്ടു. പിന്നെ ചിദംബരത്തു താമസിച്ചു ബുദ്ധമതപ്രസംഗികളെ തോല്പിച്ചു. ശിവസ്തോത്രങ്ങളായ തിരുവാചകം പ്രധാനകൃതി. ചിററമ്പലക്കോവ എന്ന പേരായി ശിവന്റെയും പാർവ്വതിയുടെയും കല്യാണപ്പാട്ടും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടു. മലയാളത്തുവന്നു അന്നത്തെ ഒരു രാജാവിന്റെ മന്ത്രിയായിരുന്ന ദേവശിഖാമണി എന്ന ക്രിസ്ത്യാനിയെ കൊല്ലിച്ചതിനെപ്പററി ദേവശിഖാമണിപാട്ടു എന്നൊരു ഗ്രന്ഥവും ഒരു നാടകവും ഉണ്ടു. മാണിക്കവാചകർ മുപ്പത്തുരണ്ടാംവയസ്സിൽ ചിദംബരത്തുവെച്ചു മരിച്ചു

മാണ്ഡവി — കുശധ്വജന്റെ പുത്രി. ഭരതന്റെ ഭാര്യ.

മാതരിശ്വാവു് — ഭൃഗുക്കൾക്കുവേണ്ടി ആകാശത്തിൽ നിന്നു അഗ്നി കൊണ്ടുവന്ന ആൾ.

മാതലി — ഇന്ദ്രന്റെ സാരഥി.

മാതാ — ൧. ലക്ഷ്മി. ൨. ദുർഗ്ഗാ. ൩. രേവതി.

മാതൃക്കൾ — സ്കന്ദന്റെ ഏഴു വളത്തമ്മമാർ.

ബ്രാഹ്മീ മാഹേശ്വരീചൈവ കൌമാരീ വൈഷ്ണവീതഥാ।
മാഹേന്ദ്രീചൈവ വാരാഹീ ചാമുണ്ഡാ സപ്തമാതരഃ॥

ചിലരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ എട്ടും ചിലരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ പതിനാറും പേരുണ്ടു.

മാതൃബന്ധുക്കൾ —

മാതുഃ പിതുഃ സ്വസുഃ പുത്രാഃ മാതുർമാതുഃ സ്വസുഃ സുതാഃ।
മാതുർമാതുല പുത്രാശ്ച വിജ്ഞേയാ മാതൃബന്ധവഃ॥

മാദ്രി — പാണ്ഡുവിന്റെ രണ്ടാമത്തെ ഭാര്യ. നകുലന്റെയും സഹദേവന്റെയും അമ്മ.

മാധവൻ — ൧. കൃഷ്ണൻ. (വിഷ്ണു) ൨. ഇന്ദ്രൻ. ൩. പരശുരാമൻ.

മാധവാചാര്യൻ — മായനാചാര്യന്റെ പുത്രനും സായനാചാര്യന്റെ സഹോദരനുമായ ഒരു വൈഷ്ണവപണ്ഡിതൻ. പതിന്നാലാംനൂററാണ്ടിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. സർവ്വദർശനസംഗ്രഹം, സംക്ഷേപശങ്കരവിജയം മുതലായ അനേകം കൃതികളുണ്ടു. സായനാചാര്യനോടുകൂടെ ഋഗ്വേദത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനം ഉണ്ടാക്കി. ശങ്കരാചാര്യരുടെ അദ്വൈതം പഠിപ്പിച്ചു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഗാമികളാണു് ശൃംഗേരിമഠത്തിലെ ജഗൽഗുരുക്കൾ. സർവ്വദർശനസംഗ്രഹത്തിൽ ചാർവ്വാകംമുതൽ യോഗംവരെ എല്ലാദർശനങ്ങളെയും യഥാക്രമം വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

മാധവി — ലക്ഷ്മി.

മാനവകല്പസൂത്രം — വൈദികാചാരങ്ങളെക്കുറിച്ചു മനുവിന്റെ ഒരു പുസ്തകം.

മാനവധൎമ്മശാസ്ത്രം — മനു ഉണ്ടാക്കിയ ധൎമ്മശാസ്ത്രപുസ്തകം. പന്ത്രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിലായി ആറു പ്രധാനവിഷയങ്ങൾ. വേദം, വേദാന്തം, ആചാരം, വ്യവഹാരം, പ്രായശ്ചിത്തം, കൎമ്മഫലം.

മാനവി, മാനായി — മനുവിന്റെ ഭാൎയ്യ.

മാനവേദൻ രാജാവു, കോഴിക്കോട്ടു — കൊല്ലം ൯-ാം ശതാബ്ദം. കൃഷ്ണനാട്ടം ഏൎപ്പെടുത്തി. അതിന്നായി ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം എട്ടുദിവസത്തെ കഥയായി ഉണ്ടാക്കി.

മാനസൻ — പു. പരമാത്മാവു്. വ. വിഷ്ണു.

മാനസപുത്രർ — പ്രജാപതികൾ.

മാനസസരോവരം — വായുപുരാണപ്രകാരം സമുദ്രം ആകാശത്തിൽനിന്നു മേരുപൎവ്വതത്തിന്മേൽ വീഴുകയും അവിടുന്നു നാലു ഭാഗങ്ങളായി ഒഴുകി അരുണോദം, സിതോദം, മഹാഭദ്രം, മാനസം എന്ന നാലു തടാകങ്ങളായി തീരുകയും ചെയ്യു. പുരാണപ്രകാരം ഗംഗാനദി ഈ സരോവരത്തിൽ ഉത്ഭവിക്കുന്നു. സൂക്ഷ്മത്തിൽ യാതൊരു നദിയും അതിൽ ഉത്ഭവിക്കുന്നില്ല. ഹംസങ്ങളുടെ ജന്മസ്ഥലം എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

മാനസാരം — തച്ചുശാസ്ത്രത്തെപ്പററി ദക്ഷിണേന്ത്യയിൽ പ്രാബല്യം ഉള്ള ഒരു സംസ്കൃതഗ്രന്ഥം. അമ്പത്തെട്ടു അദ്ധ്യായം. ക്ഷേത്രങ്ങൾ പണിയുന്നതിനെപ്പററിയാണു് അധികഭാഗവും.

മാന്ധാതാവു് — സൂൎയ്യകുലത്തിലെ ഒരു രാജാവായ യുവനാശ്വന്റെ സ്വന്തപുത്രൻ. യുവനാശ്വനു മക്കളില്ലാഞ്ഞിട്ടു ചില ഋഷിമാരെക്കൊണ്ടു പുത്രലബ്ധിക്കായി ബലി കഴിപ്പിച്ചു. ഒരു രാത്രി ഋഷിമാർ ഒരു പാത്രത്തിൽ വെള്ളം ശുദ്ധീകരിച്ചു ബലിപീഠത്തിന്മേൽ വെച്ചിട്ടുപോയി. യുവനാശ്വൻ രാത്രിയിൽ ഉണൎന്നപ്പോൾ ദാഹിച്ചിട്ടു ആ വെള്ളം എടുത്തു കുടിക്കയും അതിനാൽ അവനു ഗൎഭമുണ്ടാകയും ചെയ്തു. ശിശുവിനെ പ്രസവിക്കേണ്ടും കാലമായപ്പോൾ അതു യുവനാശ്വന്റെ വലത്തുഭാഗത്തുകൂടി പുറത്തു വന്നു. കുഞ്ഞിനു പാലു കൊടുക്കാൻ ആരുമില്ലാഞ്ഞിട്ടു "കം ഏഷ ധാസ്യതി" എന്നു ഋഷികൾ ചോദിക്കയും അപ്പോൾ ഇന്ദ്രൻ വന്നു "മാം ധാസ്യതി" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു കുഞ്ഞിനു കുടിപ്പാൻ തന്റെ വിരലു കൊടുക്കയും ചെയ്തു. ഇന്ദ്രൻ ഉപയോഗിച്ച വാക്കുകൾ ലോപിച്ചു് മാന്ധാതാവു് എന്ന പേരുണ്ടായി. മാന്ധാതാവിനു മൂന്നു പുത്രന്മാരും അമ്പതു പുത്രിമാരും ഉണ്ടായി. ഒരുദിവസം സൌഭരി എന്നു പേരായ ഒരു കിഴവൻസന്ന്യാസി വന്നു് ഒരു മകളെ തനിക്കു ഭാൎയ്യയായി കൊടുക്കണമെന്നു മാന്ധാതാവിനോടു ചോദിച്ചു. എന്നാൽ മാന്ധാതാവിനു തന്റെ പുത്രിയെ മെലിഞ്ഞു് ശോഷിച്ച കിഴവനു കൊടുക്കാൻ മനസ്സില്ലായിരുന്നെങ്കിലും നിഷേധിപ്പാൻ ധൈൎയ്യമില്ലാതെ തന്റെ പുത്രിമാരിൽ ആൎക്കെങ്കിലും മനസ്സുണ്ടെങ്കിൽ തനിക്കു വിരോധമില്ലെന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ സൌഭരി ഒരു അഴകുള്ള യൌവനരൂപം ധരിക്കയും കന്യകമാരിൽ സൌഭരിക്കുവേണ്ടി അന്യോന്യം

പിന്നക്കം ഉണ്ടാകയും അതുകൊണ്ടു സൌഭരി അവരെ എല്ലാവരെയും ഭാൎയ്യമാരായി പരിഗ്രഹിക്കയും ചെയ്തു.

മാപൻ (പതി)—വിഷ്ണു.

മായാ—൧. ലക്ഷ്മി. ൨. ബുദ്ധന്റെ അമ്മ.

മായാവതീ (മായാദേവീ)—ശംബരാസുരന്റെ ഭാൎയ്യ. കൃഷ്ണന്റെ പുത്രനായ പ്രദ്യുമ്നൻ കാമദേവന്റെ അവതാരമാണെന്നും മായാവതീ രതിയാണെന്നും കഥയുണ്ടു.

മാരൻ—കാമദേവൻ.

മാരിയമ്മൻ—പകൎച്ചവ്യാധികളുടെ പ്രത്യേകം മസൂരിദീനത്തിന്റെ അധിദേവത. ഗ്രാമക്കാരുടെ സൌകൎയ്യംപോലെ കോവിലുകളിൽ എട്ടുദിവസം ഉത്സവം. ആടു കോഴി മുതലായവയെ ബലിയും കഴിക്കും.

മാരിഷാ—പ്രംലോചാ എന്ന അപ്സരസ്ത്രീയിൽ കണ്ഡുമഹൎഷിയുടെ പുത്രി. ദക്ഷന്റെ അമ്മ. അവളുടെ വിസ്മയകര ജനനത്തെപ്പറ്റി പ്രംലോചാ നോക്കുക.

മാരീചൻ—൧. കശ്യപപ്രജാപതി. ൨. താടകയിൽ സുന്ദാസുരന്റെ പുത്രൻ. ചതിവായി ഒരു പൊന്മാനിന്റെ രൂപമെടുത്തു രാമനും സീതയും പാൎത്തിരുന്ന ആശ്രമത്തിൽ ചെന്നു. സീതയ്ക്കുവേണ്ടി അതിനെ പിടിപ്പാനായി രാമൻ അതിന്റെ പിന്നാലെ പോകയും അപ്പോൾ രാവണൻ വന്നു സീതയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകയും ചെയ്തു.

മാരുതി—൧. ഹനുമാൻ. ൨. ഭീമൻ.

മാൎകഴിതിരുമജ്ജനം—ആൎദ്രാദൎശനം നോക്കുക.

മാൎക്കണ്ഡൻ (മാൎക്കണ്ഡേയൻ)—മൃകണ്ഡുവിന്റെ പുത്രനായ ഒരു ഋഷി. മാൎക്കണ്ഡേയപുരാണത്തിന്റെ കൎത്താവു. വളരെക്കാലം ജീവിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു ദീൎഘായുസ്സെന്നും പേരുണ്ടു.

മാൎക്കണ്ഡേയപുരാണം—ഈ പുരാണത്തിൽ ആചാരക്രമങ്ങളും സദാചാരവാക്യങ്ങളും അധികമൊന്നുമില്ല. നീതിന്യായങ്ങളെക്കുറിച്ചറിവുള്ള പക്ഷികൾ മുതലായ പല കഥകളുണ്ടു.

മാലതീമാധവം—ഭവഭൂതിയുടെ ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട നാടകം. കഥ കല്പിതം. ഉജ്ജയിനിയിലെ മന്ത്രിയുടെ പുത്രി മാലതിയുടെയും വേറൊരു രാജ്യത്തിലെ മന്ത്രിയുടെ പുത്രൻ മാധവന്റെയും അനുരാഗം വിഷയം. രാജാവു മാലതിയെ തന്റെ നൎമ്മസചിവനു കൊടുക്കാൻ നിശ്ചയിക്കുന്നു. മാലതിക്കു മനസ്സില്ല. മാധവന്റെ സ്നേഹിതൻ മകരന്ദൻ മാലതിയുടെ വേഷത്തിൽ നൎമ്മസചിവനാൽ വിവാഹം ചെയ്യപ്പെടുന്നു. ഒരു ബുദ്ധസന്യാസിയുടെ ആനുകൂല്യത്താൽ ശുഭമായി അവസാനിക്കുന്നു. മലയാളത്തിൽ കൊട്ടാരത്തിൽ ശങ്കുണ്ണി അവർകൾ തൎജ്ജമ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു.

മാളവികാഗ്നിമിത്രം—കാളിദാസന്റെ ഒരു നാടകം. കാളിദാസന്റെ മറ്റു കൃതികളുടെ വിശേഷതയില്ലാത്തതിനാൽ കാളിദാസന്റേതല്ലെന്നു

ചിലരുടെ മതം. ഒരു രാജകുമാരിയായ മാളവികാ കള്ളന്മാരുടെ കയ്യിൽ അകപ്പെട്ടശേഷം രക്ഷപ്പെട്ട് അഗ്നിമിത്രന്റെ രാജ്ഞിയുടെ പരിചാരികയായിത്തീരുന്നു അഗ്നിമിത്രൻ അവളെക്കണ്ട സ്നേഹിക്കുന്നു. വളരെ പ്രയാസങ്ങൾക്കുശേഷം അവൾ രാജകുമാരിയാണെന്നു വെളിപ്പെടുകയും അഗ്നിമിത്രൻ അവളെ വിവാഹംചെയ്കയും ചെയ്യുന്നു.

മാലിനീ—൧. ദുർഗ്ഗാ. ൨. ആകാശഗംഗാ. ൩. വിഭീഷണന്റെ അമ്മ. ൪. അജ്ഞാതവാസത്തിൽ ദ്രൗപദിയുടെ പേര്.

മാല്യവാൻ—സുകേതുവിന്റെ പുത്രൻ രാവണന്റെ മാതുലനും ഒരു മന്ത്രിയും. തപസ്സുചെയ്ത് ബ്രഹ്മാവിന്റെ പ്രീതി സമ്പാദിക്കുകയും ബ്രഹ്മാവ് ലങ്കാനഗരം പണിയിച്ചു കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. വളരെക്കാലം അവിടെ സഹോദരന്മാരോടുകൂടെ പാർത്തശേഷം അതിനെ വിട്ടുപോയി പിന്നെ കുബേരൻ അവിടെ ചെന്നു പാർത്തു. കുബേരനെ ഓടിച്ചുംവെച്ച് രാവണൻ ലങ്കയെ കൈവശപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ മാല്യവാൻ പിന്നെയും അവിടെ വന്നു പാർത്ത് രാവണനു പലവിധ സഹായങ്ങൾ ചെയ്തു.

മാവാരതംപാട്ട്—ഒരു പ്രാചീനകൃതി. മഹാഭാരതകഥയാണു വിഷയം കർത്താവിനെ നിശ്ചയമില്ല. അയ്യംപിള്ളആശാൻ രാമചരിതപ്പാട്ടിന്റെ കാലത്തുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതാണെന്നു ചിലർക്ക് അഭിപ്രായമുണ്ട്. ദ്രാവിഡപദങ്ങളും പ്രാകൃതങ്ങളും ഈ കൃതിയിൽ സുലഭങ്ങളാണ്.

മാസങ്ങൾ—

മലയാളമാസങ്ങൾ—(൧) മേടം (൨) ഇടവം (൩) മിഥുനം (൪) കർക്കടകം (൫) ചിങ്ങം (൬) കന്നി (൭) തുലാം (൮) വൃശ്ചികം (൯) ധനു (൰) മകരം (൰൧) കുംഭം (൰൨) മീനം.

തമിഴമാസങ്ങൾ—(൧) ചിത്തിര (൨) വൈകാശി (൩) ആനി (൪) ആടി (൫) ആവണി (൬) പുരട്ടാശി (൭) അല്പശി (൮) കാർത്തിക (൯) മാർകഴി (൰) തൈ (൰൧) മാശി (൰൨) പൈങ്കുനി.

സൌരമാനമാസങ്ങൾ—(൧) മേഷം (൨) വൃഷഭം (൩) മിഥുനം (൪) കർക്കടകം (൫) സിംഹം (൬) കന്യാ (൭) തുലാം (൮) വൃശ്ചികം (൯) ധനു (൰) മകരം (൰൧) കുംഭം (൰൨) മീനം.

നക്ഷത്രങ്ങൾ—(൧) അശ്വതി, ഭരണി (൨) കാർത്തിക, രോഹിണി, മകയിരം (൩) തിരുവാതിര, പുണർതം (൪) പൂയം, ആയില്യം (൫) മകം, പൂരം (൬) ഉത്രം, അത്തം (൭) ചിത്ര, ചോതി, വിശാഖം (൮) അനിഴം, തൃക്കേട്ട (൯) മൂലം, പൂരാടം (൰) ഉത്രാടം. തിരുവോണം (൰൧) അവിട്ടം, ചതയം, പൂരുരുട്ടാതി (൰൨) ഉത്രട്ടാതി, രേവതി.

മേഷാദികൾക്ക് ഒത്ത ഇംഗ്ലീഷ്മാസങ്ങൾ (൧) ഏപ്രിൽ ൧൫-മേയി ൧൫ (൨) മെയി ജൂൺ (൩) ജൂൺ ജൂലായി (൪) ജൂലായി-ആഗസ്റ്റ് (൫) ആഗസ്റ്റ സപ്തെമ്പർ (൬) സപ്തെമ്പർ ഒക്ടോബർ (൭) ഒക്ടോബർ നവംബർ (൮) നവംബർ ഡിസെമ്പർ (൯) ഡിസെംബർ ജനവരി (൰) ജനവരി ഫെബ്രുവരി (൰൧) ഫെബ്രുവരി മാർച്ച് (൰൨) മാർച്ച് ഏപ്രിൽ.

മാഹാത്മ്യം—സ്ഥലപുരാണം നോക്കുക.

മാഹിഷ്മതി — ഹൈഹയരാജാക്കന്മാരുടെ പ്രധാന നഗരം.

മാഹേശ്വരി — സപ്തമാതൃക്കൾ നോക്കുക.

മിഞ്ജികർ, മിഞ്ജികം — രുദ്രന്റെ ബീജം ഒരു പർവ്വതത്തിന്മേൽ വീണുണ്ടായവർ. മക്കളുടെ ഗുണമാലോചിച്ചു ചിലർ ഇവരെ പൂജിക്കാറുണ്ടു്.

മിതാക്ഷരാ — യാജ്ഞവല്ക്യസ്മൃതിയുടെ ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട വ്യാഖ്യാനം. വിജ്ഞാനേശ്വരൻ ഉണ്ടാക്കിയതു്. മദ്ധ്യഇന്ത്യയിൽ പ്രചാരമുള്ളതു്.

മിത്രൻ — ഒരു ആദിത്യൻ. എല്ലായ്പോഴും വരുണനെക്കൂടി കൂട്ടിയാണു് പറയാറു്.

മിഥില — വിദേഹരാജ്യത്തിന്റെ പ്രധാന സ്ഥലം. ജനകന്റെ രാജ്യം.

മീനാക്ഷി — മധുരയിൽ പാർവ്വതിയുടെ പേരു്.

മീമാംസാ — ഒരു ദർശനം. അതു രണ്ടായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ജൈമിനി സ്ഥാപിച്ച പൂർവ്വമീമാംസ അല്ലെങ്കിൽ കർമ്മമീമാംസയും ബാദരായണൻ സ്ഥാപിച്ച ഉത്തരമീമാംസാ അല്ലെങ്കിൽ ബ്രഹ്മമീമാംസയും; പൂർവ്വമീമാംസ വേദത്തിലെ ആചാരങ്ങളേയും അവയുടെ അർത്ഥത്തെയും സംബന്ധിച്ചും ഉത്തരമീമാംസ പരമാത്മാവിന്റെ സ്വഭാവത്തെ സംബന്ധിച്ചും ആകകൊണ്ടു അന്യോന്യം സംബന്ധം ഇല്ലാത്ത ഈ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളും വെവ്വേറായി വിചാരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. ഇങ്ങനെ പൂർവ്വമീമാംസയ്ക്കു മീമാംസയെന്നും ഉത്തരമീമാംസയ്ക്കു വേദാന്തം എന്നും പേരുകളുണ്ടായി.

മൃ — ശിവൻ.

മുകുന്ദൻ — കൃഷ്ണൻ.

മുകുന്ദം — കുബേരന്റെ നവനിധികളിൽ ഒന്നു്.

മുക്തി — പരമാത്മാവിൽ ലയം, പിന്നെ ജനനം ഇല്ല.

മുഗ്ദ്ധബോധം — ബോപദേവരുണ്ടാക്കിയ ഒരു വ്യാകരണം.

മുചുകുന്ദൻ — മാന്ധാതാവിന്റെ പുത്രനായ ഒരു രാജാവു; അസുരന്മാരോടുള്ള യുദ്ധത്തിൽ ദേവകൾക്കു സഹായിക്കയാൽ വളരെക്കാലം വിഘ്നം കൂടാതെ കിടന്നുറങ്ങുന്നതിനുള്ള വരം പ്രാപിച്ചു. ആരെങ്കിലും ഉറക്കത്തിനു ഭംഗം വരുത്തിയാൽ അവന്റെ ശരീരത്തിൽനിന്നു അഗ്നി പുറപ്പെട്ടു അവനെ ഭസ്മീകരിച്ചുകളയും. കൃഷ്ണന്റെ ഉപായത്താൽ കാലയവനൻ മുചുകുന്ദൻ ഉറങ്ങിയിരുന്ന ഗുഹയിൽ ചെന്നു അവനെ ഉണർത്തി അപ്പോൾ മുചുകുന്ദൻ അവനെ നോക്കുകയും അവൻ ഭസ്മമായിപ്പോകയും ചെയ്തു അതിന്റെശേഷം മുചുകുന്ദൻ കൃഷ്ണനെ വന്ദിക്കയും ഇഷ്ടമുള്ളേടത്തുപോയി സ്വർഗ്ഗീയസന്തോഷങ്ങൾ അനുഭവിച്ചുകൊള്ളുവാൻ കൃഷ്ണൻ അവനു കൊടുത്ത ഒരു വരപ്രകാരം അവൻ ഗന്ധമാദനത്തിൽ പോയി തപസ്സുചെയ്കയും ചെയ്തു.

മുച്ചന്തിമൂപ്പൻ — തമിഴരുടെ ഒരു പിശാചു്.

മുഞ്ജകേശൻ—൧. ശിവൻ. ൨. വിഷ്ണു.

മുണ്ഡമാല—ശിവന്റെ കപാലമാല.

മുണ്ഡകം—അഥൎവ്വവേദത്തിന്റെ ഒരു ഉപനിഷത്ത്.

മുണ്ഡൻ—൧. കേതുവിന്റെ ഒരു പേര. ൨. ദുൎഗ്ഗാദേവി കൊന്ന ഒരു അസുരൻ.

മുദ്ഗലൻ—ഒരു പ്രാവിനെപ്പോലെ അങ്ങുനിന്നും ഇങ്ങുനിന്നും ഓരോരോ ധാന്യം പെറുക്കിക്കൊണ്ടുവന്ന് അതുകൊണ്ടു അനേകം ബ്രാഹ്മണൎക്കു ഭക്ഷണം കൊടുത്തുവന്ന ഒരു സന്ന്യാസി. അവൻ ഒരുക്കിവെച്ച ഭക്ഷണം എത്ര തന്നെ എടുത്തു ചെലവു ചെയ്താലും കുറയാതിരുന്നു. അവന്റെ ശാന്തശീലം പരീക്ഷിക്കുന്നതിനായി ദുൎവ്വാസസ്സ് ഒരിക്കൽ അവിടെ ചെന്ന് അത്യുഗ്രാവസ്ഥ്യം അവന്റെ കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന ഭക്ഷണസാധനങ്ങളെല്ലാം ഭക്ഷിച്ചു തീൎത്തുകളഞ്ഞു. മുദ്ഗലനു കോപം വരാഞ്ഞതുകണ്ടു വിസ്മയിച്ചു ദുൎവ്വാസസ്സ് അവൻ ശരീരത്തോടെ സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ പോകുമെന്നു വരംകൊടുത്തു. എന്നാൽ അവനെ കൊണ്ടുപോകുന്നതിനു ഇന്ദ്രന്റെ ദൂതൻ വന്നപ്പോൾ അവനോടു സ്വൎഗ്ഗത്തിലെ വിശേഷങ്ങളെല്ലാം ചോദിച്ചാറെ അവിടത്തെ സന്തോഷങ്ങൾക്കും അവസാനമുണ്ടെന്നറിഞ്ഞിട്ടു ദൂതനോടുകൂടെ പോകാതെ ലോകാഗ്രഹങ്ങളെയെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചുംവെച്ചുപോയി തപസ്സുചെയ്തു നിൎവ്വാണം പ്രാപിച്ചു.

മുദ്രാരാക്ഷസം—പന്ത്രണ്ടാംശതാബ്ദത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന വിശാഖദത്തൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു നാടകം. ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ഇതിലെ പ്രധാനപാത്രം. ഇതിൽ പ്രധാനപാത്രങ്ങളായി സ്ത്രീകൾ ഇല്ല. ശൃംഗാരരസവും ഇല്ല. രാക്ഷസൻ നന്ദനെവിട്ടു ചന്ദ്രഗുപ്തന്റെ ഭാഗത്തു ചേരുവാൻ ചാണക്യൻചെയ്ത ഉപായങ്ങളാണു വിഷയം. ഇതു എം. സി. നാരായണപിള്ള മലയാളത്തിൽ ഭാഷാന്തരം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു. കഥ കിളിപ്പാട്ടായി ചാണക്യസൂത്രം എന്നപേരിലും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ട്.

മുനി—൧. അഗസ്ത്യൻ. ൨. വ്യാസൻ. ൩. ബുദ്ധൻ ൪. പാണിനി.

മുനിത്രയം—പാണിനി, കാത്യായനൻ, പതഞ്ജലി.

മുമ്മുരൻ—൧. കാമദേവൻ. ൨. സൂൎയ്യന്റെ ഒരു കുതിര.

മുരൻ, മുരു—൭൦൦൦ പുത്രന്മാരുണ്ടായിരുന്ന ഒരു രാക്ഷസൻ. പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനഗരത്തിൽ വാണ നരകാസുരന്റെ സ്നേഹിതൻ. ആ നഗരത്തെ കൃഷ്ണൻ അവരോധംചെയ്തപ്പോൾ മുരൻ നഗരത്തിനു ചുറ്റും അതിമൂൎച്ചയുള്ള കണികൾവെച്ചു. എന്നാൽ കൃഷ്ണൻ തന്റെ ചക്രംകൊണ്ടു അവയെ എല്ലാം മുറിച്ചുകളഞ്ഞിട്ടു നഗരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു മുരനെ കൊല്ലുകയും അവന്റെ ൭൦൦൦ പുത്രന്മാരെയും ചക്രത്തിന്റെ ജ്വാലകൊണ്ടു ഭസ്മീകരിച്ചുകളകയുംചെയ്തു.

മുരാരി—൧. കൃഷ്ണൻ ൨, അനൎഘരാഘവത്തിന്റെ കൎത്താവ്. ഒമ്പതാം ശതാബ്ദത്തിനു മുമ്പായി ജീവിച്ചിരുന്നു.

മുറജപം—തിരുവനന്തപുരത്തു ആറുവൎഷത്തിലൊരിക്കൽധനു മകരം മാസങ്ങളിൽ നടത്തുന്ന ഒരു ഉത്സവം. നമ്പൂതിരിമാർ വെള്ളത്തിൽനിന്നു മന്ത്രം ജപിക്കും. രാജ്യരക്ഷവും ക്രമമായ മഴയും ഉദ്ദേശം ഭദ്രദീപം നോക്കുക.

മുഷ്ടികൻ—കംസന്റെ ആശ്രിതനായ ഒരു മല്ലൻ. ബലരാമനാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു.

മുസലം—ബലരാമന്റെ ഗദ. അതിന്റെ പേരു സൌനന്ദം എന്നായിരുന്നു.

മുസലായുധൻ—ബലരാമൻ

മൂകൻ—ഉപസുന്ദന്റെ പുത്രനായ ഒരു ദാനവൻ. അൎജ്ജുനനെ കൊല്ലുന്നതിനായി ഒരു കാട്ടുപന്നിയുടെ രൂപമെടുത്തു. എന്നാൽ കിരാതവേഷം ധരിച്ചുചെന്ന ശിവൻ അവനെ കൊന്നു.

മൂതുരൈ—അവ്വയുടെ സന്മാൎഗ്ഗസൂത്രങ്ങളടങ്ങിയ അഞ്ചു തമിഴ്കാവ്യങ്ങളിൽ ഒന്നു.

മൂദേവി—ലക്ഷ്മിയുടെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരി. ഉദരംഭരികൾ, കള്ളന്മാർ, വേശ്യകൾ മുതലായവരുടെ കൂടെയും ആട്ടിൻകൂട്ടത്തിലും മരിച്ചവരുടെ മുഖത്തും വാസം.

മൂലമന്ത്രം—പഞ്ചാക്ഷരം.

മൂഷികരഥൻ (അങ്കൻ, അഞ്ചനൻ)—ഗണേശൻ.

മൃഗാങ്കലേഖാ—വിശ്വനാഥൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു നാടകം.

മൃച്ഛകടി—ശൂദ്രകരാജാവുണ്ടാക്കിയ ഒരു നാടകം. സംസ്കൃതനാടകങ്ങളിൽവെച്ചു ഏററവും പുരാതനമായിട്ടുള്ളതു്. ഒന്നാം ശതാബ്ദത്തിൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതാണെന്നു ചിലരുടെ അഭിപ്രായം. ചാരുദത്തൻ, ദരിദ്രനായൊരു ബ്രാഹ്മണവ്യാപാരി നായകൻ. ധനികയായ വസന്തസേന നായിക. ഹാസ്യരസം അധികമുണ്ടു. മലയാളത്തിൽ ചാരുദത്തൻ എന്ന പേരോടുകൂടി തൎജ്ജമചെയ്തിട്ടുണ്ടു്.

മേഘദൂതം—മന്ദാക്രാന്താവൃത്തത്തിൽ കാളിദാസന്റെ കൃതിപ്പെട്ട ഒരു കാവ്യം. ഒരു യക്ഷൻ ഭ്രഷ്ടനായി രാമഗിരിയിൽ പാൎക്കേണ്ടിവന്നു. അവിടെ വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടപ്പോൾ ഒരു മേഘത്തെക്കണ്ടു ഭാൎയ്യക്കു മേഘം മുഖാന്തരം ദൂതയക്കുന്നു. ഒന്നാംഭാഗത്തിൽ മേഘംപോകേണ്ടവഴിയും രണ്ടാംഭാഗത്തിൽ ഭാൎയ്യയുടെ വാസസ്ഥലത്തെയും അവളെയും വൎണ്ണിക്കുന്നു. താൻ ജീവനോടിരിക്കുന്നു എന്നും ദുഃഖം അവസാനിച്ചു ഒന്നിച്ചു കൂടിവരുമെന്നുമാണ ദൂതു. ഇതു മലയാളത്തിൽ ഭാഷാന്തരംചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. കാവ്യത്തിന്റെ വിശേഷതനിമിത്തം ഇതിനെ അനുകരിച്ചു നേമിദൂതം, ശുകസന്ദേശം, ഭ്രമരസന്ദേശം, വിപ്രസന്ദേശം, മനോദൂതീകാവ്യം, മയൂരസന്ദേശം മുതലായി അനേകം കാവ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്.

മേഘനാദൻ—ക. വരുണൻ. വ. രാവണന്റെ പുത്രനായ ഇന്ദ്രജിത്തു

മേദിനീ—ക. ഭൂമി. വ. അമരകോശംപോലെ ഒരു നിഘണ്ടു.

മേധാതിഥി—ഒരു ഋഷി. തപസ്സുകണ്ടു സന്തോഷിച്ചു ഇന്ദ്രൻ അവനെ ഒരു ആടിന്റെ രൂപത്തിൽ സ്വൎഗ്ഗത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി.

മേനാ, മേനകാ—൧. വിശ്വാമിത്രന്റെ തപസ്സിന്നു വിഘ്നംവരുത്തുവാൻ നിയമിക്കപ്പെട്ട ഒരു അപ്സരസ്ത്രീ. വിശ്വാമിത്രനാൽ ശകുന്തളയുടെ മാതാവു. ൨. ഹിമാലയത്തിന്റെ ഭാൎയ്യ. ഒരിക്കൽ ഇന്ദ്രൻതന്നെ ഹിമവാന്റെ രൂപം എടുത്തു അവളെ കാമിച്ചപ്പോൾ.

മേനകാത്മജാ—പാൎവ്വതി.

മേരു—ലോകത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള പൎവ്വതം. ഇന്ദ്രസ്വൎഗ്ഗം ഇതിന്മേൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു ഒരു കൊടുമുടി കൈലാസം. ൧൬൦൦,൦൦൦,൦൦൦,൦൦൦ കാതം ഉയരവും അത്രയും വിസ്താരവും ഉണ്ടു. സൂൎയ്യൻ അതിനെ ചുറ്റുന്നു, ഒരു കണക്കിൻപ്രകാരം ൮൪൦൦൦ യോജന ഉയരം. അതിൽ ൧൬൦൦൦ ഭൂനിരപ്പിന്നടിയിൽ ആകുന്നു. മേരുപൎവ്വതം പൊന്നും രത്നങ്ങളും കൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സുമേരു, ഹേമാദ്രി, രത്നസാനു, കൎണ്ണികാചലം, അമരാദ്രി. ദേവപൎവ്വതം, സുരാലയം, കനകാചലം എന്നും പേരുകളുണ്ടു.

മൈത്രാവരുണന്‍ (ണി)—൧. വാത്മീകി. ൨. അഗസ്ത്യൻ. ൩. വസിഷ്ഠൻ.

മൈത്രേയൻ—കുശാരവന്റെ മകനും പരാശരന്റെ ശിഷ്യനും ആയ ഒരു ഋഷി.

മൈത്രേയി—യാജ്ഞവല്ക്യന്റെ ഭാൎയ്യ.

മൈനാകം—കൈലാസത്തിന്നു വടക്കുള്ള ഒരു പൎവ്വതം. ഹിമവാന്റെയും മേനകയുടെയും പുത്രൻ. ഇന്ദ്രൻ പൎവ്വതങ്ങളുടെ ചിറകുകളെ മുറിച്ചപ്പോൾ മൈനാകം മാത്രം രക്ഷപ്പെട്ടു.

മൈന്ദൻ—കൃഷ്ണൻ കൊന്ന ഒരു അസുരൻ.

മൈരാവണചരിത്രം—ജൈമിനി ഭാരതത്തിൽ ഹനുമാന്റെ ഒരു കഥ. ദക്ഷിണേന്ത്യയിൽ പ്രചാരമുണ്ടു. മൈരാവണൻ രാവണന്റെ ഒരു സഖാവായിരുന്നു. രാവണന്റെ ദുഃഖം കണ്ടു മൈരാവണൻ വിഭീഷണന്റെ വേഷത്തിൽ വന്നു കാവൽനിന്ന ഹനുമാനെ ചതിച്ചിട്ടു, ഉറങ്ങിക്കിടന്ന രാമലക്ഷ്മണന്മാരെ എടുത്തു ഒരു പെട്ടിയിലാക്കി പാതാളത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപൊയ്ക്കളഞ്ഞു. ഹനുമാൻ ചെന്നു മൈരാവണനോടു യുദ്ധംചെയ്തു. അവനെ കൊന്നിട്ടും കൊന്നിട്ടും ചാകാതെ പിന്നെയും ജീവൻ വരും. അവന്റെ ജീവൻ തേനീച്ചകളുടെ രൂപത്തിൽ ഒരു ഗുഹയിൽ കൂട്ടപ്പെട്ടിരിക്കയായിരുന്നു. ഹനുമാൻ ഈ വിവരമറിഞ്ഞു തേനീച്ചകളെ നശിപ്പിച്ചപ്പോൾ മൈരാവണനും മരിച്ചു. അനന്തരം ഹനുമാൻ രാമലക്ഷ്മണന്മാരെ പെട്ടിയോടെ എടുത്തുകൊണ്ടുപോന്നു. ഈ സംഭവങ്ങൾ അഗസ്ത്യമുനി പറഞ്ഞാണ് ശ്രീരാമൻ അറിഞ്ഞതു്.

മോദകപ്രിയൻ—വിഘ്നേശ്വരൻ.

മോഹമുദ്ഗരം—വേദാന്തം വ്യാഖ്യാനിക്കുന്ന ഒരു ചെറിയ കാവ്യം.

മോഹിനി—൧. ഒരു അപ്സരസ്ത്രീ. ൨. പാലാഴിമഥനത്തിൽ കിട്ടിയ

അമൃതത്തെ അസുരർ കൈവശപ്പെടുത്താതിരിപ്പാൻ വിഷ്ണു ഒരു മോഹിനിയുടെ വേഷത്തിൽ ചെന്നു അവരെ മോഹിപ്പിച്ചു. ശിവൻ അവളെ കണ്ടു മോഹിച്ചു പോയി. ശിവനു അവളിൽ ഒരു പുത്രൻ ജനിച്ചു. പുത്രനു ഉത്തരേന്ത്യയിൽ ഹരിഹരനെന്നും ദക്ഷിണേന്ത്യയിൽ അയ്യനാർ എന്നും പേരു.

മൌനേയർ — കശ്യപന്റെ മക്കളായ ഒരുകൂട്ടം ഗന്ധർവ്വന്മാർ. അവർ നാഗങ്ങളെ തോല്പിച്ചു് അവരുടെ ലോകം പിടിച്ചടക്കിയതുകൊണ്ടു് നാഗങ്ങൾ വിഷ്ണുവിനോടു സഹായം ചോദിക്കയും വിഷ്ണു പുരുകുത്സനെ അയച്ചു് അവരെ നശിപ്പിക്കയും ചെയ്തു

മൌര്യർ — പാടലീപുത്രത്തിൽ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ സ്ഥാപിച്ച രാജവംശം. ഈ വംശത്തിൽ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ, ബിന്ദുസാരൻ, അശോകവർദ്ധനൻ, സുയശസ്സു്, ദശരഥൻ, സംഗതൻ, ശാലിശൂകൻ, സോമശർമ്മാവു്, ശശധർമ്മാവു്, ബൃഹദ്രഥൻ ഇങ്ങനെ പത്തു രാജാക്കന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. ചില പുസ്തകങ്ങളിൽ ഈ പേരുകൾ വ്യത്യാസപ്പെട്ടും കാണും.

യ

യൻ — യമൻ.

യക്ഷർ — കുബേരന്റെ പരിചാരകന്മാരും നിധികൾ സൂക്ഷിക്കുന്നവരും ആയ ഒരുകൂട്ടം ആത്മാക്കൾ. ആരെയും ഉപദ്രവിക്കാത്തതുകൊണ്ടു പുണ്യജനങ്ങൾ എന്നും പേരുണ്ടു്.

യക്ഷി, യക്ഷിണീ — ൧. കുബേരന്റെ ഭാര്യ. ൨. ദേവിയുടെ ഒരു ദാസി.

യക്ഷരാജാവു് — കുബേരൻ.

യജുർവേദം — വേദങ്ങളിൽവെച്ചു രണ്ടാമത്തേതു്. പ്രത്യേകം യാഗങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ളതു്. തൈത്തിരീയം അല്ലെങ്കിൽ കൃഷ്ണയജുർവേദം വാജസനേയി അല്ലെങ്കിൽ ശുക്ലയജുർവേദം ഇങ്ങനെ രണ്ടായി വിഭാഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

യജ്ഞൻ — ൧. രുചിയുടെ പുത്രൻ. ദക്ഷിണയുടെ ഭർത്താവു്. ഒരു മാനിന്റെ തലയുണ്ടായിരുന്നു. ദക്ഷയാഗത്തിങ്കൽവെച്ചു് വീരഭദ്രനാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു. ൨. അഗ്നി. ൩. വിഷ്ണു.

യജ്ഞം — ഗൃഹസ്ഥന്മാർ ദിനമ്പ്രതി അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട ആചാരങ്ങൾ. മനുസ്മൃതിപ്രകാരം ബ്രാഹ്മണർക്കു അഞ്ചു യജ്ഞങ്ങൾ ഉണ്ടു്. ൧. ബ്രഹ്മയജ്ഞം (വേദോപദേശവും വേദോച്ചാരണവും) ൨. ദേവയജ്ഞം (ഹോമം മുതലായവ) ൩. പിതൃയജ്ഞം (പിതൃക്കൾക്കു് തർപ്പണം മുതലായവ) ൪. മനുഷ്യയജ്ഞം (അതിഥിസൽക്കാരം മുതലായവ) ൫. ഭൂതയജ്ഞം (മന്ത്രോച്ചാരണത്തോടുകൂടെ അന്നം വാതുക്കൽ എറിയുക.) ശ്ലോകത്തിനു മഹായജ്ഞം നോക്കുക. വേദകാലങ്ങളിൽ പിതൃമേധം, സൌത്രാമണി, അഗ്നിഷ്ടോമം, വാജപേയം, രാജസൂയം, അശ്വമേധം, പുരുഷമേധം ഇവ കല്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. യാഗം നോക്കുക.

യജ്ഞസേനൻ—ദ്രുപദരാജാവു്.

യജ്ഞിയം—ദ്വാപരയുഗം.

യതി—സന്ന്യാസി. ഇവർ മരിച്ചാൽ ശവം ദഹിപ്പിക്കയില്ല. തലയോടു് തേങ്ങാകൊണ്ടു തല്ലിപ്പൊട്ടിച്ചശേഷം ശരീരം ഉപ്പും കൎപ്പൂരവും കൊണ്ടു മൂടി ഇരുത്തി കുഴിച്ചിടുന്നു.

യദു—യയാതിയുടെ പുത്രൻ. തന്റെ യൌവനം കൊടുത്തു പിതാവിന്റെ വാൎദ്ധക്യം ഏറ്റുകൊള്ളാഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ശപിക്കപ്പെട്ടു.

യദുകുലോത്ഭവൻ (നന്ദനൻ, ശ്രേഷ്ഠൻ)—കൃഷ്ണൻ.

യമൻ—വിവസ്വാന്റെ പുത്രൻ. മരിച്ചാൽ യമന്റെ ആലയത്തിലേക്കു (യമധാനിയിലേക്കു) പോകുന്നു. ഋഗ്വേദത്തിൽ യമനു ദുഷ്ടന്മാരെ ശിക്ഷിക്കാനുള്ള അധികാരം ഉള്ളതായി പറഞ്ഞിട്ടില്ല. യമനു നാലു കണ്ണുകൾ ഉള്ള ഒരുനാളും തൃപ്തിവരാത്ത രണ്ടു നായ്ക്കൾ ഉണ്ടു്. (സരമാ നോക്കുക). യമൻ ഒരിക്കൽ തന്റെ പിതാവിന്റെ ദാസിയായ ഛായയെ ചവിട്ടാൻ കാലുയൎത്തിയതുകൊണ്ടു ഛായ അവനെ ശപിക്കയും അതുനിമിത്തം അവന്റെ കാലു വ്രണപ്പെട്ടു പുഴുത്തുപോകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു പുഴുക്കളെ കൊത്തിപ്പെറുക്കി വ്രണം പൊറുപ്പിക്കാനായി ഒരു പൂവൻകോഴിയെ സൂൎയ്യൻ യമനു കൊടുത്തു. യമൻ തന്റെ ഭാൎയ്യമാരായ ഹേമമാലാ, സുശീലാ, വിജയാ ഇവരോടുകൂടി യമപുരിയിൽ കാളീചി എന്ന കൊട്ടാരത്തിൽ വിചാരഭൂ എന്ന സിംഹാസനത്തിന്മേൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു മനുഷ്യരുടെ പ്രവൃത്തികളെ എഴുതിവെച്ചിട്ടുള്ള അഗ്രസന്ധാനീ എന്ന പുസ്തകത്തോടുകൂടി ഹാജരുള്ള തന്റെ ലേഖകനായ ചിത്രഗുപ്തന്റെ സഹായത്തോടുകൂടിയും മഹാചണ്ഡനാലും കാലപുരുഷനാലും ശുശ്രൂഷിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടും യമദൂതന്മാർ കൊണ്ടുവന്നു വാതൽ കാവല്ക്കാരനായ വൈധ്യതന്റെ അനുമതിയോടുകൂടി തന്റെ സന്നിധിയിൽ നിറുത്തുന്ന ആത്മാക്കളെ നീതിയോടെ വിസ്തരിച്ചു തനിക്കു ധൎമ്മരാജാവെന്നുള്ള പേരു സിദ്ധിപ്പാൻ തക്കവണ്ണം ശരിയായ തീൎപ്പുകൊടുക്കുന്നു.

ധൎമ്മരാജഃ പിതൃപതിഃ സമവൎത്തീ പരേതരാട് ।
കൃതാന്തോ യമുനാഭ്രാതാ ശമനോ യമരാഡ്യമഃ ॥
കാലോ ദണ്ഡധരഃ ശ്രാദ്ധദേവോ വൈവസ്വതോഽന്തകഃ ।

യമങ്ങൾ—എല്ലാവരും ആചരിക്കേണ്ടുന്ന കൎമ്മധൎമ്മങ്ങൾ. അവ ഏതെല്ലാമാണെന്നും എത്രയുണ്ടെന്നും അഭിപ്രായഭേദമുണ്ടു്.

1. ബ്രഹ്മചൎയ്യം ദയാ ക്ഷാന്തിർദാനം സത്യമകല്കതാ ।
അഹിംസാസ്തേയമാധുൎയ്യേ ദമശ്ചേതി യമാഃ സ്മൃതാഃ ॥

2. ആനൃശംസ്യം ദയാ സത്യം അഹിംസാ ക്ഷാന്തിരാൎജ്ജവം ।
പ്രീതിഃ പ്രസാദോ മാധുൎയ്യം മാൎദ്ദവം ച യമാ ദശ ॥

3. അഹിംസാ സത്യവചനം ബ്രഹ്മചൎയ്യമകല്കതാ ।
അസ്തേയമിതി പഞ്ചൈതേ യമാഖ്യാനി വ്രതാനി ച ॥

യമി—യമന്റെ സഹോദരി. ഇരട്ടപെറ്റതു്.

യമുനാ — ഒരു നദി. സംജ്ഞയിൽ സൂൎയ്യന്റെ പുത്രി. യമന്റെ സഹോദരി. ഒരിക്കൽ ബലരാമൻ മദ്യംകുടിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ഈ നദിയോടു തനിക്കു കുളിക്കുന്നതിനായി അടുത്തുവരുവാൻ കല്പിച്ചു അവൾ ആ കല്പന അനുസരിക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ടു ബലരാമൻ ദേഷ്യപ്പെട്ടു തന്റെ ഹലായുധം എടുത്തു അവളെ തന്റെ അടുക്കൽ പിടിച്ചു വലിച്ചുവരുത്തി. താൻ പോകുന്നിടത്തൊക്കെയും തന്റെ പിന്നാലെ ചെല്ലുവാൻ ഇടവരുത്തി അതുകൊണ്ടു അവൾ ഒരു മനുഷ്യരൂപം എടുത്തു വളരെനാൾ മാപ്പുചോദിച്ച ശേഷം മാത്രം ബലരാമൻ അവളെ വിട്ടയച്ചു. യമുനെക്കു കാളിന്ദി, സൂൎയ്യതനയാ, സൂൎയ്യജാ, ശമനസ്വസാ, ത്രിയാമാ എന്നും പേരുകളുണ്ടു്.

യയാതി — ചന്ദ്രവംശത്തിലെ ഒരു രാജാവു്. നഹുഷന്റെ പുത്രൻ. ദേവയാനി എന്നും ശൎമ്മിഷ്ഠ എന്നും രണ്ടു ഭാൎയ്യമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു. യാദവകുലസ്ഥാപകനായ യദു ദേവയാനിയുടെയും പൌരവകുലസ്ഥാപകനായ പൂരു ശൎമ്മിഷ്ഠയുടെയും പുത്രന്മാരാണു്. യയാതിക്കു ദ്രുഹ്യു, തുൎവ്വസു, അനു എന്നു വേറെമൂന്നു പുത്രന്മാരും ഉണ്ടായിരുന്നു ദേവയാനിയോടു കാണിച്ച അവിശ്വസ്തതനിമിത്തം അവളുടെ പിതാവായ ശുക്രൻ ശപിക്കയാൽ വയസ്സാകും മുമ്പെ വാൎദ്ധക്യം പ്രാപിച്ചു. പിന്നീടു ഈ വാൎദ്ധക്യം മക്കളിൽ ആൎക്കെങ്കിലുംകൊടുത്തിട്ടു അവന്റെ യൌവ്വനം പകരം വാങ്ങിക്കൊള്ളുവാൻ ശുക്രൻ യയാതിക്കു അനുവാദം കൊടുത്തു. എന്നാൽ വാൎദ്ധക്യം വാങ്ങി യൌവ്വനം കൊടുപ്പാൻ പൂരുവിനു മാത്രമെ സമ്മതം ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. പൂരുവിന്റെ യൌവ്വനംകൊണ്ടു ആയിരം വൎഷം ഉല്ലാസസന്തോഷങ്ങളിൽ കഴിച്ചിട്ടു യയാതി യൌവ്വനത്തെ തിരികെ കൊടുത്തു് അവനെ രാജാവാക്കിയും വെച്ചു് വനത്തിൽ പോയി തപസ്സുചെയ്തു. ഇതു വിഷ്ണുപുരാണത്തിലെ കഥയാണു്. പത്മപുരാണത്തിൽ കഥ വേറെ പ്രകാരത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒരിക്കൽ യയാതിയെ ക്ഷണിച്ചു്, സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ കൊണ്ടുചെല്ലുന്നതിനായി ഇന്ദ്രൻ മാതലിയെ അയച്ചു. പോകുംവഴി മാതലിയുമായി ഉണ്ടായ സംഭാഷണത്തിൽ നിന്നു് യയാതിക്കു അനേകം സദുപദേശങ്ങൾ കിട്ടുകയാൽ തിരിച്ചുവന്നു ചെയ്ത രാജ്യഭാരരീതിയുടെ വിശേഷത്താൽ ജനങ്ങളെല്ലാം ദുൎമ്മോഹങ്ങളെയെല്ലാം വിട്ടു ശരീരത്തിനു ക്ഷയമില്ലാത്തവരായിത്തീൎന്നു. അതുകൊണ്ടു മനുഷ്യർ ആരും മരിക്കുന്നില്ലെന്നു യമൻ പോയി ഇന്ദ്രനോടു സങ്കടം പറഞ്ഞു. എന്നാറെ ഇന്ദ്രൻ യയാതിയുടെ മനസ്സിൽ സ്ത്രീവിഷയമോഹം ജനിപ്പിക്കുന്നതിനായി കാമദേവനെയും തന്റെ പുത്രിയായ അശ്രുവിന്ദുമതിയെയും പറഞ്ഞയച്ചു യയാതി അവളെക്കണ്ടു മോഹിച്ചു അവളോടു രമിക്കുന്നതിനായി തന്റെ വാൎദ്ധക്യത്തിനു പകരം അവരുടെ യൌവനം കൊടുക്കുന്നതിനായി തന്റെ പുത്രന്മാരോടു ആവശ്യപ്പെട്ടു. പൂരുമാത്രം സമ്മതിച്ചു. കുറേനാൾ കഴിഞ്ഞശേഷം യയാതി പൂരുവിനു തന്റെ രാജ്യത്തോടുകൂടി യൌവ്വനം തിരികെ കൊടുത്തുംവെച്ചു് അശ്രുവിന്ദുമതിയോടുകൂടി സ്വൎഗ്ഗത്തിലേക്കു പോയി. ഹരിവംശത്തിൽ വേറൊരുകഥയും കാണുന്നു അതുപ്രകാരം യയാതിക്കു ഇന്ദ്രൻ ഒരു രഥം കൊടുക്കയും അവൻ അതുകൊണ്ടു ലോകം മുഴുവനും ആറു രാത്രികൊണ്ടു കീഴടക്കയും അതു ഗാൎഗ്ഗ്യന്റെ ശാപംനിമിത്തം ജനമേജയന്റെ കൈവശത്തിൽ നിന്നു പൊയ്പോകയും ചെയ്തു.

യയാതിചരിതം — രുദ്രദാസന്റെ ഒരു സംസ്കൃതനാടകം. യയാതി ശൎമ്മിഷ്ഠയെ വിവാഹം ചെയ്തതും ദേവയാനിയുടെ ഈൎഷ്യയും വിഷയം.

യവക്രീതൻ — ഭരദ്വാജന്റെ പുത്രൻ. അദ്ധ്യയനം കൂടാതെ വേദജ്ഞാനം ഉണ്ടാകേണ്ടതിനായിതപസ്സുചെയ്തു ഇന്ദ്രനിൽ നിന്നു അതിനുള്ള വ

രം പ്രാപിച്ചു. അതിന്റെ ശേഷം വലിയ അഹങ്കാരമുള്ളവനായി തീൎന്നു മറ്റുള്ള ഋഷിമാരെ നിസ്സാരമാക്കിക്കളഞ്ഞു. ഒരിക്കൽ രൈഭ്യന്റെ പുത്രനായ പരാവസുവിന്റെ ഭാൎയ്യയെ വശീകരിപ്പാൻ നോക്കുകയാൽ ആ ഋഷി കോപിച്ചു ഒരു യാഗം കഴിക്കയും ആ യാഗത്തിൽനിന്ന് ഒരു ഭയങ്കരരാക്ഷസൻ ഉണ്ടായി യവക്രീതനെ കൊല്ലുകയും ചെയ്തു. മകനോടുള്ള വാത്സല്യംനിമിത്തം ഭരദ്വാജൻ മകന്റെ ചിതയിൽ കയറി പരാവസു അവന്റെ പിതാവിന്റെ ഘാതകനായി തീരുമെന്നു ശപിച്ചുകൊണ്ടു തന്നത്താൻ മരിച്ചു. പിന്നെ രൈഭ്യൻ ഒരു മാനാണെന്നു വിചാരിച്ചു അറിയാതെ പരാവസു അവനെ കൊല്ലാനും സംഗതിയായി. പിന്നെ രൈഭ്യന്റെ വേറൊരു പുത്രനായ അൎവ്വാവസുവിന്റെ ഭക്തിനിമിത്തം ദേവകളാൽ അവർ മൂന്നുപേരും ജീവിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

യവനർ—ഫ. ഗ്രേക്കർ. വ. മുഹമ്മദീയർ. യവനയുവതികൾ (യവനികകൾ) രാജാക്കന്മാരുടെ അമ്പും വില്ലും സൂക്ഷിക്കുന്നതിനായി പണ്ടു നിയമിക്കപ്പെട്ടുവന്നു എന്നു നാടകങ്ങൾ കൊണ്ടു കാണുന്നു.

യശോദാ—നന്ദന്റെ ഭാൎയ്യ. കൃഷ്ണന്റെ വളൎത്തമ്മ.

യാ—ലക്ഷ്മി.

യാഗം—പ്രത്യേക സന്ദൎഭങ്ങളിൽ കഴിക്കുന്ന ബലി. ഇഷ്ടി, പശുബന്ധം, സോമം, ഹോമം ഇങ്ങനെ നാലുണ്ടായിരുന്നു. യജ്ഞം നോക്കുക

യാഗസന്താനൻ—ജയന്തൻ.

യാജൻ—ഒരു പുണ്യവാനായ ബ്രാഹ്മണൻ. ഒരു കോടി പശുക്കളെ കൊടുത്തു ദ്രുപദരാജാവ് ഈ ബ്രാഹ്മണനെക്കൊണ്ടു ഒരു യാഗം കഴിപ്പിച്ചു. ബലിപീഠത്തിൽനിന്നു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനും ദ്രൌപദിയും ഉണ്ടായി.

യാജ്ഞവല്ക്യൻ—ശതപഥബ്രാഹ്മണം ബൃഹദാരണ്യകം യാജ്ഞവല്ക്യസ്മൃതി ഇവയുടെ കൎത്താവായ ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട ഋഷി. യോഗം സ്ഥാപിച്ചു. യാജ്ഞവല്ക്യസ്മൃതി മനുസ്മൃതി മൂന്നു ഭാഗങ്ങളായി ചുരുക്കി എഴുതിയിരിക്കുന്നു. ആചാരം, വ്യവഹാരം, പ്രായശ്ചിത്തം വ്യവഹാരഭാഗം അഗ്നിപുരാണത്തിൽ കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്.

യാജ്ഞസേനി—ദ്രൌപദി.

യാതുധാനർ—നായ്ക്കൾ, കഴുകൻ മുതലായ ജന്തുക്കളുടെ രൂപത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന ദുരാത്മാക്കൾ, വായുപുരാണപ്രകാരം സുരസയിൽ കശ്യപന്റെ മക്കൾ.

യാദവർ—യദുവിന്റെ സന്തതി. കൃഷ്ണൻ ഈ കുലത്തിൽ ജനിച്ചു.

യാദവാഭ്യുദയം—വേദാന്തദേശികൻ നോക്കുക.

യാമ്യൻ—ഫ. അഗസ്ത്യൻ വ. ശിവൻ. ന. വിഷ്ണു.

യുഗം—ഒരു മഹായുഗം അല്ലെങ്കിൽ മന്വന്തരത്തിനു നാലു യുഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. അവയുടെ പേരും ദേവവൎഷപ്രകാരം ദൈൎഘ്യവും താഴെ ചേ

ത്തിരിക്കുന്നു. ഓരോ യുഗത്തിന്റെ മുമ്പും പിമ്പും ആ യുഗത്തിന്റെ പത്തിലൊരോഹരി കാലം ദൈർഘ്യമുള്ള സന്ധ്യയും സന്ധ്യാംശവും ഉണ്ട്.

1.	കൃതയുഗം ...	... ...	...4000
	സന്ധ്യാ...	... ...	...400
	സന്ധ്യാംശം	... ...	...400—4800.
2.	ത്രേതായുഗം	... ...	...3000
	സന്ധ്യാ...	... ...	...300
	സന്ധ്യാംശം	... ...	...300—3600.
3.	ദ്വാപരയുഗം	... ...	...2000
	സന്ധ്യാ...	... ...	...200
	സന്ധ്യാംശം	... ...	...200—2400.
4	കലിയുഗം	... ...	...1000
	സന്ധ്യാ...	... ...	...100
	സന്ധ്യാംശം	... ...	...100—1200.
			ആകെ 12000.

ഒരു ദേവവർഷം 360 മനുഷ്യവർഷങ്ങൾ ആകകൊണ്ടു

കൃതയുഗത്തിനു ...	... ...	...1728000
ത്രേതായുഗത്തിനു	... ...	...1296000
ദ്വാപരയുഗത്തിനു	... ...	...864000
കലിയുഗത്തിനു ...	... ...	...432000

ഇങ്ങനെ ആകെ 4320000 ഒരു മഹായുഗം ആണ്. 2000 മഹായുഗങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ 8640000000 വർഷം ഒരു കല്പം അല്ലെങ്കിൽ ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഒരു രാവും പകലും. ഇപ്പോഴത്തെ കല്പം ശ്രീശ്വേത വരാഹകല്പം ആകുന്നു.

യുഗങ്ങളെ കുറിച്ചോ യുഗങ്ങളുടെ ദീർഘതയെക്കുറിച്ചോ ഋഗ്വേദത്തിൽ ഒന്നുമില്ല.

മഹാഭാരതത്തിൽ ഹനുമാന്റെ വിവരണപ്രകാരം, കൃതയുഗം നീതിയും ന്യായവും ശരിയായി നടന്ന യുഗം ആയിരുന്നു. അന്നു അസൂയ, പക, ദുഃഖം, വേദന, ഭയം, ക്രൂരത ഇവയൊന്നുമില്ലായിരുന്നു. വേദം ഒന്നും മനുഷ്യായുസ്സ് 4000 വർഷവുമായിരുന്നു.

ത്രേതായുഗത്തിൽ നീതിന്യായങ്ങൾ കാലംശം കുറഞ്ഞു മനുഷ്യരുടെ പ്രവൃത്തികളെല്ലാം എന്തെങ്കിലും ആന്തരത്തോടുകൂടിയവയായിരുന്നു. മനുഷ്യർ ബലികൾ കഴിപ്പാൻ ആരംഭിച്ചു. അവരുടെ ആയുസ്സ് 3000 വർഷം ആയിത്തീർന്നു.

ദ്വാപരയുഗത്തിൽ നീതിന്യായങ്ങൾ പകുതിയോളം കുറഞ്ഞു. ചിലർ മാത്രം സത്യം ആചരിച്ചു. വേദങ്ങൾ നാലായി. രോഗങ്ങളും മറ്റും ഉണ്ടായി മനുഷ്യായുസ്സ് 2000 വർഷം മാത്രമായി.

കലിയുഗത്തിൽ നീതിന്യായങ്ങൾ കാലംശം മാത്രം ശേഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. ദുർവ്വികാരങ്ങളും കഷ്ടസങ്കടങ്ങളും വർദ്ധിച്ചു മനുഷ്യായുസ്സ് കുറഞ്ഞ് നിജമില്ലാത്തതായി തീർന്നിരിക്കുന്നു.

കൃതയുഗത്തിൽ ബ്രാഹ്മണർ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു എന്നും ക്ഷത്രിയർ ത്രേതായുഗത്തിൽ മാത്രം ഉണ്ടായി എന്നും ഒരിടത്തു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

യുഗാദ്ധ്യക്ഷൻ—൧. ശിവൻ. ൨. പ്രജാപതി.

യുധാജിൽ—ഒരു കേകയരാജാവു്. ഭരതന്റെ മാതുലൻ.

യുധിഷ്ഠിരൻ—പഞ്ചപാണ്ഡവരിൽ മൂത്തവൻ. ധൎമ്മന്റെ പുത്രൻ.

യുധിഷ്ഠിരന്റെ ഗുണങ്ങൾ കണ്ടിട്ടു ധൃതരാഷ്ട്രൻ തന്റെ പുത്രനായ ദുര്യോധനനെ തിരഞ്ഞെടുക്കാതെ യുധിഷ്ഠിരനെ യുവരാജാവായി തിരഞ്ഞെടുത്തു. അതിനാൽ രാജകുമാരന്മാർ തമ്മിൽ മുമ്പുതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്ന വിരോധം ഉജ്ജ്വലിക്കയും പാണ്ഡവർ വനവാസംചെയ്യാനിടവരികയും ചെയ്തു. യുധിഷ്ഠിരന്റെ ബുദ്ധിശക്തികൊണ്ടു പാണ്ഡവരെ ഭവനത്തോടുകൂടെ നശിപ്പിക്കുന്നതിനു ദുര്യോധനൻ ചെയ്ത ഉപായം അവർ അറികയും ഭീമൻ അതിനെ നിഷ്ഫലമാക്കയും ചെയ്തു. അൎജ്ജുനൻ അറിയാതെ ദ്രൌപദിയെക്കുറിച്ചുള്ള നിയമം ലംഘിക്കകൊണ്ടു അവരെവിട്ടു സഞ്ചരിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചപ്പോൾ യുധിഷ്ഠിരൻ, പ്രയോജനമില്ലാത്തതെങ്കിലും, വളരെ വിരോധം പറഞ്ഞു. പാണ്ഡവർ വനവാസത്തിൽനിന്നും തിരിച്ചുവന്നാറെ യുധിഷ്ഠിരൻ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിൽ ജനങ്ങൾക്കു ഏറ്റവും ക്ഷേമകരമാംവണ്ണം രാജ്യഭാരംചെയ്തു. അൎജ്ജുനൻ തിരിച്ചുവന്നാറെ പാണ്ഡവർ രാജസൂയയാഗം കഴിച്ചു. അതിനാൽ ജരാസന്ധനുമായുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ അവനെ തോല്പിച്ചുകൊന്നു. യാഗം കഴിച്ചതിനാൽ ദുര്യോധനന്റെ വിരോധം വൎദ്ധിച്ചു് യുധിഷ്ഠിരനെ ചൂതുകളിക്കക്ഷണിച്ചു് കള്ളംചെയ്തു് തോല്പിച്ചു അവരെയും ദ്രൌപദിയെയും തന്റെ അടിമകളാക്കി. ധൃതരാഷ്ട്രൻ ദ്രൌപദിയോടുംമറ്റും തന്റെ മക്കൾ ചെയ്ത അക്രമങ്ങൾ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അവൾക്കുവേണ്ടി മാപ്പുചോദിച്ചു് അവരെ വിട്ടയച്ചു. ദുര്യോധനന്റെ ഉത്സാഹത്താൽ അവർ പിന്നെയും ചൂതുകളിച്ചു് യുധിഷ്ഠിരൻ തോൽക്കയും ആദ്യത്തെ നിശ്ചയപ്രകാരം പന്ത്രണ്ടു വൎഷം വനവാസത്തിനും ഒരുവൎഷത്തെ അജ്ഞാതവാസത്തിനും പോയി. വനവാസസമയം ദ്രൌപദിയെ അപമാനിച്ച ജയദ്രഥനെ യുധിഷ്ഠിരൻ ജീവനോടെ വിട്ടയപ്പാൻ ശ്രമിച്ചു. പതിമൂന്നാംവൎഷം യുധിഷ്ഠിരൻ വിരാടരാജാവിന്റെ പണിയിൽ ഒരു ധൂൎത്തന്റെ നിലയിൽ പ്രവേശിച്ചു. വനവാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ തന്റെ രാജ്യം തിരികെ കിട്ടുന്നതിനായി ഒരു ദൂതനെ ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ ദുര്യോധനാദികളുടെ അടുക്കലേക്കു അയച്ചു ദൂതു് നിഷ്ഫലമായി പോകയാൽ യുദ്ധം ചെയ്യാതെ നിവൃത്തിയില്ലെന്നുവന്നു. യുധിഷ്ഠിരൻ സമാധാനമായി കാൎയ്യം തീൎക്കണമെന്നു വളരെ ആഗ്രഹിച്ചിട്ടും സാധിച്ചില്ല. യുധിഷ്ഠിരൻ യുദ്ധം ചെയ്തു എങ്കിലും തന്റെ സഹോദരന്മാരെപ്പോലെ വീരപ്രവൃത്തികൾ ഒന്നും ചെയ്തില്ല. ദ്രോണനെ അധൈൎയ്യപ്പെടുത്തുന്നതിനുവേണ്ടി അവന്റെ പുത്രനായ അശ്വത്ഥാമാവു മരിച്ചുപോയി എന്നു് അവനെ അറിയിക്കണമെന്നു് കൃഷ്ണനും മറ്റും നിശ്ചയിച്ചപ്പോൾ അവൻ വിശ്വസിക്കുന്നതിനായി സത്യവാദി എന്ന ശ്രുതിപ്പെട്ടവനായ യുധിഷ്ഠിരൻ വേണം അതു പറയാനെന്നും അവർ തീൎച്ചയാക്കി. എന്നാൽ ഇങ്ങനെ ഒരു കള്ളവു പറവാൻ യുധിഷ്ഠിരനു മനസ്സില്ലാത്തതുകൊണ്ടു അവർ അശ്വത്ഥാമാ എന്നു പേരുള്ള ഒരു ആനയെ കൊന്നിട്ടു യുധിഷ്ഠിരനെക്കൊണ്ടു "അശ്വത്ഥാമാ മരിച്ചുപോയി" എന്നു പറയിച്ചു. യുദ്ധം അവസാനിച്ചശേഷം ആധിപത്യം സ്വീകരിപ്പാൻ യുധിഷ്ഠിരനു മനസ്സില്ലാഞ്ഞു. രാജാവായശേഷം അശ്വമേധയാഗം കഴിച്ചു് സാൎവ്വാധിപത്യം സ്ഥാപിച്ചു. ധൃതരാഷ്ട്രൻ രാജ്യംവിട്ടു പോയി വനത്തിൽവെച്ചു നശിച്ചുപോയതുകൊണ്ടും കൃഷ്ണൻ ദ്വാരകയിൽവെച്ചു് മരിച്ചുപോകകൊണ്ടും തങ്ങളുടെ ബന്ധുമിത്രങ്ങൾക്കു സംഭവിച്ചതെല്ലാം ഓൎത്തും ദുഃഖം സഹിയാഞ്ഞു് അൎജ്ജുനന്റെ പൌത്രനായ പരീക്ഷിത്തിനെ രാജാവാക്കിയുംവെച്ചു് പാണ്ഡവർ അഞ്ചുപേരും ദ്രൌ

പരിയോടുകൂടെ ഇന്ദ്രസ്വൎഗ്ഗത്തിലേക്കു യാത്രപുറപ്പെട്ടു. അവരുടെ യാത്രയുടെ ഒരു വിവരണത്തിനു മഹാഭാരതം നോക്കുക. യുധിഷ്ഠിരനു ദ്രൌപദിയിൽ പ്രതിവിന്ധ്യൻ എന്നും ദേവികാ എന്ന ഭാൎയ്യയിൽ യൌധേയൻ എന്നും രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. യുധിഷ്ഠിരനു ധൎമ്മൻ, ധൎമ്മരാജൻ, അജാതശത്രു എന്നും പേരുകളുണ്ട്.

യുധിഷ്ഠിരവിജയം—വാസുദേവകവിയുടെ ഒരു കാവ്യം.

യുയുൽസു—ഒരു വൈശ്യദാസിയിൽ ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ പുത്രൻ. യുദ്ധം അടുത്തപ്പോൾ അവൻ കൌരവരെ വിട്ടു പാണ്ഡവരോടു ചേൎന്നു. യുധിഷ്ഠിരൻ രാജ്യം ഉപേക്ഷിച്ചുംവെച്ചു പോയപ്പോൾ യുയുൽസുവിനെയാണ് ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിൽ രാജാവാക്കിയതു്.

യുയുധാനൻ—൧. ഇന്ദ്രൻ. ൨. സാത്യകി.

യുവനാശ്വൻ—സൂൎയ്യകുലത്തിലെ ഒരു രാജാവു്. മാന്ധാതാവിനെ ഗൎഭം ധരിച്ചു പ്രസവിച്ചു.

യൂദകുലശേഖരൻ—Prince of the House of David എന്ന വിശിഷ്ടപുസ്തകത്തിന്റെ തൎജ്ജമ. ഇതിനു കേരളത്തിൽ വളരെ പ്രചാരം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. തൎജ്ജമക്കാരൻ റവരണ്ടു കെ. കോരുതു്.

യെല്ലമ്മ—ഒരു ഗ്രാമദേവത. രേണുക നോക്കുക.

യോഗം—പതഞ്ജലി സ്ഥാപിച്ച ഒരു ദൎശനം. സാംഖ്യത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമായി എണ്ണപ്പെടുന്നു. ആത്മാവിന്റെ സായൂജ്യപ്രാപ്തിക്കായോ അമാനുഷശക്തികൾ (സിദ്ധി) പ്രാപിക്കുന്നതിനായോ ഉള്ള മാൎഗ്ഗത്തിന്റെ മുന്നാമത്തെ പടി. ആസനം, ധാരണം, ധ്യാനം, നിയമം; പ്രത്യാഹാരം, പ്രാണായാമം, സമാധി, യമം ഇങ്ങനെ എട്ടുവിധമുണ്ടു്. യോഗത്തെപ്പററി പതഞ്ജലിയുടെ യോഗസൂത്രങ്ങളും അവയ്ക്കു ഭോജദേവൻ, വാചസ്പതിമിത്രൻ, വിജ്ഞാനഭിക്ഷു, നാഗോജിഭട്ടൻ ഇവർ എഴുതീട്ടുള്ള വ്യാഖ്യാനങ്ങളും ഉണ്ടു്.

യോഗകന്യാ—യശോദയുടെ ശിശു. കൃഷ്ണനു പകരം അവൾ ദേവകിയുടെ അടുക്കൽ കൊണ്ടുചെന്നു കിടത്തപ്പെടുകയും കംസനാൽ കൊല്ലപ്പെടാതെ ആകാശത്തിൽ അന്തൎദ്ധാനംചെയ്കയും ചെയ്തു.

യോഗതാരകാ—ഒരു നക്ഷത്രത്തിലെ പ്രധാനതാരകാ.

യോഗനിദ്രാ—ഒരു യുഗാവസാനത്തിൽ വിഷ്ണുവിന്റെ ഉറക്കം.

യോഗരത്നസമുച്ചയം—സംസ്കൃതത്തിൽ ഒരു പുരാതന വൈദ്യഗ്രന്ഥം. കൎത്താവാരെന്നു നിശ്ചയമില്ല.

യോഗി—൧. ശിവൻ. ൨. വിഷ്ണു. ൩. അൎജ്ജുനൻ. ൪. യാജ്ഞവല്ക്യൻ.

യോഗിനികൾ—ദേവിയുടെ പരിചാരികമാരായ എട്ടു സ്ത്രീകൾ:—മാൎജ്ജനീ, കൎപ്പൂരതിലകാ, മലയഗന്ധിനീ കൌമുദികാ, ഭേരുണ്ഡാ, മാതാലീ,

നായകി, ജയാ, അല്ലെങ്കിൽ ശുഭാചാരാ, ഇവരെ കൂടാതെ സുലക്ഷണാ, സുനന്ദ എന്നും രണ്ടു പേരുണ്ടു്.

യോജനഗന്ധാ—പ്ര. സത്യവതീ. ദ്വി. സീത.

യൌവ്വനാശ്വൻ—യുവനാശ്വന്റെ പുത്രനായ മാന്ധാതാവു്.

ര

രക്തബീജൻ—ദേവിയുമായി യുദ്ധം ചെയ്ത ഒരു അസുരൻ. അവന്റെ രക്തത്തിന്റെ ഓരോ തുള്ളിയും നിലത്തു വീണപ്പോളൊക്കെയും ഓരോ അസുരനായിത്തീൎന്നു. അതുകൊണ്ടു അവൾ അവന്റെ രക്തം കുടിച്ചു് മാംസം ഭക്ഷിച്ചുകളഞ്ഞു.

രഘു—ദിലീപന്റെ പുത്രനായ സൂൎയ്യകുലത്തിലെ ഒരു രാജാവു്. അജന്റെ പിതാവു്, ദശരഥന്റെ പിതാമഹൻ. ലോകം മുഴുവനും ജയിച്ചശേഷം വിശ്വജിൽ യാഗം കഴിക്കയും തന്റെ സൎവ്വസമ്പത്തും ബ്രാഹ്മണൎക്കു ദാനംചെയ്കയുംചെയ്തു. രഘുവിൽനിന്നു ശ്രീരാമനു രാഘവൻ എന്നും രഘുപതി എന്നും പേരുകൾ സിദ്ധിച്ചു.

രഘുനാഥൻ (പതി, രാമൻ. വീരൻ)—ശ്രീരാമൻ

രഘുവീരഗദ്യം=വേദാന്തദേശികൻ നോക്കുക.

രഘുവംശം—ശ്രീരാമന്റെ വംശപാരമ്പൎയ്യവും ചരിത്രവും അടങ്ങിയ, കാളിദാസന്റെ ശ്രുതിപ്പെട്ട കാവ്യം. ൧൯ സൎഗ്ഗങ്ങളുള്ളതിൽ ദിലീപൻമുതൽ ൪ രാജാക്കന്മാരുടെയും ൬ ശ്രീരാമന്റെയുംശേഷം സൎഗ്ഗങ്ങൾ ശ്രീരാമനുശേഷം അയോദ്ധ്യയിൽ വാണ രാജാക്കന്മാരുടെയും ചരിത്രമാകുന്നു. അഗ്നിവൎണ്ണന്റെ മരണംവരെ അനേകം വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ ഉണ്ടു. മല്ലിനാഥന്റെ സഞ്ജീവനിയും ദിനകരമിശ്രന്റെ സുബോധിനിയും ശ്രുതിപ്പെട്ടവ. മലയാളത്തിൽ തൎജ്ജമചെയ്തിട്ടുണ്ടു്.

രഘുവംശതിലകം—രാമചന്ദ്രൻ.

രജതാദ്രി (പ്രസ്ഥം)—കൈലാസം.

രജി—ആയുസ്സിന്റെ പുത്രൻ. ധീരന്മാരായ ൫൦൦ പുത്രന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. ദേവകളും അസുരരും തമ്മിലുണ്ടായ ഒരു യുദ്ധത്തിൽ രജി ഏതുഭാഗം ചേരുമോ ആ ഭാഗം ജയിക്കുമെന്നു ബ്രഹ്മാവു് തീൎപ്പാക്കി. ആദ്യം അസുരർ ചെന്നു രജിയോടു സഹായം ചോദിച്ചാറെ ജയിച്ചാൽ തന്നെ അവരുടെ രാജാവാക്കുമോ എന്നു രജി ചോദിക്കയും അതിന്നവൎക്കു മനസ്സില്ലാതെ അവർ മടങ്ങിപ്പോകയും ചെയ്തു. അതിന്റെശേഷം ദേവകൾ ചെന്നു ജയിച്ചാൽ രജിയെ ഇന്ദ്രനാക്കിക്കൊള്ളാമെന്നു വാഗ്ദത്തം ചെയ്തു. രജി അസുരരെ തോല്പിച്ചിട്ടു ദേവകളുടെ രാജാവായി ഇന്ദ്രൻപോലും തന്നെ സേവചെയ്കയും ചെയ്തു. അതിന്റെ ശേഷം ഇന്ദ്രനെ തന്റെ പ്രതിനിധിയാക്കിയുംവെച്ചു് രജി സ്വന്തരാജ്യത്തിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോന്നു. രജിയുടെ മരണാനന്തരം അവന്റെ പുത്രന്മ

തുടെ പിന്തുടൎച്ചാവകാശത്തെ സമ്മതിക്കാതെ ഇന്ദ്രൻ ബൃഹസ്പതിയുടെ സഹായത്താൽ തന്റെ ആധിപത്യം തിരികെ പ്രാപിച്ചു.

രതി—ദക്ഷന്റെ പുത്രി. കാമദേവന്റെ ഭാൎയ്യ. ശിവൻ തപസ്സുചെയ്തിരിക്കുമ്പോൾ കാമദേവൻ ബാണം എയ്തു. ശിവൻ കാമനെ ലലാടനേത്രം കൊണ്ടു നോക്കി ഭസ്മീകരിച്ചുകളഞ്ഞു. രതി ചെന്നു സങ്കടം പറകയാൽ ശിവൻ കാമദേവനെ പുനൎജ്ജീവിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ രതിക്കുമാത്രമേ കാണാവു. ആൎദ്രാദൎശനം.

രത്നം—പഞ്ചരത്നങ്ങൾ, നവരത്നങ്ങൾ, ചതുൎദ്ദശരത്നങ്ങൾ നോക്കുക.

രത്നകരൻ (ഗൎഭൻ)—കുബേരൻ.

രത്നനാഭൻ (നിധി)—വിഷ്ണു.

രത്നനിധി (സാനു)—മേരു.

രത്നാകരൻ—ഹരവിജയം എന്ന മഹാകാവ്യത്തിന്റെ കൎത്താവായ ഒരു കവി. ഒമ്പതാം ശതാബ്ദത്തിൽ അവന്തിവൎമ്മരാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചു ജീവിച്ചു.

രത്നാംകം—വിഷ്ണുവിന്റെ രഥം.

രത്നാവലീ—കാശ്മീരരാജാവായ ശ്രീഹൎഷദേവൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു നാടകം. ഈ കഥയ്ക്കും മാളവികാഗ്നിമിത്രത്തിലെ കഥയ്ക്കും സാമ്യമുണ്ട്. രത്നാവലി കപ്പൽ മുങ്ങിയിടത്തുനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു. ഉദയനന്റെ രാജധാനിയിൽ എത്തി രാജ്ഞി വാസവദത്തയുടെ പരിചാരിക ആകുന്നു. അന്നസാഗരിക എന്നു പേരു. രാജാവിന്റെ അനുരാഗംനിമിത്തം രാജ്ഞി അവളെ ഹിംസിക്കുന്നു. ഒടുവിൽ അവൾ രത്നാവലി ആണെന്നറിഞ്ഞു രാജാവു അവളെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നു.

രന്തിദേവൻ—ചന്ദ്രവംശത്തിലെ ഭക്തന്മാരും മഹാധനികനും ഔദാൎയ്യവാനും ആയ ഒരു രാജാവു. ഭരതനിൽനിന്നു ആറാമത്തവൻ. അവനു ൨൦൦൦൦൦ പാചകന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. അവർ ദിനംപ്രതി ൨൦൦൦ കന്നുകാലികളെയും ൨൦൦൦ വേറെ മൃഗങ്ങളെയും കൊന്നു പാകംചെയ്തു വേണ്ടുന്ന വേറെ ഭക്ഷണസാധനങ്ങളോടുകൂടി ദരിദ്രൎക്കു കൊടുത്തുവന്നു. ഇങ്ങനെ ഭക്ഷണത്തിനായും യാഗത്തിനായും കൊല്ലപ്പെട്ട മൃഗങ്ങളുടെ രക്തം ഒരു നദിയായി ഒഴുകിയിരുന്നു. നദിയുടെ പേരു ചൎമ്മണ്വതീ എന്നും ആയിരുന്നു.

രമാ—ലക്ഷ്മി.

രംഭാ—സമുദ്രമഥനത്തിൽ ഉണ്ടായ ഒരു അപ്സരസ്ത്രീ. സ്ത്രീസൌന്ദൎയ്യത്തിന്റെ ഒരു മൂൎത്തി. വിശ്വാമിത്രനെ വശീകരിക്കുന്നതിനായി ഇന്ദ്രനാൽ അയക്കപ്പെട്ടിട്ടു ആ ഋഷിയാൽ ശപിക്കപ്പെടുകയും ൧൦൦൦ വൎഷം കല്ലായ്പോകയും ചെയ്തു. രാവണൻ ഒരിക്കൽ കൈലാസത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ അവളെ കണ്ടു മോഹിച്ചു അവൾ കുബേരന്റെ പുത്രനായ നളകൂബരന്റെ ഭാൎയ്യയാണെന്നറിഞ്ഞിട്ടും അവളോടു ബലാൽസംഗം ചെയ്തു.

രവി—സൂൎയ്യൻ.

രവിജൻ (തനയൻ, പുത്രൻ, സൂനു)—൧. കൎണ്ണൻ. ൨. ബാലി. ൩. വൈവസ്വതമനു. ൪. യമൻ. ൫. സുഗ്രീവൻ.

രവിവൎമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ—കൊല്ലം പത്താംശതാബ്ദം. രുഗ്മിണീസ്വയംബരം എന്നും കംസവധംഎന്നും രണ്ടു ആട്ടക്കഥകളുടെ കൎത്താവു്.

രസങ്ങൾ—സാധാരണമായി എട്ടു്.

ശൃംഗാരഹാസ്യകരുണരൌദ്രവീരഭയാനകാഃ।
ബീഭത്സാത്ഭുതസംജ്ഞൌ ചേത്യഷ്ടൌ നാട്യരസാഃസ്മൃതാഃ॥

ഇവയോടുകൂടി ശാന്തരസവും ചിലപ്പോൾ വാത്സല്യരസവും ചേൎക്കാറുണ്ടു്.

സിംഹഭൂപാലന്റെ രസാൎണ്ണവസുധാകരം, പ്രഭാകരന്റെ രസാലങ്കാരരഹസ്യം രസപ്രദീപം ജഗന്നാഥന്റെ രസഗംഗാധരം, രാമചന്ദ്രന്റെ രസികരഞ്ജനം, ഇവ രസങ്ങളെപ്പററിയുള്ള പുസ്തകങ്ങൾ ആകുന്നു.

രസഗംഗാധരം—രസങ്ങളെപ്പററി ജഗന്നാഥന്റെ ഒരു ഉത്തമഗ്രന്ഥം.

രസരത്നാകരം—കാവ്യത്തെപ്പററിയും നാടകത്തെപ്പററിയും സാഘന്റെ ഒരു കൃതി.

രസാതലം—ഭൂമിക്കു കീഴെയുള്ള സപ്തലോകങ്ങളിൽ ഒന്നു.

രസികരഞ്ജനം—രാമചന്ദ്രൻ എന്നു പേരായ ഒരു മഹാരാഷ്ട്രബ്രാഹ്മണൻ ൧൮-ാം ശതാബ്ദത്തിൽ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു കാവ്യം. എല്ലാ ശ്ലോകങ്ങൾക്കും രണ്ടു അൎത്ഥം ഉണ്ടു്. ഒരൎത്ഥം ശൃംഗാരവും ഒരൎത്ഥം സന്ന്യാസവും പുകഴ്ത്തീട്ടാകുന്നു.

രാകാ—വിശ്രവസ്സിന്റെ ഭാൎയ്യയും ഖരന്റെയുംശൂൎപ്പണഖയുടെയും അമ്മയുമായ ഒരു രാക്ഷസി.

രാക്ഷസൻ—മുദ്രാരാക്ഷസത്തിൽ നന്ദന്റെ മന്ത്രി.

രാക്ഷസർ—ചിലരുടെ അഭിപ്രായപ്രകാരം രാവണനെപ്പോലെ പുലസ്ത്യസന്തത്യരും മററു ചിലരുടെ അഭിപ്രായപ്രകാരം ബ്രഹ്മാവിന്റെ പാദത്തിൽ നിന്നുത്ഭവിച്ചവരും വിഷ്ണുപുരാണപ്രകാരം ദക്ഷന്റെ പുത്രിയായ ഖശയിൽ കശ്യപപ്രജാപതിയുടെ സന്തത്യരും ആയ ഒരു കൂട്ടം ദുരാത്മാക്കൾ. അവർ പലതരക്കാരുമുണ്ടു്. ചിലർ ആരെയും ഉപദ്രവിക്കയില്ല. ചിലർ ദേവന്മാരുടെ ശത്രുക്കൾ മാത്രമാണ്. ചിലർ രാവണനെയും കൂട്ടരെയും പോലെ പരമദുഷ്ടന്മാരുമാണു്. ഹനുമാൻ പൂച്ചയുടെ രൂപത്തിൽ ലങ്കയിൽ ചെന്നപ്പോൾ രാക്ഷസന്മാരെ വിരൂപികൾ, സുന്ദരന്മാർ, മുണ്ടന്മാർ, അതിദീൎഘന്മാർ, ഒററക്കണ്ണന്മാർ, ഒററച്ചെവിയന്മാർ, മൂന്നുകാലുള്ളവർ, നാലുകാലുള്ളവർ, ആനത്തലയന്മാർ, കുതിരത്തലയന്മാർ, സൎപ്പത്തലയന്മാർ, കഴുതമുഖമുള്ളവർ,

നീണ്ടപല്ലുള്ളവർ, വലിയവയറുള്ളവർ, ഇങ്ങനെ പല ആകൃതിയിലും പലവേഷത്തിലും അവിടെ കണ്ടു.

രാക്ഷസർ —

രാക്ഷസഃ കൌണപഃ ക്രവ്യാൽ ക്രവ്യാദോസ്രപ ആശരഃ।
രാത്രിഞ്ചരോ രാത്രിചരഃ കർബുരോ നികഷാത്മജഃ।
യാതുധാനഃ പുണ്യജനോ നൈരൃതോ യാതുരക്ഷസീ॥

രാഗങ്ങൾ — പ്രധാനമായി ആറു. ഓരോ രാഗത്തിനു ആറാറു രാഗിണികളും ഉണ്ട്.

ഭൈരവഃ കൌശികശ്ചൈവ ഹിന്ദോളോ ദീപകസ്തഥാ।
ശ്രീരാഗോ മേഘരാഗശ്ച രാഗാഃ ഷഡിതി കീർത്തിതാഃ॥

രാഗലതാ — രതി.

രാഘവൻ — രഘുവിന്റെ സന്തതി. രാമചന്ദ്രൻ.

രാഘവപാണ്ഡവീയം — കവിരാജന്റെ ഒരു ശ്രുതിപ്പെട്ട എല്ലാശ്ലോകങ്ങൾക്കും ദ്വയാർത്ഥമുള്ള ഒരു കാവ്യം. ഒരർത്ഥം എടുത്താൽ രാമായണകഥയും മറ്റേ അർത്ഥം എടുത്താൽ മഹാഭാരതകഥയും കിട്ടും.

രാഘവപ്പിഷാരൊടി, കല്ലെക്കുളങ്ങര — പഞ്ചതന്ത്രം കിളിപ്പാട്ട്, വേതാളചരിതം കിളിപ്പാട്ട്, സേതുമാഹാത്മ്യം കിളിപ്പാട്ട്, രാവണോത്ഭവം ആട്ടക്കഥ ഇവയുടെ കർത്താവ്.

രാഘവൻനമ്പ്യാർ, കലക്കത്തു — ഒരു മലയാളകവി. കൊല്ലം ൯൦-ാം ശതവർഷം കാളിദാസന്റെ ശാകുന്തളം ഒമ്പതുദിവസത്തെ ആട്ടക്കഥയായി മലയാളത്തിൽ തർജമ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

രാഘവവിലാസം — സാഹിത്യദർപ്പണത്തിന്റെ കർത്താവായ വിശ്വനാഥൻ ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു കാവ്യം. വിഷയം രാമചരിതം.

രാജഗൃഹം — മഗധരാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനം.

രാജതരംഗിണീ — കല്ഹണപണ്ഡിതന്റെ ശ്രുതിപ്പെട്ട ഒരു കാശ്മീരരാജ്യചരിത്രം. സംസ്കൃതത്തിൽ രാജ്യചരിത്രം ആയ പുസ്തകം ഇതൊന്നേയുള്ളു. എന്നു പറയാം. ഏകദേശം ൧൧൪൮-ൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടു.

രാജരത്നാവലീയം — മാനഭൂപാലാപദാനങ്ങളെ അധികരിച്ചുള്ള ഒരു വിശിഷ്ടചമ്പൂകാവ്യം. മഴമംഗലത്തിന്റേതായിരിക്കാമെന്നു ചിലർ സംശയിക്കുന്നു

രാജരാജവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ ഏ. ആർ. എം. ഏ. — കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാന്റെ ഭാഗിനേയനും ശിഷ്യനും ഭാഷയുടെ ശുദ്ധിയ്ക്കും ഐകരൂപ്യത്തിനും വേണ്ടി വളരെ യത്നിച്ചു. കേരളപാണിനീയം അവിടത്തെ പ്രധാന വ്യാകരണഗ്രന്ഥം. ഭാഷാഭൂഷണം സാഹിത്യസാഹ്യം മദ്ധ്യമവ്യാകരണം ഇവ ഭാഷാസംബന്ധമായ വേറെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ. മേഘസന്ദേ-

ശം, കുമാരസംഭവം മുതലായ സംസ്കൃതകാവ്യങ്ങളും മണിപ്രവാളത്തിലാക്കീട്ടുണ്ട്. സംസ്കൃതത്തിൽ പ്രധാനകൃതി ആംഗലസാമ്രാജ്യം മഹാകാവ്യം ഇതു ഇൻഡ്യാചരിത്രമാണ്. പരവൂർ കേശവപിള്ള ഇതു മലയാളത്തിൽ തൎജ്ജിമചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

രാജൎഷി—വിശ്വാമിത്രൻ, ജനകൻ, പുരൂരവസ്സ് മുതലായവരെപ്പോലെ തപസ്സുചെയ്തു ഋഷിയായ ക്ഷത്രിയൻ.

രാജശേഖരൻ—ഏഴും പത്തും ശതാബ്ദങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യേ ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു കവി. വിദ്ധസാലഭഞ്ജികാ, പ്രചണ്ഡപാണ്ഡവം, കൎപ്പൂരമഞ്ജരി, ബാലരാമായണം, ബാലഭാരതം മുതലായ നാടകങ്ങളും മററും ഉണ്ടാക്കി.

രാജശേഖരവിലാസം—കൎണ്ണാടകഭാഷയിൽ ഒരു പ്രധാനകാവ്യം. ചോളരാജാവായ രാജശേഖരന്റെ ചരിത്രം. ഷഡക്ഷരിദേവൻ കൎത്താവു്.

രാജസൂയം—ചക്രവൎത്തിമാരുടെ പട്ടാഭിഷേകസമയം കഴിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു യാഗം.

രാജസൂയം—പൂന്തോട്ടം നമ്പൂതിരി ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു ആട്ടക്കഥ. വടക്കൻ രാജസൂയം എന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നു.

രാധാ, രാധിക—൧. അധിരഥന്റെ ഭാൎയ്യ, കൎണ്ണന്റെ വളൎത്തമ്മ. ൨. വൃന്ദാവനത്തിൽ കൃഷ്ണൻ ഗോപാലനായി പാൎക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടായിരുന്ന ഇഷ്ടസഖി. ഗീതഗോവിന്ദത്തിന്റെ നായിക. ഗോപാലനായ അയനഘോഷന്റെ ഭാൎയ്യയായിരുന്നു. ലക്ഷ്മിയുടെ അവതാരമാണെന്നുവെച്ചു് ചിലർ സേവിച്ചുവരുന്നു.

രാധാപതി (രമണൻ)—കൃഷ്ണൻ.

രാധേയൻ, രാധാസുതൻ—കൎണ്ണൻ.

രാമക്കുറുപ്പ് കെ. ബി. ഏ—ഇക്കാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു സഹൃദയപണ്ഡിതൻ. രാജകീയപാഠശാലയിൽ മുൻഷിയായിരുന്നു. കേരളവൎമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാന്റെ ശാകുന്തളതൎജ്ജമയ്ക്കുശേഷം അനുകരണഭ്രാന്തന്മാരായ ചില കുകവികൾ എഴുതിക്കൂട്ടിത്തുടങ്ങിയ ക്ഷുദ്രനാടകങ്ങളുടെ പെരുപ്പംകണ്ടു് പ്രസിദ്ധമായ 'ചക്കീചങ്കര'ത്താൽ കൈരളിയെ അനുഗ്രഹിച്ച മഹാൻ.

രാമൻ—ഈ പേരുള്ളവർ മൂന്നുപേരുണ്ടു്. പരശുരാമൻ. രാമചന്ദ്രൻ ബലരാമൻ.

രാമൻ, രാമചന്ദ്രൻ—ത്രേതായുഗാവസാനത്തിങ്കൽ വിഷ്ണുവിന്റെ ഏഴാമത്തെ അവതാരം. ദശരഥന്റെ മൂത്തപുത്രനായി ജനിച്ചു. കഥ മഹാഭാരതത്തിന്റെ വനപൎവ്വത്തിൽ ചുരുക്കമായും രാമായണത്തിൽ വളരെ വിസ്താരമായും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തന്നെ രാക്ഷസന്മാരുടെ ഉപദ്രവത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നതിനായി വിശ്വാമിത്രൻ രാമലക്ഷ്മണന്മാരെ ബാല്യത്തിൽ തന്നെ തന്റെ ആശ്രമത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. പോകുമ്പോൾ രാമൻ താടക എന്ന അസുരസ്ത്രീയെ വധിച്ചു. വിശ്വാമിത്രനോടുകൂടെ മിഥിലയിൽ പോയി. ശിവന്റെ വില്ലുമുറിച്ചതുകൊണ്ടു ജനകന്റെ പുത്രിയായ സീതയെ ഭാൎയ്യയായി പ്രാ

പിച്ചു. എന്നാൽ ആ വില്ലുമുറിക്കനിമിത്തം ശിവഭക്തനും വിഷ്ണുവിന്റെ ആറാമത്തെ അവതാരവുമായ പരശുരാമനുമായി യുദ്ധം ഉണ്ടായി. പരശുരാമനെ തോല്പിച്ചു രാമനു പ്രായമായപ്പോൾ ദശരഥൻ അവനെ യുവരാജാവായി വാഴിക്കേണ്ടതിനു വേണ്ടുന്ന ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തു. എന്നാൽ മന്ഥരാ എന്ന ദാസി കൈകേയിയെ ഉപദേശിച്ചു രാജ്യം അവളുടെ പുത്രനായ ഭരതനു കൊടുക്കേണമെന്നും രാമൻ പതിനാലുവർഷം രാജ്യംവിട്ടു പാൎക്കേണമെന്നും ചോദിപ്പിച്ചു ദശരഥൻ കൈകേയിക്ക ഒരിക്കൽ കൊടുത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്ന വാഗ്ദത്തപ്രകാരം അവളുടെ അപേക്ഷയെ ഉപേക്ഷിപ്പാൻ പാടില്ലാത്തതുകൊണ്ടു ദശരഥൻ അവളുടെ ഇഷ്ടപ്രകാരം സമ്മതിച്ചു രാമൻ അയോദ്ധ്യവിട്ടു സീതയോടും ലക്ഷ്മണനോടുംകൂടെ പുറപ്പെട്ടു ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ ചിത്രകൂടം എന്ന സ്ഥലത്തുചെന്നു പാൎത്തു. രാമൻ പോയി അല്പംകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ദുഃഖനിമഗ്നനായിരുന്ന ദശരഥൻ കാലവശംഗതനായി. രാമനുള്ളപ്പോൾ താൻ രാജാവാകയില്ലെന്നു ശപഥം ചെയ്തുകൊണ്ടു രാമനെ തിരിച്ചു കൊണ്ടുവരുന്നതിനായി ഭരതൻ ഒരു സേനയോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടു ചെന്നു. എന്നാൽ പിതാവു നിശ്ചയിച്ച പതിനാലുവർഷം കഴിയുംമുമ്പെ തിരിച്ചു വരികയില്ലെന്നു രാമൻ തീൎച്ചയായി പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ഭരതൻ മടങ്ങിപ്പോയി രാമന്റെ പ്രതിനിധിയായി രാജ്യഭാരം ചെയ്തു. പത്തുവർഷം രാമൻ മറ്റും ചില ആശ്രമങ്ങൾതോറും സഞ്ചരിച്ചശേഷം വിന്ധ്യപൎവതത്തിന്റെ സമീപം ഉള്ള അഗസ്ത്യാശ്രമത്തിൽ ചെന്നു, അവിടെനിന്നും അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ ഉപദേശപ്രകാരം ഗോദാവരീതീരത്തിങ്കൽ പഞ്ചവടിയിൽ വന്നു പാൎത്തു. അവിടെവെച്ചു രാമന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം ലക്ഷ്മണൻ ശൂൎപ്പണഖയെ അംഗഹീനയാക്കിതീൎത്തു. അതുകൊണ്ടു അവൾ പോയി ഒരു രാക്ഷസസേനയോടുകൂടെ അവളുടെ സഹോദരന്മാരായ ഖരനേയും ദൂഷണനേയും കൊണ്ടുവന്നു. എന്നാൽ രാമലക്ഷ്മണന്മാർ അവരെയും സേനയേയും നശിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞു. അതിന്റെശേഷം ശൂൎപ്പണഖ ലങ്കക്കുപോയി സീതയുടെ രൂപലാവണ്യത്തെ രാവണനോടുപറഞ്ഞു അവൻ മദനാന്ധനായി പഞ്ചവടിയിൽ മാരീചനോടുകൂടെ വന്നു. മാരീചൻ ഒരു പൊന്മയമാൻവേഷം ധരിച്ചുവന്നു രാമനെ ആശ്രമത്തിൽ നിന്നു ദൂരെ ആകൎഷിച്ചു കൊണ്ടുപോകയും അപ്പോൾ രാവണൻ ഒരു സന്യാസിയെപ്പോലെവന്നു സമയം നോക്കി സീതയെ അപഹരിച്ചു കൊണ്ടുപോകയും ചെയ്തു. രാമൻ തിരിച്ചുവന്നപ്പോൾ സീതയെ കാണാഞ്ഞതുകൊണ്ടു അവനുണ്ടായ ദുഃഖം വിവരിച്ചാൽ തീരുന്നതല്ല. അവനും ലക്ഷ്മണനുംകൂടി സീതയെ അന്വേഷിച്ചു നടക്കുംവഴി രാവണനാണ അവളെ കൊണ്ടുപോയതെന്നും ജടായുസ്സിൽനിന്നും അവളെ തിരികെ കിട്ടേണ്ടതിനു സുഗ്രീവന്റെ സഖ്യം ആവശ്യമെന്നും അവർ കൊന്ന കബന്ധൻ എന്ന രാക്ഷസനിൽനിന്നും അറിഞ്ഞു. രാമലക്ഷ്മണന്മാർ പിന്നീടുപോയി ബാലിയെകൊന്നു സുഗ്രീവന്റെ രാജ്യം തിരികെ കൊടുപ്പിച്ചു *അവന്റെ സ്നേഹം സമ്പാദിച്ചു. വാനരരാജാവായ സുഗ്രീവന്മായുള്ള സ്നേഹംനിമിത്തം രാമനു കപിപ്രഭു എന്നും കപിരഥൻ എന്നും പേരുകളുണ്ടായി. സുഗ്രീവന്റെ സഹായത്താൽ ഹനുമാന്റെ വലിയ സഹായവും അവനു സിദ്ധിച്ചു. പിന്നെ അവർ രാമസേതു പണിതു അതിൽക്കൂടി ലങ്കയിൽ കടന്നു അനേകം ഭയങ്കരയുദ്ധങ്ങൾ ചെയ്തു രാവണനെ കൊന്നു സീതയെ രക്ഷിച്ചു. സീതയെ വീണ്ടെടുത്തതിനാൽ രാമനു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടായി എങ്കിലും അവൾക്കു പാതിവ്രത്യഭംഗം വന്നിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയിച്ചതിനാൽ അവളെ ഭാൎയ്യയായി സ്വീകരിച്ചില്ല. അതിനാൽ അവൾ അഗ്നിയിൽ പ്രവേശിച്ചു തന്റെ വിശുദ്ധതയെ തെളിയിച്ചു. യുദ്ധം കഴിഞ്ഞു സഖികളോടുകൂടി അയോദ്ധ്യയിൽവന്നു ബഹു ഘോഷത്തോടെ പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെടുകയും വളരെ തേജസ്സോടും ക്ഷേമത്തോടുംകൂടി ഏറെകാലം രാജ്യഭാരം ചെയ്കയും ചെയ്തു. ഉത്തരരാമായണത്തിലെ കഥയുടെ ചുരുക്കത്തിനു സീതാ നോക്കുക.

രാമചന്ദ്രോദയം—൨൦ സർഗ്ഗത്തിൽ ഒരു ദീർഘകാവ്യം രാമായണകഥ. കവി വെങ്കടേശ്വരൻ. ൧൭-ാം ശതാബ്ദത്തിന്റെ ആദ്യം ജീവിച്ചിരുന്നു.

രാമചരിതം—മലയാളഭാഷയിൽ ഏറ്റവും പഴക്കമുള്ള ഒരു ഗ്രന്ഥം. കൊല്ലവർഷം ൫-ാം ശതാബ്ദത്തിൽ ആദിത്യവർമ്മ മഹാരാജാവു ഉണ്ടാക്കിയെന്നു ചിലരുടെ അഭിപ്രായം. സംസ്കൃതപദങ്ങൾ ചുരുക്കം. സംസ്കൃതപദങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ചിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ടു ഇതിനുശേഷമാണ് സംസ്കൃതപദങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചതെന്നു അനുമാനം.

രാമഭക്തൻ—ഹനുമാൻ.

രാമൻപിള്ള സി വി, ബി എ—തിരുവനന്തപുരം സർക്കാർ അച്ചുക്കൂടം സൂപ്രണ്ടായിരുന്നു. കൊച്ചി മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു സാഹിത്യകുശലൻ എന്ന സ്ഥാനം കൊടുത്തു. ആധുനികഗദ്യമെഴുത്തുകാരിൽ ഒരു പ്രഥമഗണനീയൻ. മലയാളത്തിൽ ചരിത്രസംബന്ധമായ നോവൽ ഇദ്ദേഹമാണ് ആദ്യം എഴുതിയതു്. മാർത്താണ്ഡവർമ്മ, ധർമ്മരാജാ, രാമരാജാബഹദൂർ ഇവ തിരുവിതാംകൂർ ചരിത്രസംബന്ധമായ നോവലുകളും പ്രേമാമൃതം ഒരു സാമുദായികനോവലും ആകുന്നു. ചില പ്രഹസനങ്ങളും എഴുതീട്ടുണ്ട്.

രാമപുരത്തുവാര്യർ—പ്രസിദ്ധകൃതിയായ കുചേലവൃത്തം വഞ്ചിപ്പാട്ടിന്റെ കർത്താവു്. പേരു രാമവാര്യർ എന്നാണ് കൊല്ലം പത്താംശതവർഷത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു.

രാമഭദ്രൻ—൧൭-ാം ശതാബ്ദത്തിന്റെ മദ്ധ്യകാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു കവി. ജനനം കുംഭകോണത്തു. ജാനകീപരിണയം നാടകം പ്രധാനകൃതി. ശൃംഗാരതിലകം ഭാണം, രാമബാണസ്തവം, പതഞ്ജലിചരിതം ഇവയും ഉണ്ടാക്കീട്ടുണ്ട്.

രാമശേഷൻ—ബലരാമൻ. ആദിശേഷന്റെ അവതാരമെന്നു കഥയുണ്ട്.

രാമസഖൻ—സുഗ്രീവൻ

രാമസേതു—വിശ്വകർമ്മാവിന്റെ പുത്രനായ നളൻ ലങ്കയെ ആക്രമിക്കുന്നതിനായി ലങ്കയിലേക്കു ഇട്ട പാലം.

രാമാനുകരണം—പുതിയിൽ തമ്പാന്റെ ഒരു ആട്ടക്കഥ.

രാമാനുജൻ എഴുത്തച്ഛൻ, തുഞ്ചത്ത്—മലയാളത്തിലെ പ്രധാന കവി. കൊല്ലം ൭-ാം ശതവർഷത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. പൊന്നാനിതാലൂക്കിൽ തൃക്കണ്ടിയൂരെന്ന സ്ഥലത്തു ജനിച്ചു. മലയാളത്തിൽ ആദ്യ എഴുത്തുണ്ടാക്കിയതും കിളിപ്പാട്ടു എന്ന കവിതാരീതി ഉണ്ടാക്കിയതും ഈ കവിയാണ്. അനേകം കാവ്യങ്ങൾ രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. എല്ലാം സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നു തർജ്ജമയോ സംസ്കൃതത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി എഴുതീട്ടുള്ളവയോ ആണു. പ്രധാനകൃതികൾ. അദ്ധ്യാത്മരാമായണം, മഹാഭാരതം, ഭാഗവതം രാമായണം ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തം ശിവപുരാണം, ദേവീമാഹാത്മ്യം, ഹരിനാമകീർത്തനം, ചിന്താരത്നം, കേരളനാടകം, ശതമുഖരാമായണം, പാതാളരാമായണം. ഒടുവിൽപറഞ്ഞ മൂന്നും എഴുത്തച്ഛന്റേതല്ലെന്നും ഇരുപത്തുനാലുവൃത്തം നാരായണീയകർത്താവിന്റേതാണെന്നും ചിലരുടെ അഭിപ്രായം.

രാമാനുജാചാൎയ്യർ—ഒരു വൈഷ്ണവ നവീകരണക്കാരൻ ൧൧-ാംശതാബ്ദത്തിൻെറ അവസാനത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. വിശിഷ്ടാദ്വൈതം പ്രചാരപ്പെടുത്തി അനുഗാമികൾ ശ്രീ വൈഷ്ണവർ. വളരെ പുസ്തകങ്ങൾ രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭഗവൽഗീതയ്ക്കും ഉത്തരമീമാംസയ്ക്കും വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ എഴുതീട്ടുണ്ട്. ആദിശേഷൻെറ അവതാരമെന്നു വിശ്വാസം.

രാമായണം—വാല്മീകിമഹർഷി ഉണ്ടാക്കിയതും മിക്കവാറും അനുഷ്ടുപ്പു വൃത്തത്തിൽ ൨൪൦൦൦ ശ്ലോകങ്ങൾ ഉള്ളതുമാകുന്നു. വാല്മീകി ജീവിച്ചിരുന്നതു് എന്നാണെന്നു തീൎച്ചയാക്കാൻ മാൎഗ്ഗമില്ല. ഇപ്പോഴത്തെ രൂപത്തിൽ രാമായണം രചിക്കപ്പെട്ടതു ക്രിസ്താബ്ദത്തിനു മൂന്നു ശതവൎഷം മുമ്പായിരിക്കണമെന്നു വാദക്കാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അതിൽ വിഷ്ണു രാമചന്ദ്രനായി ദശരഥൻെറ പുത്രനായി അവതരിച്ചതും സീതയെ വിവാഹം ചെയ്തതും രാവണൻ സീതയെ കട്ടുകൊണ്ടു പോയതും രാമൻ തൻെറ വാനരസഖന്മാരോടുകൂടി രാവണനോടു യുദ്ധം ചെയ്തു അവനെ വധിച്ചതും സീതയെ വിട്ടുവിച്ചതും എല്ലാം അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അതു ബാലകാണ്ഡം, അയോദ്ധ്യാകാണ്ഡം ആരണ്യകാണ്ഡം, കിഷ്കിന്ധാകാണ്ഡം, സുന്ദരകാണ്ഡം, യുദ്ധകാണ്ഡം, ഉത്തരകാണ്ഡം ഇങ്ങനെ ഏഴു കാണ്ഡങ്ങളായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. രാമചരിതം അടിസ്ഥാനമായിട്ടുള്ള അനേകം പുസ്തകങ്ങളിൽ ചിലതു ഭവഭൂതിയുടെ മഹാവീരചരിതവും ഉത്തരരാമചരിതവും, മുരാരിയുടെ അനൎഘരാഘവവും ജയദേവൻെറ പ്രസന്നരാഘവവും, സുന്ദരമിശ്രൻെറ അഭിരാമമണിയും ക്ഷേമേന്ദ്രൻെറ രാമായണമഞ്ജരിയും ഭോജരാജാവിൻെറ ചമ്പൂരാമായണവും രാജശേഖരൻെറ ബാലരാമായണവും കവിരാജൻെറ രാഘവപാണ്ഡവീയവും ഭട്ടിയുടെ രാവണവധവും (ഭട്ടികാവ്യം) മിശ്രദാമോദരൻെറ മഹാനാടകവും ഉദാത്തരാഘവം, ഛലിതരാമം, ദൂതാംഗദം, രാഘവാഭ്യുദയം, രാഘവവിലാസം, രാമവിലാസം, രാമചന്ദ്രചരിത്രസാരം ഉ വയും ആകുന്നു. പുരാണങ്ങളിൽ മിക്കതിലും രാമചരിതം ചുരുക്കത്തിൽ കാണുന്നുണ്ട്. ശ്രുതിപ്പെട്ട അദ്ധ്യാത്മരാമായണം ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണത്തിൻെറ ഒരു ഭാഗമാണ്. യോഗവാസിഷ്ഠം വസിഷ്ഠൻ ബാലനായ രാമന് കൊടുത്തിട്ടുള്ള വേദാന്തവിഷയമായ ഉപദേശങ്ങളാകുന്നു. ഇതും രാമായണത്തിനു അനുബന്ധമായി വാല്മീകിമഹർഷിതന്നെ ഉണ്ടാക്കിയതായിട്ടാണ് പറഞ്ഞുവരുന്നതു്. ലയാളത്തിൽ (വടക്കൻ) കോട്ടയത്തു കേരളവൎമ്മതമ്പുരാൻ കിളിപ്പാട്ടായി തൎജ്ജിമചെയ്തിട്ടുണ്ട്. മുഴുവനായിട്ടില്ല. വള്ളത്തോൾ നാരായണമേനോൻ മണിപ്രവാളശ്ലോകങ്ങളായും ഭാഷാന്തരപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ട്. കൎണ്ണാടകത്തിൽ കമ്പരവാല്മീകി തൎജ്ജമചെയ്തു. കാവ്യംമൂലം കവിക്കു ആ പേരുണ്ടായി.

രാമായണചമ്പൂ—ഭോജരാജാവു ഉണ്ടാക്കിയതെന്നു വിചാരിച്ചുവരികയാൽ ഭോജചമ്പു എന്നും പേരുണ്ട്. കാളിദാസനോ വേറെ വല്ല കവിയൊ ഉണ്ടാക്കി ഭോജരാജാവിൻെറ പേരുവെച്ചെന്നു ചിലരുടെ അഭിപ്രായം.

രാമായണമഞ്ജരി—രാമായണംകഥയുടെ ഒരു സംക്ഷേപം. ക്ഷേമേന്ദ്രൻ രചിച്ചതു്.

രാമോപാഖ്യാനം—മഹാഭാരതം വനപൎവ്വത്തിൽ അടങ്ങീട്ടുള്ള രാമചരിതം.

രാവണൻ—ലങ്കാധിപനായ ഒരു രാക്ഷസൻ. നികഷയിൽ വിശ്രവസ്സിൻെറ പുത്രൻ. കുബേരൻെറ സഹോദരൻ. പുലസ്ത്യമഹർഷിയുടെ പൗ

ത്രൻ. കുബേരനെ ഓടിച്ചിട്ട ലങ്കയിൽ രാജാവായി. കുബേരൻ യക്ഷന്മാരുടെ രാജാവായിരിക്കുന്നപ്രകാരം രാവണൻ രാക്ഷസരിൽ പ്രധാനനാണ. പതിനായിരം വൎഷം തപസ്സുചെയ്കയും ഓരോ സഹസ്രവൎഷത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ തന്റെ ഓരോ തല ബ്രഹ്മാവിന്ന ബലികഴിക്കയും ഇങ്ങനെ പത്താമത്തെ തല അൎപ്പിപ്പാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ സന്തുഷ്ടനായ ബ്രഹ്മാവിൽനിന്ന, ദേവകളിൽനിന്നും അസുരരിൽനിന്നും മരണമുണ്ടാകയില്ലെന്നുള്ള വരം പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു. ഈ വരത്തോടുകൂടെത്തന്നെ ഏതുരൂപവും ഇഷ്ടംപോലെ ധരിപ്പാനുള്ള ശക്തിയും പ്രാപിച്ചു. രാക്ഷസരിൽതന്നെയും ഇത്ര ദുഷ്ടനായ ഒരുവൻ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അവന്ന പത്തു തലകളും ഇരുപതു ഭുജങ്ങളും ശോഭയുള്ള പല്ലുകളും മലപോലുള്ള ശരീരവും ശരീരത്തിന്മേൽ ദേവകളോടുള്ള യുദ്ധങ്ങളിൽ ഇന്ദ്രന്റെ വജ്രായുധം ഐരാവതത്തിന്റെ കൊമ്പുകൾ വിഷ്ണുവിന്റെ ചക്രം ഇവകൊണ്ടും മററും ഉണ്ടായ അനേകം മുറിവുകളുടെ വടുക്കളും മലകളെ ഭേദിക്കാനും സമുദ്രങ്ങളെ ഇളക്കാനും ഉള്ള ശക്തിയും പൎവതംപോലെ ഉയരവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ചിലപ്പോൾ അവൻ കൈനീട്ടി സൂൎയ്യചന്ദ്രന്മാരെതടുത്തുവെച്ച പിറെറദിവസം ഉദിക്കാൻ സമ്മതിക്കയില്ല. അഗ്നിയെ തന്റെ ഭക്ഷണം തയ്യാറാക്കുന്നതിന്നും വരുണനെ വെള്ളംകൊണ്ടുവരുന്നതിന്നും വായുവിനെ മുററവും മററും അടിച്ചുവാരുന്നതിന്നും കുബേരനെ പണം സൂക്ഷിക്കുന്നതിന്നും മററുദേവകളെ മറേറാരോ വീട്ടുപണിക്കും അവൻ നിയമിച്ചു. ഇങ്ങനെ രാവണന്റെ ദുഷ്ടത വൎദ്ധിക്കയാൽ ദേവകൾ ചെന്ന വിഷ്ണുവിനോട സങ്കടം പറഞ്ഞു. ബ്രഹ്മാവു വരം കൊടുത്തപ്പോൾ രാവണൻ അഹങ്കാരംനിമിത്തം മനുഷ്യരിൽനിന്ന രക്ഷ ചോദിക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ടു മനുഷ്യരെക്കൊണ്ടു അവനെ കൊല്ലിക്കാനുള്ള മാൎഗ്ഗം ഉണ്ടായിരുന്നതിനാൽ വിഷ്ണു ദശരഥന്റെ പുത്രനായ രാമചന്ദ്രനായി അവതരിച്ചു. രാവണൻ സീതയെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോയതു യുദ്ധത്തിന്ന ഒരു തൽക്കാല കാരണമായി തീരുകയും ചെയ്തു. രാമൻ* തന്റെ സഖാക്കളായ സുഗ്രീവനോടും ഹനുമാനോടും അവരുടെ വാനരസേനകളോടുംകൂടെ ലങ്കയിൽ കടന്ന അനവധി രാക്ഷസന്മാരെയും മററും വധിച്ചു. ഒടുവിൽ ലങ്കാനഗരത്തിൽവെച്ചു രാവണൻ രാമനോടെതിൎത്തു. രാമൻ രാവണന്റെ ഓരോ തല വെട്ടിക്കളയുംതോറും അതിന്നുപകരം വേറെ തലകൾ ഉണ്ടായിവന്നു. ഇങ്ങനെ അധികനേരം ഒരു തീൎച്ചയില്ലാതെ യുദ്ധം ചെയ്തശേഷം രാമൻ തന്റെ ബ്രഹ്മാസ്ത്രം പ്രയോഗിച്ചു. അതു രാവണന്റെ നെഞ്ചത്തുകൊണ്ടു പുറത്തുകൂടി കടന്ന സമുദ്രത്തിൽ ചെന്ന മുങ്ങി വെടിപ്പായി രാമന്റെ അടുക്കൽതന്നെ തിരികെവന്നു. രാവണൻ വീണു മരിക്കയും ചെയ്തു. രാവണൻ രാക്ഷസനെങ്കിലും ബ്രാഹ്മണനായിരുന്നതുകൊണ്ടു അവന്റെ ശരീരം ബ്രാഹ്മണൎക്ക വേണ്ടുന്ന കൎമ്മങ്ങളോടുകൂടി ദഹിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. അവന്റെ ഭാൎയ്യമാരായ മണ്ഡോദരിയും മററും അവന്റെ ചിതയിൽ കയറി മരിച്ചു.

രാവണൻ ഒരിക്കൽ മദ്യംകുടിച്ചു ലഹരിപിടിച്ചു മാഹിഷ്മതീ നഗരത്തിൽ ചെന്നു എന്നും അപ്പോൾ അവിടത്തെ രാജാവായ കാൎത്തവീൎയ്യൻ അവനെപിടിച്ചു നഗരത്തിന്റെ ഒരു മൂലയ്ക്കു കെട്ടിയിട്ടു എന്നും വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ ഒരു കഥ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രാവണൻ ഒരിക്കൽ ശിവനുമായി വഴക്കുണ്ടായിട്ടു കൈലാസം പിഴുതു എറിഞ്ഞുകളവാൻ നോക്കി എന്നും ശിവൻ പൎവതം ചവുട്ടി താഴ്ത്തി രാവണന്റെ കൈവിരൽ ചതച്ചുകളകയാൽ അവൻകരഞ്ഞുകൊണ്ടു ആയിരം വൎഷം ശിവസ്തുതിചെയ്തെന്നും കരഞ്ഞ രവത്തിൽനിന്ന രാവണൻ എന്ന പേരുണ്ടായി എന്നും രാമായണത്തിൽ ഒരു കഥയുണ്ട. നന്ദീശൻ നോക്കുക. രാവണന്റെ പുത്രന്മാർ ഇന്ദ്രജിത്തെന്ന പേരു സമ്പാദിച്ച മേഘനാദനും, ത്രിശിരസ്സും ദേവാന്തകനും, നരാന്തകനും, അതികായനും, ആയിരു